Saul S. Weinberg

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑι ΑΡΧΑΙΩΝ ΤΑΦΩΝ

ΜΕΤΑ 21 ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ 53 ΕΙΚΟΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΚΕΙΜΕΝΩ

ΚΑΙ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ ΕΥΒΟΪΚΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Γυμνασιάρχου

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1910

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ κατὰ τόπους ἀνασκαφὴ καὶ ἐξέτασις τῶν ἀρχαίων τάφων καὶ τῶν ἄλλων μνημείων οὐ μόνον συντελεῖ εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν γνώσεων ἡμῶν περὶ τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ τοῦ βίου καθόλου τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀλλὰ καὶ καθίστησι δυνατὸν τοῦτο μὲν νὰ ὁρισθῶσιν ἀσφαλῶς πως αἱ θέσεις πόλεων καὶ δήμων, ὧν νῦν μόνον τὰ ὀνόματά εἰσι γνωστά, τοῦτο δὲ νὰ γνωσθῇ, κατὰ τίνα χρονικὴν περίοδον χώρα τις κατῳκεῖτο, ἐπὶ πόσον χρόνον διετέλεσεν οἰκουμένη καὶ ἂν οἱ ἐνοικοῦντες ἦσαν ἀεὶ οἱ αὐτοὶ ἢ νέα φῦλα καὶ νέοι λαοὶ ἄλλοθεν ἐπελθόντες κατῴκησαν αὐτὴν ἐξελάσαντες τοὺς πρότερον οἰκοῦντας. Πρὸς τούτοις δέ, ἂν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα τὸ πάλαι ἤκμασαν πόλεις, γένηται συστηματικὴ ἀνασκαφὴ καὶ ἐξέτασις τῶν παρ' αὐτὰς τάφων καὶ μνημείων, δειχθήσεται ὅτι πολλὰ τῶν γεγονότων, ἅτινα ὁ πέπλος τοῦ μύθου καλύπτει, δὲν εἶνε πλάσματα τῆς φαντασίας τῶν ἀρχαίων, ἀλλ' ἱστορικαὶ ἀλήθειαι, ὡς ἀπέδειξαν ἤδη αἱ ἐν Μυκήναις, ἐν Τροίᾳ, ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ ἀνασκαφαί, καί, ὅπερ σπουδαιότατον, ἀκριβωθήσεται, ἂν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἐπεκράτει ἡ αὐτὴ τέχνη καὶ ὁ αὐτὸς πολιτισμὸς κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον ἢ ἦτο διάφορος κατὰ τόπους ἕνεκα λόγων φυλετικῶν ἢ ἄλλων αἰτίων. Δικαίως ἄρα ὁ Γεράρδος (Gerhard annali dell' instituto archeologico 1831 p. 113) εἰς τὴν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ὠφέλειαν τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν ἀποβλέπων ἀναφωνεῖ· «Fons ecce fluit eruditionis multiplicis, quo vel grammaticorum hortuli irrigantur, artis antiquitatis, historiae cognitio mirifice promoveatur; deorum hominumque imagines, res sacrae, fabulae iisdem operibus quam maxime illustrantur, graecorum festa publica, exercitia juvenum, ritus nuptiarum exponuntur».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱ λέγοντες, ὅτι προτιμότερον εἶνε νὰ μὴ γίνωνται ἀνασκαφαί, ἀλλὰ νὰ μένωσι τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης ὑπὸ γῆς κεκρυμμένα, ἀνεπιγνώστως γίνονται αἴτιοι οὐχὶ σμικρᾶς ζημίας ἐπιστημονικῆς τε καὶ ὑλικῆς εἰς τὸ ἔθνος. Καὶ ἐπιστημονικῆς μέν, διότι ἐν χώρᾳ ἐχούσῃ, εἴπερ τις καὶ ἄλλη, πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ κτερίσματα παρακωλύεται ἡ θεραπεία καὶ ἡ πρόοδος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, ὑλικῆς δέ, διότι, ἵνα παραλίπωμεν τὴν ὑπὸ τῶν τυμβωρύχων καταστροφὴν καὶ τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαιοκαπήλων ἀπεμπόλησιν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν εὑρημάτων πολυτίμων, οἱ θαυμασταὶ τῶν ἀρχαίων ξένοι καὶ οἱ ἀρχαιόφιλοι θὰ παύσωσι συρρέοντες εἰς τὰ ἡμέτερα μουσεῖα, ἂν μὴ ταῦτα πλουτίζωνται ἀεὶ διὰ νέων εὑρημάτων, ἅτινα ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος πανταχοῦ κρύπτει ὡς ἄλλη φιλόστοργος μήτηρ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς.

Ἔγραφον ἐν Ἀθήναις μηνὶ Νοεμβρίῳ ἔτους 1909.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΤΑΦΟΙ ΠΡΟΜΥΚΗΝΑΪΚΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΑ

Οἱ τάφοι οὗτοι λελαξευμένοι ἐν οὐχὶ πολὺ σκληρῷ τιτανολίθῳ ἐγένοντο τὸ πρῶτον γνωστοὶ πρὸ ἐξ ἐτῶν ὧδε. Ἐν ᾧ εἷς τῶν ἀδελφῶν Τσότσων ἠροτρία τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, ὅστις κεῖται ἐπὶ τῆς εἰς Βατῶντα ὁδοῦ παρὰ τὴν ἄκραν τὴν κοινῶς καλουμένην ***Μάνικαν***, ἀπέχει δὲ τῆς Χαλκίδος ὥραν ἀκριβῶς, βλέπει τὸν ἕτερον τῶν βοῶν βυθιζόμενον ἄνωθεν τῶν τῆς τρίτης συστάδος τάφων, οὗ ἡ ὀροφὴ οὖσα, ὡς φαίνεται, σαθρὰ κατέπεσεν ὑπὸ τοῦ βάρους τοῦ βοός. Μαθὼν τοῦτο ὁ Σχολάρχης καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ ἐν Χαλκίδι μουσείου κ. Γ. Δερβένης ἀνεκοινώσατο τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, ὅπερ ἀπέστειλε τὸν κ. Χρ. Τσούνταν, ἵνα ἐξετάσῃ τὰ κατ᾽ αὐτούς. Ὁ κ. Τσούντας προχείρως διερευνήσας τὸν βυθισθέντα τάφον καὶ δύο ἢ τρεῖς ἄλλους παρ᾽ αὐτόν, ὧν ἡ ὕπαρξις ἐγένετο γνωστή, διότι οἱ μόλις 0,20 τοῦ μέτρου ἔχοντες πάχος μεσότοιχοι αὐτῶν εἶχον καταπέσει, καὶ εὑρὼν τὰ κτερίσματα, περὶ ὧν προϊόντες ἐν οἰκείῳ τόπῳ ποιησόμεθα λόγον, ἀπῆλθεν ἀναβαλὼν τὴν τελείαν καὶ ἀκριβῆ διερεύνησιν τῆς κατασκευῆς καὶ τοῦ σχήματος αὐτῶν εἰς ἄλλοτε. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον παρέλθει τρία ἤδη ἔτη καὶ ὁ κ. Τσούντας ἕνεκα τῶν ἄλλων ἀσχολιῶν αὐτοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἔρευναν αὐτῶν ἐνόμισα καλὸν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1905 ἔτους νὰ ποιήσωμαι δοκιμαστικήν τινα ἀνασκαφὴν ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ. Καὶ πρῶτον μὲν διηρεύνησα τοὺς τάφους τῆς συστάδος, ἔνθα ἐγένετο ἡ καθίζησις, εἶτα δὲ παρατηρῶν ἐν τῷ ἀγρῷ, ὅπου τὸ ἔδαφος ἦτο βεβυθισμένον, καὶ ἐπικρούων τοὺς μεσοτοίχους τοῦ ἑκάστοτε ἀνακαλυπτομένου τάφου εὗρον συστάδας μὲν πέντε, τάφους δὲ περὶ τοὺς πεντήκοντα.

Συστὰς πρώτη.

(Ἰδ. πίν. Α΄ καὶ Γ΄).

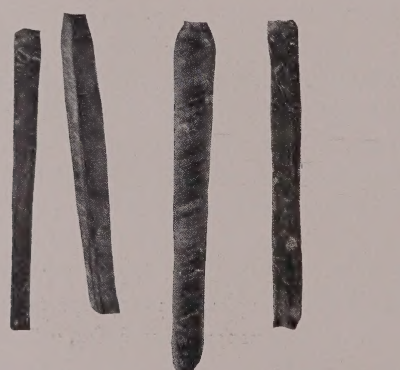
Αὕτη κεῖται περὶ τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, σύγκειται δὲ ἐκ τάφων δέκα καὶ τριῶν, ὧν οἱ ἓξ πρῶτοί εἰσι μείζονες (ἰδ. πίν. Α΄), οἱ δ᾽ ἄλλοι ἑπτὰ ἐλάσσονες, κεῖνται δὲ εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι πέντε μέτρων ἀπὸ τῶν πρώτων πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης (ἰδ. πίν. Γ΄). Οἱ τάφοι οὗτοι, ὡς καὶ οἱ τῶν ἄλλων συστάδων, σύγκεινται ἐκ δύο μερῶν, ἐκ τοῦ κυρίως τάφου, ἐν ᾧ ἐτίθεντο οἱ νεκροί, καὶ ἐκ τοῦ δρόμου ἢ τῆς εἰσόδου τῆς πρὸ αὐτοῦ κειμένης. Καὶ ὁ μὲν κυρίως τάφος τῆς συστάδος ταύτης εἶνε κυκλοτερής, ἔχων τὸ σχῆμα καλύβης, οἵαν κατασκευάζουσιν οἱ νομάδες ποιμένες, ἢ κριβάνου, οἷος ὁ καὶ νῦν ἔτι συνήθης παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἡ δὲ εἴσοδος εἶνε τετράγωνος. Εἰς ταύτην κεκαλυμμένην λίθοις καὶ χώμασι καταβαίνει τις ἢ διὰ βαθμίδος, ἥτις κατεσκευάσθη κοιλανθέντος τοῦ λίθου, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις ἓξ (πίν. Α΄) ἢ εἰσπηδᾷ εἰς αὐτήν, διότι οὐδεμία βαθμὶς ὑπάρχει, ὡς ἐν τοῖς μικροτέροις ἑπτὰ (πίν. Γ΄). Τοῦ κυρίως τάφου ἡ θύρα ἐν πάσαις ταῖς συστάσιν ἦτο πεφραγμένη ἢ διὰ μιᾶς καὶ μόνης πλακὸς ἀκατεργάστου ἢ καὶ διὰ λίθων ἄλλων, ἂν ἡ πλὰξ ἐτύγχανε μὴ καλύπτουσα πᾶσαν τὴν θύραν. Πασῶν τῶν συστάδων πάντες οἱ τάφοι, ἐξαιρουμένων δύο, ἦσαν ἀτυχῶς πλήρεις χώματος λεπτοτάτου εἰσρυέντος μετὰ τοῦ καταστάζοντος ὑετείου ὕδατος διὰ τῶν ῥωγμῶν τοῦ λίθου καὶ τῶν περὶ τὴν θύραν κενῶν. Τούτου ἕνεκα τὰ μὲν ὀστᾶ πάντα ἦσαν οὕτω τετριμμένα, ὥστε δὲν διεκρίνοντο

ἄλλως ἢ ἐκ τοῦ ὅτι, ἐν ᾧ τόπῳ ἔκειντο, τὸ χῶμα ἦν ὑπόλευκον, οἱ δὲ νεκροί, ἂν ἔκειντο ὀκλαδὸν ἢ ἐκτάδην, δὲν ἐγένετο ἡμῖν δυνατὸν νὰ διακρίνωμεν. Μνείας ἄξια νομίζομεν καὶ τάδε· πρῶτον μὲν ὅτι ἡ διεύθυνσις, ἣν ἔχουσιν οἱ τάφοι ἐν πάσαις ταῖς συστάσιν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θέσεως, ἣν παρεῖχεν ὁ λίθος, ἐν ᾧ εἰσὶ λελαξευμένοι.. Τούτου ἕνεκα βλέπομεν ὅτι τῶν μὲν ἡ εἴσοδος βλέπει πρὸς μεσημβρίαν, τῶν δὲ πρὸς δυσμάς, ἄλλων πρὸς βορρᾶν, ἐνίων δὲ πρὸς ἀνατολάς. Εἶτα δὲ ὅτι οἱ συνεχόμενοι τάφοι, οἵτινες καταπεσόντων τῶν μεσοτοίχων καὶ τῆς ὀροφῆς ἔλαβον μορφὴν σπηλαιοειδῆ, οὔτε διηρευνήθησαν διὰ τὸ ἐπικίνδυνον οὔτε ἐσχεδιάσθησαν. Ὡσαύτως δὲν ἐσχεδιάσθησαν καὶ οἱ κατὰ τὸ 1906 ἔτος εὑρεθέντες περὶ τὴν τρίτην συστάδα.

Κτερίσματα τῶν τάφων τῆς πρώτης συστάδος.

(Πίν. Β΄).

Ἐν τῷ πρώτῳ τάφῳ, οὗ καὶ τομὴ εἶνε ἐσχεδιασμένη ἐν τῷ πρώτῳ πίνακι, εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς κτερίσματα· 1) μαρμάρινον πινάκιον τεθραυσμένον εἰς τρία τεμάχια, οὗ ἡ διάμετρος εἶνε 0,09 μ. (ἰδ. πίν. Β΄ ἐν β΄ σειρᾷ 1)· 2) ὑδροδόχον ἀγγεῖον,

Εἰκὼν 1.

οὗ μέρος ἐλλεῖπον συνεπληρώθη, τὰ δὲ χείλη εἶνε ἀποκεκρουμένα· εἶχε γάνωμα ἐρυθρόν, ὅπερ νῦν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξίτηλον γενόμενον δὲν φαίνεται. Ὕψ. 0,11 μ., διάμετρος ἐπὶ τῶν χειλέων 0,09 μ. (ἰδ. πίν. Β΄ σ. γ΄ 3)· 3) οἱ ἑξῆς τέσσαρες ἐξ ὀψιανοῦ ξυροὶ ἢ λεπίδες, αἵτινες ἀπεικονίζονται ἐν τῷ φυσικῷ αὐτῶν μεγέθει. (Εἰκ. 1).

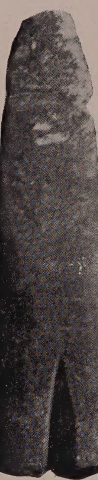
Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τάφῳ εὑρέθησαν 1) τὸ κάτωθι ἀπεικονιζόμενον ἐκ μαρμάρου εἰδώλιον γυναικὸς (Εἰκ. 2), ὅπερ ἔχον ὕψος 0,14 μ. παριστᾷ θεότητα πιθανῶς, θήλειαν, ἔχουσαν τὴν μὲν κεφαλὴν κεκλιμένην πρὸς τὰ ὀπίσω, τὸν δὲ κορμόν, οὗ ἐπὶ μὲν τοῦ στήθους ἐξέχουσιν οἱ μαστοί, κάτωθεν

Εἰκὼν 2.

δ' αὐτοῦ μόλις ὑποφαίνονται διασταυρούμεναι αἱ χεῖρες, κεκαμμένον πρὸς τὰ ἐμπρὸς οὕτως, ὥστε οἱ γλουτοὶ ὄπισθεν νὰ προέχωσιν· 2) ἕτερον τόδε ἐκ μαρμάρου εἰδώλιον ὕψους 0,08 μ. ὅπερ οὕτως ἄτεχνον εἶνε ὥστε ἡ μὲν κεφαλὴ αὐτοῦ δηλοῦται χωριζομένη ἀπὸ τοῦ κορμοῦ διὰ διπλῆς γραμμῆς, τὰ δὲ σκέλη μόλις φαίνονται διϊστάμενα (Εἰκ. 3)· 3) δύο τηγανοειδῆ κάτοπτρα, ὧν τὸ μὲν ἄνευ λαβῆς ἔχει διάμετρον ἐπὶ τῶν χειλέων 0,17 μ., ὕψ.

0,05, χρώματος ὑποφαίου μετὰ γανώματος, τὸ δ' ἕτερον, οὗ ἡ διάμετρος ἐπὶ τῶν χειλέων ἀποκλινόντων πρὸς τὰ ἔξω εἶνε 0,17 μ., τὸ δὲ ὕψος 0,04 μ., ἔχει λαβὴν δικελλοειδῆ καὶ χρῶμα μέλαν μετὰ

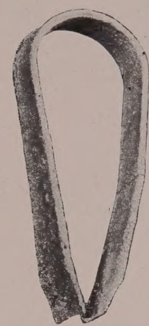

Εἰκὼν 3.

γανώματος (ἰδ. πίν. Β' σ. α 1, 2)· 4) ὑδροδόχον ἀγγεῖον ἐλλιπές, οὗ τὸ χρῶμα ἐρυθρὸν ὂν ἐγένετο ἐξίτηλον, ἔχον διάμετρον ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ ὕψος 0,08 μ. (πίν. Β' σ. γ',1)· 5) πινάκιον μαρμάρινον, οὗ ἡ διάμετρος 0,15 μ. (πίν. Β' σ. 6', 3).

Ἐν τῷ τρίτῳ τάφῳ ὑπῆρχον 1) τηγανοειδὲς κάτοπτρον διαμέτρου ἐπὶ τῶν χειλέων 0,21 μ., ὕψ. 0,04, οὗ ἡ μὲν δικελλοειδὴς λαβὴ ἐλλείπουσα συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ τεχνίτου, τὸ δὲ χρῶμα εἶνε φαιὸν (πίν. Β'σ. α', 3)· 2) ὑδροδόχον ἀγγεῖον χρώματος ἐρυθροῦ, οὗ τὸ μὲν ὕψος 0,08 μ., ἡ δὲ ἐπὶ τῶν χειλέων διάμετρος 0,08 μ. (πίν. Β' σ. γ', 2)· 3) φιάλη πηλίνη μέλαινα, ἧς μέρος ἐλλεῖπον συνεπληρώθη. Διάμ. ἐπὶ τῶν χειλέων 0,14 μ. (πίν. Β' σ. 6', 3).

Ἐν τῷ τετάρτῳ τάφῳ εὑρέθησαν 1) τηγανοειδὲς κάτοπτρον ἀκέραιον, οὗ ἡ λαβὴ δικελλοειδής, ἔχον διάμετρον ἐπὶ τῶν χειλέων 0,18 μ., ὕψ. 0,04, χρῶμα δὲ ὑπόφαιον (πίν. Β' σ. α', 4)· 2) φιάλη πηλίνη μέλαινα μετὰ γανώματος, ἔχουσα δύο ἀποφύσεις. Διάμ. ἐπὶ τῶν χειλέων 0,15 μ. (πίν. Β' σ. 6', 6)· 3) ὑδροδόχον ἀγγεῖον πλῆρες, ἐρυθροῦ χρώματος καὶ ἔχον γάνωμα, ὅπερ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐγένετο ἐξίτηλον. Ὕψ. 0,09, διάμ. 0,08 μ. (πίν. Β' σ. γ', 4)· 4) ἡ ἐνθάδε ἀπεικονιζομένη ἀργυρᾶ λαβὶς (Εἰκ. 4).

Εἰκὼν 4.

Ἐν τῷ πέμπτῳ τάφῳ ὑπῆρχεν ὑδροδόχον ἀγγεῖον ἔχον χείλη ἀποκεκρουμένα, χρῶμα ἐρυθρὸν μετὰ γανώματος ἤδη ὄντος ἐξιτήλου. Ὕψ. 0,08 μ. διάμ. 0,06 μ. (πίν. Β' σ. γ', 5).

Ἐν τῷ ἕκτῳ τάφῳ εὑρέθησαν 1) μικρὸν ἀγγεῖον ὕψ. 0,07 μ., διάμ. 0,04, οὗ τὸ χρῶμα φαιόν, ὁ λαιμὸς μακρός πως, τὰ δὲ χείλη ἀποκλίνουσι πρὸς τὰ ἔξω (πίν. Β' σ. 6', 2)· 2) ὑδροδόχον ἀγγεῖον, οὗ μέρος ἐλλεῖπον συνεπληρώθη, ἔχον λαιμὸν βραχύν, ὡς καί τινα ἄλλα ὅμοια αὐτῷ, τὴν δὲ γαστέρα προέχουσαν. Ὕψ. 0,08, διάμ. ἐπὶ τῶν χειλέων 0,07 μ. (πίν. Β' σ. γ', 6).

Ἐν τῷ ἑβδόμῳ τάφῳ (ἰδ. πίν. Γ') εὑρέθη ἡ ἑπομένη ἐλλιπὴς καὶ τεθραυσμένη φιάλη ἐκ πηλοῦ ἔχουσα γάνωμα ἐρυθρόν, βάσιν κυκλικὴν ἐπίπεδον, ἧς ἡ ἐπὶ τῶν πρὸς τὰ ἔσω ἀποκλινόντων χειλέων διάμετρος εἶνε 0,19 μ. (Εἰκ. 5).

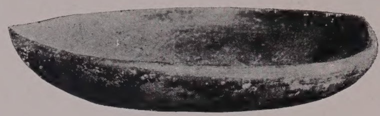

Εἰκὼν 5.

Ἐν τῷ ὀγδόῳ ὑπῆρχεν ἡ ἑπομένη ἄνευ βάσεως μέλαινα μετὰ γανώματος πηλίνη φιάλη φέρουσα δύο ἀντικρὺ κειμένας ἀποφύσεις, ὧν ἡ μεταξὺ διάμετρος εἶνε 0,16 μ. (Εἰκ. 6).

Ἐν τῷ ἐνάτῳ ὑπῆρχε τὸ ἑπόμενον μαρμάρινον

πινάκιον, οὗ ἐπὶ τῶν χειλέων διάμετρος εἶνε 0,07 μ. (Εἰκ 7).

Εἰκὼν 6.

Εἰκὼν 7.

Ἐν τῷ δεκάτῳ εὑρέθη τὸ ἑπόμενον τεμάχιον μαρμαρίνης φιάλης (Εἰκ. 8) καὶ συντρίμματα ἄλλων ἀγγείων.

Εἰκὼν 8.

Ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ πρὸς ἄλλοις συντρίμμασιν εὑρέθη ἀκεραία ἡ ἑξῆς ἄνευ βάσεως πηλίνη φιάλη, ἧς τὸ μὲν γάνωμα μέλαν, ἡ δὲ ἐπὶ τῶν χειλέων διάμετρος 0,13 μ. (Εἰκ. 9).

Εἰκὼν 9.

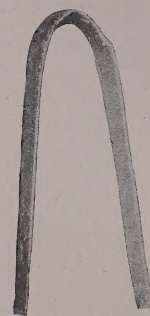
Ἐν τῷ δωδεκάτῳ εὑρέθη ἀκεραία ἡ ἑπομένη μετὰ βάσεως κυκλικῆς ἐπιπέδου πηλίνη φιάλη, ἧς

Εἰκὼν 10.

τὸ μὲν χρῶμα φαιόν, ἡ δὲ ἐπὶ τῶν χειλέων διάμετρος 0,10 μ. (Εἰκ. 10).

Ἐν τῷ δεκάτῳ τρίτῳ πλὴν συντριμμάτων ἀγγείων εὑρέθη καὶ ἡ ἑπομένη ἀργυρᾶ λαβίς. (Εἰκ. 11).

Εἰκὼν 11.

Πάντα τὰ ἀγγεῖα τῆς συστάδος ταύτης εἶνε ἄνευ τροχοῦ πεποιημένα.

Συστὰς δευτέρα.

(Ἰδ. πίν. Δ΄).

Οἱ τάφοι τῆς συστάδος ταύτης δέκα τὸν ἀριθμὸν κεῖνται μεταξὺ τῶν τῆς πρώτης καὶ τρίτης συστάδος καὶ κατὰ μὲν τὰ ἄλλα εἶνε ὅμοιοι τοῖς τῆς πρώτης συστάδος, διαφέρουσι δὲ αὐτῶν καθ' ὅτι εἶνε μικρότεροι καὶ ἐν τῷ δρόμῳ ἢ τῇ εἰσόδῳ οὐδεμίαν ἔχουσι βαθμίδα. Καὶ τούτων ἡ διεύθυνσις ἐξηρτήθη ἐκ τοῦ χώρου, ὃν παρεῖχεν ὁ λίθος, ἐν ᾧ ἐλαξεύθησαν.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὑρεθέντων κτερισμάτων πλὴν τῶν ἀπεικονιζομένων ἐνθάδε καὶ ἐν τῷ Ε΄ πίνακι ἦσαν οὕτως ἐφθαρμένα, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ συγκολληθῶσιν ἢ συμπληρωθῶσιν. Ἀκέραια ἀγγεῖα εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς.

Ἐν τῷ πρώτῳ πρὸς τὰ ἄνω κειμένῳ τάφῳ, οὗ ἡ εἴσοδος βλέπει πρὸς δυσμὰς εὑρέθησαν 1) τὸ κάτωθι ἀπεικονιζόμενον τηγανοειδὲς κάτοπτρον (Εἰκ. 12), οὗ ἡ μὲν δικελλοειδὴς λαβὴ ἐλλείπουσα ἀνεπληρώθη, τὸ δὲ χρῶμα εἶνε φαιὸν μετὰ γανώματος. Διάμετρος αὐτοῦ ἐπὶ τῶν χειλέων ἐχόντων ὕψος 0,04 μ. εἶνε 0,21 μ. Τὸ κάτοπτρον τοῦτο φέρει ὄπισθεν τόδε τὸ ἐγχάρακτον σταυροειδὲς κόσμημα· ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχουσι δύο κύκλοι, τοῦ ἑνὸς ἐγγεγραμμένου ἐν τῷ ἑτέρῳ, ὧν ἑκάτερον περιθέει ἕτερος κύκλος διὰ στιγμῶν πεποιημένος, μετ' αὐτοὺς δὲ ἕτερος κύκλος ἐκ γραμμῶν τριγωνικῶν

ἐν εἴδει μαιάνδρου, ἐξ οὗ ἐκφύονται τέσσαρα κέρατα ἀντικείμενα ἀλλήλοις σταυροειδῶς. Ἐν τῷ ἑνὶ ζεύγει τῶν κεράτων τούτων ὑπάρχουσι μεταξὺ γραμμῶν ἢ τριγωνικῶν μαιάνδρων μία ἢ δύο σειραὶ στιγμάτων, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ εἰσὶ κεχαραγμέναι πολλαὶ στιγμαὶ ἐντὸς τῆς περὶ τοὺς κεντρικοὺς κύκλους τραπεζοειδοῦς περιοχῆς, κλειομένης διὰ γραμμῆς, μεθ' ἣν ὑπάρχει μία ἢ πλείονες σειραὶ στιγμῶν, ὧν κάτωθεν εἰσὶ κεχαραγμέναι γραμμαὶ δίκην θυσάνου, ἔνδον δὲ τοῦ κενοῦ παρὰ τὰ κέρατα τὰ μὴ περιέχοντα τὸν γραμμοειδῆ θύσανον εἶνε κεχαραγμένη δέσμη καμπυλοειδῶν γραμμῶν. Ἆρά γε μὴ τὸ κόσμημα τοῦτο εἰκονίζει τὸν ἥλιον; 2) φαιὸν ὑδροδόχον ἀγγεῖον μετὰ βάσεως κυκλικῆς ἐπιπέδου καὶ γανώματος, ἔχον τὴν μὲν γαστέρα προέχουσαν, τὸν δὲ λαιμὸν βαίνοντα στενούμενον πρὸς τὰ χείλη, ἅτινα κλίνουσι πρὸς τὰ ἔξω. Ὕψ. 0,05 μ., διάμ. ἐπὶ τῶν χειλέων 0,07 (πίν. Ε', 1).

Ἐν τῷ δευτέρῳ τάφῳ τῷ ἐν δεξιᾷ τοῦ πρώτου ἐπὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς κειμένῳ οὐδὲν ἀκέραιον ἢ δυνάμενον νὰ συγκολληθῇ ἀγγεῖον εὑρέθη.

Ἐν τῷ τρίτῳ τῷ κάτωθεν τοῦ πρώτου ἐν ἀριστερᾷ εὑρέθη ἀγγεῖον μικρόν, οὗ τὰ χείλη εἶνε ἀποκεκρουμένα, φέρει δὲ οὖς διάτρητον. Διάμετρος καὶ ὕψος 0,02 μ. (πίν. Ε', 2).

Ἐν τῷ τετάρτῳ, οὗ καὶ τομὴ εἶνε ἐσχεδιασμένη ἐν τῷ πίνακι, εὑρέθησαν μόνον συντρίμματα ἀγγείων.

Εἰκὼν 12.

Ἐν τῷ πέμπτῳ τῷ κάτωθεν τοῦ τετάρτου ἐν ἀριστερᾷ εὑρέθη ὑδροδόχον ἀγγεῖον μέλαν μετὰ γανώματος, οὗ μέρος ἐλλεῖπον συνεπληρώθη· ἔχει ὕψος 0,09 μ., διάμετρον δὲ ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ στομίου, ὅπερ ἀπὸ τῆς βάσεως χωρεῖ ἀποκλῖνον πρὸς τὰ ἔξω, 0,07 μ. (πίν. Ε', 3).

Ἐν τῷ ἕκτῳ τάφῳ, οὗ ὁ δρόμος βλέπει πρὸς ἄρκτον, ὑπῆρχεν ὑδροδόχον ἀγγεῖον, οὗ ἡ προέχουσα γαστὴρ ἔχει ῥαβδώσεις ἀρχομένας κάτωθεν τοῦ λαιμοῦ στενουμένου ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω καὶ φέροντος περὶ τὰ χείλη γεῖσον. Ὕψ. 0,08 μ., διάμ. χειλ. 0.09 μ. (πίν. Ε', 5).

Ἐν τῷ ἑβδόμῳ πλὴν συντριμμάτων εὑρέθη καὶ ὑδροδόχον ἀγγεῖον ἐρυθρὸν ἐλλιπὲς μέν, ἀλλὰ συμπληρώσιμον· τούτου ἡ μὲν γαστὴρ προέχει, ὁ δὲ λαιμὸς εἶνε βραχύς. Ὕψ. 0,08 μ., διάμ. ἐπὶ τῶν χειλέων 0,08 μ. (πίν. Ε', 4).

Ἐν τῷ ὀγδόῳ ὑπῆρχεν ὡσαύτως ὑδροδόχον ἀγγεῖον ἀκέραιον, οὗ τὸ χρῶμα ἐρυθρόν. Ὕψ. 0,09 μ., διάμ. 0,08 μ. (πίν. Ε', 6).

Ἐν τοῖς ἄλλοις τάφοις τῆς συστάδος ταύτης πλὴν τῶν συντριμμάτων εὑρέθησαν πέντε ξυροὶ ἢ λεπίδες ὀψιανοῦ, ὧν ἡ μείζων ἔχει ὕψ. 0,08 μ. (πίν. Ε').

Καὶ τῆς συστάδος ταύτης τὰ ἀγγεῖα πάντα εἶνε πεποιημένα ἄνευ τροχοῦ.

Συστὰς τρίτη.

(Πίν. Ϛ΄).

Οἱ τῆς συστάδος ταύτης τάφοι, οὓς μόνους δύναται νὰ ἴδῃ ὁ βουλόμενος, διότι δὲν ἐκαλύψαμεν αὐτούς, ὡς καὶ τοὺς ἄλλους, συναινεσάντων τῶν κυρίων τοῦ ἀγροῦ, εἶνε οἱ πάντων ἄριστοι. Ὡς πᾶς τις βλέπει, σύγκεινται μὲν καὶ οὗτοι ἐκ δύο μερῶν, τοῦ δρόμου καὶ τοῦ κυρίως τάφου, ἀλλὰ διαφέρουσι τῶν ἄλλων, διότι ἐν μὲν τῷ δρόμῳ ὑπάρχουσι λελαξευμέναι δύο βαθμίδες, ὅπως τις καταβαίνῃ, ὁ δὲ κυρίως τάφος ἔχει σχῆμα τραπεζίου, οὗ ἡ ἀντικρὺ τῆς θύρας πλευρὰ δὲν εἶνε εὐθεῖα, ἀλλὰ μικρόν τι καμπύλη, αἱ δὲ ἑκατέρωθεν παράλληλοι πρὸς ἀλλήλας πρὸς μὲν τὴν πλευράν, ἐν ᾗ ἡ θύρα, συγκλίνουσι, πρὸς δὲ τὴν ἀντικειμένην αὐτῇ ἀποκλίνουσιν. Οἱ τάφοι οὗτοι εἶνε οἱ κρεῖττον τῶν ἄλλων διασωθέντες, διότι ὁ λίθος, ἐν ᾧ ἐλαξεύθησαν εἶνε σκληρότερός πως τοῦ τῶν ἄλλων.

Τῆς συστάδος ταύτης ὁ δεύτερος ἀπ᾽ ἀνατολῶν τάφος, οὗ καὶ ἡ τομὴ ἀπεικονίζεται ἐν τῷ Ϛ΄ πίνακι, περιεῖχεν ἐλάχιστον χῶμα, διότι καὶ ῥωγμὰς πολλὰς καὶ μεγάλας δὲν εἶχεν ὁ λίθος καὶ ἡ ἡ θύρα ἦτο κάλλιον τῆς τῶν ἄλλων πεφραγμένη. Ἐν τούτῳ τὰ ὀστᾶ τῶν νεκρῶν λίαν τετριμμένα ἔκειντο ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ τῆς θύρας καὶ ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς πλευρῶν, ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως ὅμως, ἐν ᾗ ἦσαν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίσωμεν, ἂν οἱ νεκροὶ ἔκειντο ὀκλαδὸν ἢ ἐκτάδην.

Κτερίσματα ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὑρέθησαν τὰ ἐν τῷ Ζ΄ πίνακι ἀπεικονιζόμενα, ἅτινα ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Τσούντα κομισθέντα ἐνθάδε ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ· 1) ὑδροδόχον ἀγγεῖον μετὰ ἐπιπέδου βάσεως καὶ χειλέων πρὸς τὰ ἔξω ἀποκλινόντων περιθεόμενον ὑπὸ ἐγχαράκττων ἐνστίκτων τριγώνων, ὧν αἱ μὲν βάσεις κεῖνται κάτωθεν τοῦ πρὸς τὰ ἄνω στενουμένου λαιμοῦ, αἱ δὲ κορυφαὶ χωροῦσι πρὸς τὴν γαστέρα (πίν. Ζ΄,1)· ὕψ. 0,13, διάμ. χειλ. 0,10· 2) ἐρυθρὰ ἄνευ βάσεως πρόχους τεθραυσμένη, ἧς ἡ γαστὴρ εἶνε πεπιεσμένη περὶ τὸν ὀμφαλόν, ὡς τὰ οἰνοδόχα ἀγγεῖα τὰ καλούμενα κοινῶς *τσότραι* ἢ *τσίτσαι*, ὁ λαιμὸς οὐχὶ πολὺ μακρός, τὰ δὲ χείλη ἡμισεληνοειδῆ, πρὸς τὸ μέρος τῆς λαβῆς τετμημένα εὐρύνονται ἐλλειψοειδῶς πρὸς τὰ ἄνω. Ὕψ. 0,30 μ. (πίν. Ζ΄, 2)· 3) μόνωτον ὑδροδόχον ἀγγεῖον μετὰ βάσεως ἐξεχούσης. Ὕψ. 0,16 μ. Διάμ. χειλέων 0,07 ½ μ. (πίν. Ζ΄, 3)· 4) πυξίς μικρὰ ἔχουσα τέσσαρας πόδας, φέρουσα δὲ ἐγχαράκτους πλαγίας γραμμὰς ἐπὶ τῆς γαστρός, περὶ δὲ τὸν λαιμὸν ταινίαν ἐκ δύο γραμμῶν ἀποτελουμένην καὶ ἐγχάρακτα στίγματα ἔνδον φέρουσαν. Ὕψους 0,05 μ., διάμ. 0,02 ½ μ. (πίν. Ζ΄, 4 · 5) ὑδροδόχον ἀγγεῖον ὕψ. 0,13 μ., διαμέτρου ἐπὶ τῶν πρὸς τὰ ἔξω ἀποληγόντων χειλέων 0,08, φέρον δίκην ὤτων ἀποφύσεις, ἐπὶ δὲ τῆς γαστρὸς ἐγχάρακτον ἐλλειψοειδὲς κόσμημα ἐκ τριῶν γραμμῶν, ὧν ἔνδον ὑπάρχουσι στιγμαὶ (πίν. Ζ΄, 5)· 6) ὅμοιον ἀγγεῖον ὕψ. 0,09 μ., ἄνευ χειλέων, ἔχον περὶ τὴν γαστέρα ἀποφύσεις καὶ ἐγχάρακτον ῥομβοειδὲς κόσμημα μετὰ στιγμάτων (πίν. Ζ΄, 6).

Ὑφ᾽ ἡμῶν δὲ εὑρέθησαν ἐν ἔτει μὲν 1905ῳ τὰ ἑξῆς.

Ἐν τῷ πέμπτῳ ἀπὸ βορρᾶ τάφῳ 1) τὸ ἐνθάδε ἀπεικονιζόμενον χαλκοῦν μαχαίριον (Εἰκ. 13) καὶ

Εἰκὼν 13.

μικρὸν ἀργυροῦν ἔλασμα εἰς δύο τεμάχια φέρον ὀπὰς καὶ μικρούς τινας ἥλους, ὅπερ περιέβαλλε πιθανῶς τὴν λαβὴν τοῦ μαχαιρίου· 2) αἱ ἐν τῷ πίνακι ὑπ᾽ ἀρ. 3 ἀπεικονιζόμεναι δύο ἀργυραῖ λαβίδες.

Ἐν τῷ ἕκτῳ τάφῳ εὑρέθη τὸ τελευταῖον ἐν τῷ Η΄ πίνακι ἀπεικονιζόμενον (6) ἀγγεῖον, οὗ μέρος μετὰ τῶν χειλέων ἐλλεῖπον συνεπληρώθη, φέρον

δὲ ἐπὶ μὲν τῆς γαστρός, ἥτις ἔχει τέσσαρας ἀποφύσεις, ὧν αἱ δύο ἐπιμήκεις, κεχαραγμένας διπλᾶς γραμμὰς ἐνστίκτους ἐν εἴδει μαιάνδρου τριγωνικοῦ, κάτωθεν δὲ τοῦ λαιμοῦ δύο σειρὰς ἐντύπων κύκλων μικρῶν, ὧν ἕκαστος ἔχει ἔνδον ἕτερον κεχαραγμένον.

Ἐν ἔτει δὲ 1906ῳ ἐλπίζοντες ὅτι θὰ εὕρωμεν περὶ τὴν συστάδα ταύτην καὶ ἄλλους τάφους, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς μείζονος σκληρότητος τοῦ λίθου δὲν θὰ εἶχον πάθει κατάπτωσιν οὐδὲ ῥωγμάς, θὰ καθίστων δὲ ἡμῖν δυνατόν, ἂν μὴ ἦσαν πλήρεις χώματος, νὰ γνωρίσωμεν ἀκριβέστερον, πῶς ἔκειντο οἱ νεκροί, ἐσκάψαμεν περὶ τὴν συστάδα ταύτην. Καὶ τάφους μὲν εὕρομεν ἄλλους πέντε, ὧν τέσσαρας πρὸς ἀνατολάς, ἕνα δὲ πρὸς βορρᾶν, τοῦ κυρίου ὅμως σκοποῦ ἠστοχήσαμεν, διότι καὶ οὗτοι ὅμοιοι κατὰ τὸ σχῆμα τοῖς ἑπτά, ἦσαν πλήρεις χώματος. Μνείας ἄξιον νομίζομεν ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ τούτων τῶν τάφων, οὗ τὸ μὲν μῆκος ἦτο δύο μέτρων, τὸ πλάτος τριῶν, τὸ δὲ ὕψος 1,60 μ., ὑπῆρχον δύο νεκροί, ὧν ὁ μὲν ἔκειτο εἰς βάθος 1,20 μ. ἀπὸ τῆς ὀροφῆς, ὁ δὲ ὑπ' αὐτὸν μετὰ στρῶμα ἄμμου 0,40 μ. Τοῦ νεκροῦ τούτου τὸ κρανίον ἔκειτο μεταξὺ δύο λίθων ἐν τῷ βάθει τοῦ τάφου πρὸς ἀνατολάς, τὰ δ' ἄλλα ὀστᾶ κατὰ τὸ πλεῖστον τετριμμένα ἔκειντο ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς καὶ ἐκάλυπτον μόνον τὸ ἥμισυ τῆς ἐν δεξιᾷ τῆς θύρας πλευρᾶς τοῦ τάφου. Τοῦ σκελετοῦ τούτου ἐκτάδην κειμένου συνελέξαμεν τὰ ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς πάντα, ἅτινα ἦσαν λεπτὰ καὶ εὔθρυπτα, τέσσαρας ὀδόντας καὶ τὸ ἕτερον τῶν μηρικῶν ὀστῶν. Οὐδόλως ἐκπλήττει ἡμᾶς ὅτι τὰ ὀστᾶ τοῦ μὲν βαθύτερον κειμένου καὶ κατ' ἀκολουθίαν πρότερον ταφέντος ἐσῴζοντο μᾶλλον ἢ τὰ τοῦ μετ' αὐτόν, ἅτινα πάντα ἦσαν τετριμμένα. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι αἰτία τοῦ νὰ διασωθῶσι τὰ ὀστᾶ τούτου, ὅστις ἦν νεανίας, ἐν κρείττονι καταστάσει ὑπῆρξε τὸ ὑπεράνω αὐτοῦ στρῶμα τῆς ἄμμου.

Κτερίσματα εὑρέθησαν ἐν τοῖς τάφοις τούτοις, οἵτινες ἐκαλύφθησαν χωρὶς νὰ σχεδιασθῶσι διὰ τὸ ὁμοιόμορφον τοῖς ἑπτά, τάδε.

Ἐν τῷ πρώτῳ τάφῳ τῷ μετὰ τοὺς ἑπτὰ κειμένῳ πρὸς ἀνατολὰς εὑρέθη 1) πρόχους τεθραυσμένη καὶ ἐλλιπὴς ὁμοία καθ' ὅλα τῇ ἐν τῷ Ζ' πίνακι ἀπεικονιζομένῃ (πίν. Θ', 2)· 2) οἰνοχόη μετὰ βάσεως ἐπιπέδου κυκλικῆς (πίν. Η' σ. α', 2), ἧς τά τε χείλη καὶ ἡ λαβὴ ἐλλείποντα συνεπληρώθησαν, ἡ δὲ γαστὴρ οὖσα στρογγύλη φέρει ἐγχαράκτους γραμμὰς καθέτους, αἵτινες κεῖνται μεταξὺ τῶν περὶ τὸν τράχηλον καὶ τὸ μέσον τῆς γαστρὸς κυκλικῶν διπλῶν γραμμῶν. Ὕψ. 0,13 μ., διάμ. ἐπὶ τῶν πρὸς τὰ ἔξω καμπτομένων χειλέων 0,10

Ἐν τῷ δευτέρῳ τάφῳ τῷ καὶ μείζονι τῶν ἄλλων εὑρέθη παρὰ τὸν ὑπὸ τὴν ἄμμον νεκρὸν 1) ἀγγεῖον φαιόχρουν, τεθραυσμένον περὶ τὸ χεῖλος, οὗ μέρος ἐλλεῖπον συνεπληρώθη (πίν. Η' α', 4). Τούτου, ὕψ. 0,11 μ., διαμ. χειλ. 0,09, ἡ γαστὴρ ἔχουσα δύο ἀποφύσεις τριγωνοειδεῖς καμπτομένας πρὸς τὰ ἄνω δίκην κορώνης, εἶνε στρογγύλη, ὁ δὲ λαιμὸς μακρός, τὰ δὲ χείλη κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποκεκρουμένα κάμπτονται πρὸς τὰ ἔξω καὶ σχηματίζουσι γεῖσον· 2) πηλίνη φιάλη ἐρυθρὰ μετὰ γανώματος, ἧς μέρος ἐλλεῖπον συνεπληρώθη. Διάμετρος ἐπὶ τῶν χειλέων ἅτινα κάμπτονται πρὸς τὰ ἔσω 0,20 μ. (πίν. Η' σ. ϐ', 3).

Ἐν τῷ τρίτῳ τάφῳ εὑρέθησαν 1) τρεῖς πρόχοι. Τούτων ἡ μὲν μετὰ κυκλικῆς ἐπιπέδου βάσεως, ὕψ. 0,30 μ., ἔχει γαστέρα στρογγύλην, λαιμὸν βραχύν, κάτωθεν παχύτερον, προχοὴν ῥαμφοειδῆ, ἥτις εἶνε πλατυτέρα κάτωθεν, στενωτέρα δὲ περὶ τὸ χεῖλος (πίν. Θ' σ. ϐ', 1), ἡ δὲ ἄλλη (πίν. Θ' σ. ϐ', 1) ὕψ. 0,27 μ., ἔχει χρῶμα φαιόν, γαστέρα στρογγύλην, λαιμὸν μακρόν, προχοὴν ῥαμφοειδῆ, βάσιν ἐπίπεδον κυκλικήν. Ἡ δὲ τρίτη (πίν. Θ' σ. ϐ', 2) ὕψ. 0,30 μ , κατὰ μὲν τὰ ἄλλα εἶνε ὁμοία τῇ προρρηθείσῃ, διαφέρει δὲ ὅτι εἶνε μείζων καὶ ἔχει γάνωμα ἐρυθρόν· 2) δύο ὑδροδόχα ἀγγεῖα ἔχοντα γάνωμα ἐρυθρόν, ὧν τὸ μὲν ὕψ. 0,06 μ., διαμ. χειλ. 0,03 ½, ἔχει βάσιν κυκλικὴν ἐπίπεδον καὶ λαιμὸν βραχὺν (πίν. Η' σ. ϐ', 1), τὸ δ' ἕτερον ὕψ. 0,09 ½, διαμ. χειλ. 0,07, εἶνε μέλαν, στερεῖται βάσεως, ἔχει γαστέρα στρογγύλην καὶ λαιμὸν εὐρυνόμενον περὶ τὰ χείλη (πίν. Ἡ σ. γ', 1).

Ἐν τῷ τετάρτῳ τάφῳ ὑπῆρχον 1) τὸ ἐνθάδε ἀπεικονιζόμενον (Εἰκ. 14) τηγανοειδὲς κάτοπτρον, οὗ ἡ λαβὴ φέρει ἐπὶ τοῦ ἄκρου γεῖσον, ἐν τῷ μέσῳ τρῆμα, ὄπισθεν δὲ ἔχει ἐγχαράκτους πέντε σπείρας συνδεομένας διὰ γραμμῶν πρὸς ἀλλήλας, ὧν ἡ μὲν μείζων κεῖται ἐν τῷ μέσῳ, αἱ δ' ἄλλαι αἱ μικρο-

τεραι περὶ αὐτήν Διάμετρος ὄπισθεν ἔνθα τὸ κόσμημα 0,25 μ., ἐπὶ τῶν χειλέων 0,23, ὕψος δὲ τῶν χειλέων 0,04 μ.· 2) ὑδροδόχον ἀγγεῖον μέλαν, ἀκέραιον, ἄωτον, οὗ τὰ χείλη πρὸς τὰ ἄνω εὐρύνονται. Ὕψ. 0,07 $^{1}/_{2}$ μ., διάμ. ἐπὶ τῶν χειλέων 0,07 μ. (πίν. Η΄ σ. ϐ΄, 2)· 3) ἐλλιπὲς ὑδροδόχον ἀγγεῖον ἐρυθρόν, οὗ ὁ λαιμὸς βραχύς, ἡ γαστὴρ στρογγύλη, τὰ χείλη ἀποκλίνουσι πρὸς τὰ ἔξω, περὶ δὲ τὴν γαστέρα φέρει δίκην ὤτων τρεῖς αποφύσεις Ὕψ. 0.08 μ., διάμ. χειλ. 0,09 (πίν. Η΄ σ. γ΄, 4)· 4) ὑδροδόχον ἀγγεῖον μέλαν ὕψ. 0,09 μ., διαμ. χειλ. 0,09 μ , ἔχον γαστέρα στρογγύλην, λαιμὸν βραχύν, χείλη στομίου ἀποκλίνοντα πρὸς τὰ ἔξω, περὶ δὲ τὴν γαστέρα τρεῖς ἀποφύσεις μικρὰς (πίν. Η΄ σ. γ΄, 2).

Ἐν τῷ πέμπτῳ τάφῳ, οὗ ὁ δρόμος ἦτο πρὸς ἀνατολάς, ἔκειτο δὲ δέκα πέντε μέτρα μακρὰν τῆς συστάδος τῶν ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ ἑπτὰ τάφων πρὸς

Εἰκὼν 14.

τὸ μέρος τοῦ Βατῶντος εὑρέθησαν 1) οἰνοχόη μέλαινα, μόνωτος ἀκεραία, ἧς ἡ γαστὴρ στρογγύλη, ὁ λαιμὸς μακρὸς εὐρυνόμενος ἠρέμα πρὸς τὰ χείλη, ἅτινα ἀποκλίνουσι πρὸς τὰ ἔξω. Τὸ ὕψος αὐτῆς καὶ ἡ ἐπὶ τῶν χειλέων διάμετρος εἶνε 0,09 μ. (πίν. Η΄ σ. α΄, 5)· 2) μικρὸν ἀγγεῖον φαιόχρουν, τὸ μόνον διὰ τροχοῦ πεποιημένον, οὗ ἡ λαβὴ προσπεφυκυῖα τοῖς χείλεσιν ἔχει διεύθυνσιν πρὸς τὰ ἄνω. Ὕψος καὶ διάμετρος αὐτοῦ ἐπὶ τῶν χειλέων 0,06 μ. (πίν. Η΄ σ. α΄, 1).

Ἀντικρὺ τῶν πέντε τούτων τάφων εἰς ἀπόστασιν τριάκοντα μέτρων πρὸς μεσημβρίαν εὑρέθησαν δύο ἄλλοι ὅμοιοι, ἀλλὰ μικρότεροι ἐκείνων. Τοῦ ἑτέρου τούτων ἡ κορυφὴ ἦτο διερρωγυῖα, ἡ θύρα ἔβλεπε πρὸς ἀνατολάς, ὁ δὲ δρόμος ἢ ἡ εἴσοδος δὲν εἶχε βαθμίδας. Ἦτο πλήρης χώματος, περιεῖχε δὲ τὸ ἥμισυ μικροῦ ἀγγείου, οὗ ἡ μὲν γαστὴρ προέχει, ὁ δὲ λαιμὸς βραχύς. Εἰς ἀπόστασιν δὲ δέκα μέτρων ἀπὸ τούτου ἔκειτο ὁ ἕτερος, οὗ ὁ δρόμος ἔβλεπε πρὸς μεσημβρίαν καὶ δὲν εἶχε βαθμίδας.

Καὶ οὗτος ἦν πλήρης χώματος, εἰ καὶ ἡ θύρα ἦτο καλῶς πεφραγμένη διὰ δύο πλακῶν μεγάλων. Ἐν τούτῳ εὑρέθησαν 1) πρόχοι δύο ἔχουσαι γάνωμα ἐρυθρόν· ἀμφοτέρων ἡ μὲν γαστὴρ εἶνε στρογγύλη, ὁ δὲ λαιμὸς βραχύς. Ὕψος τῆς μὲν 0,28 μ., τῆς δὲ 0,25. Τῆς ἑτέρας τὸ χεῖλος περὶ τὴν ἐκροὴν εἶνε ἀποκεκρουμένον (πίν. Θ′ 6)· 2) ἀγγεῖον ἔχον βάσιν ἐπίπεδον, λαιμὸν εὐρυνόμενον περὶ τὰ χείλη, γαστέρα στρογγύλην καὶ λίαν προέχουσαν, ἧς ἀμφοτέρωθεν ὑπάρχουσι δύο ἀποφύσεις ὁριζόντιοι ἔχουσαι ἑκατέρα τρῆμα ἐν μέσῳ. Ὕψος 0,09 μ. Διάμ. ἐπὶ τῶν χειλέων 0,06 $^1/_2$ μ. (πίν. Η′, 9· 3) σπονδύλιον ἐκ πυρίτου λίθου διάτρητον· 4) δύο χαλκαῖ περόναι.

Συστὰς τετάρτη.

(Πίν. Ι′).

Ἡ συστὰς αὕτη τῶν τάφων ἔκειτο βορειοδυτικῶς τῆς τρίτης, συνέκειτο δὲ ἐκ τάφων πέντε. Ἡ τῶν τάφων κατασκευὴ εἶνε ὁμοία τοῖς τῆς τρίτης συστάδος, διαφέρουσι δὲ μόνον, καθ᾽ ὅτι ἐν τῷ δρόμῳ ἢ τῇ εἰσόδῳ οὐδεμίαν ἔχουσι βαθμίδα. Κτερίσματα εὑρέθησαν ἐν τούτοις τὰ ἑξῆς.

Ἐν τῷ πρώτῳ τάφῳ τῷ κειμένῳ βορειότερον τῶν ἄλλων εὑρέθησαν 1) ἀσκὸς πήλινος ὕψους 0,08 μ., διαμ. ἐπὶ τῶν χειλέων 0,05 μ., ἔχων προχοήν, γάνωμα δὲ ἐρυθρὸν (πίν. ΙΑ′ σ. γ′, 7)· 2) ὀστέϊνον κυλινδρικὸν ἐργαλεῖον (πίν. ΙΑ′ σ. γ′, 1) ὕψ. 0,10 μ.

Ἐν τῷ δευτέρῳ εὑρέθησαν 1) μαρμαρίνη φιάλη, ἧς ἡ ἐπὶ τῶν χειλέων διάμετρος εἶνε 0,15 μ. (πίν. ΙΑ′ σ. α′, 5)· 2) μικρὸν ἀγγεῖον ὕψ. 0,02, ἔχων οὖς διάτρητον, τὰ δὲ χείλη ἀποκεκρουμένα (πίν. ΙΑ′ σ. γ′, 3)· 3) μέλαν ἄωτον ἀγγεῖον, οὗ τὰ χείλη εὐρυνόμενα ἀποκλίνουσι πρὸς τὰ ἔξω (ἰδ. πίν. Β′ σ. б′, 2)· 4) ἀγγεῖον μικρὸν ὕψ. 0,03 μ., διαμ. ἐπὶ τῶν χειλ. 0,02 μ. μετὰ φαιοῦ γανώματος (πίν. ΙΑ′ σ. γ′, 5)· 5) ἀμφορεὺς δίωτος ἄνευ γανώματος μετὰ βάσεως ἐπιπέδου κυκλικῆς ὕψους 0,09 μ., διαμ. ἐπὶ τῶν χειλέων ἀποκλινόντων πρὸς τὰ ἔξω 0,03 μ. (πίν. ΙΑ′ σ. б′, 1)· 6) κάνθαρος μέλας μετὰ μακρῶν ὤτων, ἅτινα κατὰ μέγα μέρος εἶνε συμπεπληρωμένα. Διάμετρος ἀπὸ ὠτὸς εἰς οὖς 0,20 μ. (πρб. Montelius πίν. 208, 6, B)· 7) τηγανοειδὲς κάτοπτρον φέρον λαβὴν δικελλοειδῆ τεθραυσμένον εἰς τεμάχια (ὅμοιον ἰδ. πίν. Β′ σ. α′, 4)· 8) δύο ὀστέϊνα ἐργαλεῖα, ὧν τὸ πρῶτον ἔχει μῆκος 0,11 μ., τὸ δὲ δεύτερον 0,10 μ. (πίν. ΙΑ′ σ. α′, 1, 2).

Ἐν τῷ τρίτῳ τάφῳ, οὗ ὁ δρόμος βλέπει πρὸς βορρᾶν εὑρέθησαν 1) οἰνοχόη μόνωτος μετὰ βάσεως κυκλικῆς ἐπιπέδου. Ὕψ. 0,19 μ., διαμ. χειλέων 0,11 μ. (πίν. ΙΑ′ σ. α′, 4)· 2) τὸ μικρότατον πάντων τῶν ἐν τούτοις τοῖς τάφοις εὑρεθέντων ἀγγεῖον, χρώματος φαιοῦ. Ὕψ. 0,002, διαμ. χειλ. 0,003 μ. (πίν. ΙΑ′ σ. γ′, 6).

Ἐν τῷ τετάρτῳ τάφῳ, οὗ καὶ ἡ τομὴ ἀπεικονίζεται, εὑρέθη ὑπὲρ τὸ ἥμισυ λιθίνου ἀγγείου, οὗ περὶ τὴν στρογγύλην γαστέρα ὑπάρχουσι τέσσαρες ἀποφύσεις· ἐστηρίζετο ἐπὶ βάσεως ἐξεχούσης. Ὕψ. 0,17 μ., διάμ. χειλ. 0,08 μ. (πίν. ΙΑ′ σ. α′, 3). Ἐν τῷ δρόμῳ τοῦ τάφου τούτου παρὰ τὴν θύραν εὑρέθησαν ὀστᾶ κεκαυμένα, ἀμφίβολον ὅμως εἶνε, ἂν εἶνε ἀνθρώπινα ἢ ζῴου ἐπὶ τῷ ἔνδον νεκρῷ θυσιασθέντος.

Ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ τάφῳ τῷ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ προρρηθέντος κειμένῳ εὑρέθη φιάλη μαρμαρίνη, ἧς ἡ ἐπὶ τῶν χειλ. διάμ. 0,07 μ. (πίν. ΙΑ′ σ. γ′, 2).

Συστὰς πέμπτη.

(Πίν. ΙΒ′).

Τῆς συστάδος ταύτης οἱ τάφοι ἦσαν ὀκτὼ εὑρεθέντες εἰς ἀπόστασιν τριάκοντα περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς τετάρτης συστάδος. Εἰσὶ μικρότεροι ἢ οἱ τῶν ἄλλων συστάδων· καὶ οἱ μὲν τέσσαρες τούτων οἱ πρὸς δυσμὰς κείμενοι ἔχουσιν ἐν τῷ δρόμῳ ἕκαστος μίαν βαθμίδα, οἱ δὲ πρὸς ἀνατολὰς οὐδεμίαν. Ὁ κυρίως τάφος τῶν μὲν ἔχει σχῆμα τραπεζίου, τῶν δὲ προσεγγίζει πρὸς τὸ τετράγωνον. Τῆς ἀντικρὺ τοῦ δρόμου κειμένης πλευρᾶς ἔν τισι τῶν τάφων τὸ καμπύλον μόλις διακρίνεται. Ἡ συστὰς αὕτη ἐγνώσθη ἐκ τοῦ ἀπεικονιζομένου κάτωθεν τῶν δύο πρὸς ἀνατολὰς κειμένου τάφου, οὗ ἡ ὀροφὴ εἶχε καταπέσει. Ὁ τάφος αб, οὗ καὶ ἡ τομὴ ἀπεικονίζεται, εἶνε ὁ ἕτερος τῶν οὐδεμίαν ῥωγμὴν ἐχόντων καὶ στεγανῶς πεφραγμένην τὴν θύραν, οὗ ἕνεκα καὶ τὸ ἐν αὐτῷ εὑρεθὲν χῶμα ἦτο ἐλάχιστον. Ἐν τούτῳ οἱ νεκροὶ ἀπετίθεντο ἐπ᾽ ἀλλήλοις μόνον ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου πλευρᾶς, διότι ἐνταῦθα

μόνον ἔκειντο ὀστῶν λίαν τετριμμένων περὶ τοὺς τρεῖς κοφίνους.

Κτερίσματα. Ἐν τῷ πρώτῳ τάφῳ αϐ εὑρέθη 1) κύπελλον φαιόχρουν μετὰ βάσεως, οὗ τὸ μὲν ὕψος εἶνε 0,07 μ., ἡ δὲ ἐπὶ τῶν χιλέων διάμετρος 0,08 μ. (πίν. ΙΓ′ σ. ϐ′,7)· 2) ἀγγεῖον σμικρότατον στηριζόμενον ἐπὶ τεσσάρων ὀξειῶν ἀποφύσεων δίκην ποδῶν, οὗ τὸ μὲν ὕψος 0,02 μ., ἡ δὲ ἐπὶ τῶν χειλέων διάμετρος 0,02 $^1/_2$ μ.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τάφῳ τῷ ὑπὸ τὸν προειρημένον εὑρέθη 1) τηγανοειδὲς κάτοπτρον, ἐρυθρόχρουν, ἔχον λαϐὴν τριγωνοειδῆ ἔχουσαν ἐν τῷ μέσῳ τρῆμα. Διάμετρος ἐπὶ τῶν χειλέων 0,19 μ. (πίν. ΙΓ′ σ. α′, 1)· 2) μικρὸν ἄωτον ἀγγεῖον χρώματος φαιοῦ ἔχον τὰ χείλη ἀποκεκρουμένα. Ὕψ. 0,05 μ. (πίν. ΙΓ′ σ. α′, 2).

Ἐν τῷ τρίτῳ τάφῳ γδ τῷ κειμένῳ ἐν δεξιᾷ τῶν προειρημένων ὑπῆρχε τηγανοειδὲς κάτοπτρον μέλαν, οὗ τὰ χείλη ἀποκλίνουσι πρὸς τὰ ἔξω, φέρον δικελλοειδῆ λαϐήν, ἥτις ἐλλείπουσα προσετέθη (πίν. ΙΓ′ σ. ϐ′, 1).

Ἐν τῷ τετάρτῳ τάφῳ τῷ κειμένῳ ἐν δεξιᾷ τοῦ τρίτου εὑρέθησαν συντρίμματα ἀγγείων, ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ τῷ παρὰ τὸν προρρηθέντα εὑρέθη ἐρυθρὸν κάτοπτρον ἔχον τριγωνοειδῆ διάτρητον λαϐήν, τὰ δὲ χείλη ἀποκεκρουμένα, διάμετρον δὲ ἐπὶ τῶν χειλέων 0,17 μ. (πίν. ΙΓ′ σ. α′, 2).

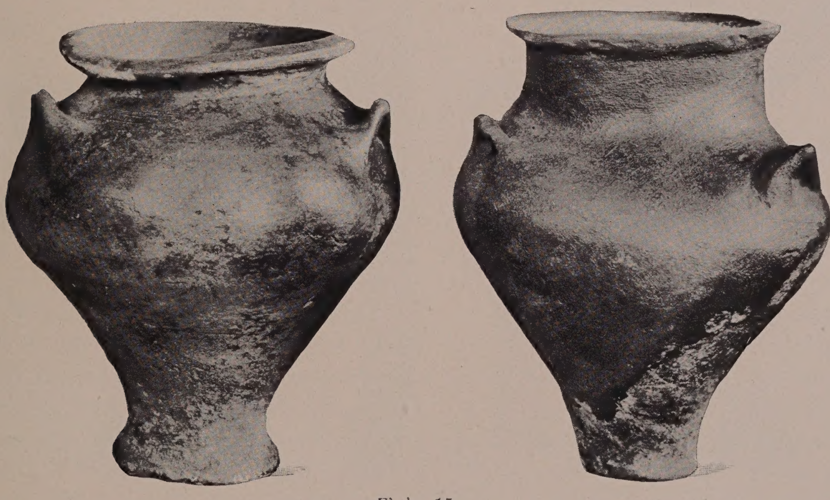
Ἐν τῷ ἕκτῳ τάφῳ ηθ, οὗ καὶ ἡ τομὴ ἀπεικονίζεται ἐν τῷ ΙΒ′ πίνακι, εὑρέθη ποτήριον χρώματος ἐρυθροῦ, μετὰ γανώματος, μόνωτον, οὗ ἡ ἐπὶ τῶν χειλέων διάμετρος 0,08 μ. Ἐν δὲ τοῖς δυσὶν ἄλλοις τάφοις εὑρέθησαν μόνον συντρίμματα ἀγγείων.

Τίνων χρόνων εἰσὶν οὗτοι οἱ τάφοι.

Πάντες οὗτοι οἱ τάφοι, ὡς δῆλον καὶ ἐκ τῶν σχεδιογραφημάτων αὐτῶν, δὲν εἶνε τῶν αὐτῶν χρόνων, ἀλλ᾽ οἱ μὲν τῆς πρώτης συστάδος, οἱ κυκλικοί, ἐν οἷς εὑρέθησαν τὰ εἰδώλια καὶ αἱ ἐξ ὀψιανοῦ λεπίδες ἢ οἱ ξυροί, εἰσιν ἀρχαιότεροι τῶν ἄλλων καὶ μάλιστα τῶν τῆς τρίτης συστάδος, ἐν ἑνὶ ὧν εὑρέθη τὸ χαλκοῦν μαχαίριον καὶ αἱ ἀργυραῖ λαϐίδες. Οἱ τραπεζοειδεῖς τάφοι κατά τε τὰ ἄλλα τεχνικώτεροι τῶν κυκλικῶν εἰσι καὶ βαθμίδας ἔχουσι δύο. Ὅμοιοί πώς εἰσιν οἱ ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ Ἔϐανς ἀνασκαφέντες καὶ περιγραφόμενοι ἐν American Journal (σελ. 313, 1897) καί τινες τῶν ἐν Σικελίᾳ (περὶ ὧν ἰδ. Montelius der Orient und Europa σελ. 48, 51 κ. ἑ.). Εἰς τίνας δὲ χρόνους ἀνήκουσι, δυνάμεθα πιθανώτερον νὰ ὁρίσωμεν τεκμαιρόμενοι ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς εὑρεθέντων κτερισμάτων ἐν ἀντιπαραϐολῇ πρὸς ὁμοειδῆ ἀλλαχοῦ εὑρεθέντα. Ἀντιπαραϐάλλοντες λοιπὸν τὰ ἐν τούτοις τοῖς τάφοις εὑρεθέντα ἀγγεῖα πρὸς τὰ ἐν Κορίνθῳ, ἐν Χαιρωνείᾳ, ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐν ταῖς Κυκλάσι παρατηροῦμεν ὅτι α′) ἡ τοῦ πηλοῦ κατασκευὴ εἶνε ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ πηλοῦ τῶν Θεσσαλικῶν καὶ τῶν Κυκλαδικῶν· ϐ′) πάντα, ἑνὸς ἐξαιρουμένου (ἰδ. πίν. Η′ σ. α′, 1), εἰσὶ πεποιημένα ἄνευ τροχοῦ· γ′) πάντα εἶνε μονόχροα, ὧν οὐκ ὀλίγα ἔχουσι γάνωμα· δ′) τινὰ φέρουσιν ἐγχάρακτα κοσμήματα, ὧν ὅμως αἱ γραμμαὶ καὶ αἱ σπεῖραι δὲν ἔχουσι τὴν κανονικότητα, ἣν ἔχουσι τὰ Θεσσαλικὰ καὶ Κυκλαδικὰ (ἰδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1899 σελ. 86 καὶ Προϊστ. ἀκροπ. Χ. Τσούντα σελ. 168, 198 κ. ἑ.). Ἂν ἀληθεύῃ ἡ τῶν εἰδικώτερον περὶ τὰ προμυκηναϊκὰ ἀσχοληθέντων γνώμη, ἣν ἡμεῖς τουλάχιστον ἀποδεχόμεθα ἐκ τῆς βαθμιαίας ἐξελίξεως τῆς τέχνης κρίνοντες, ὅτι δηλ. τὰ ἐκ πηλοῦ ἄνευ τροχοῦ καὶ τέχνης πεποιημένα μονόχροα ἀγγεῖά εἰσιν ἀρχαιότερα τῶν πολυχρόων καὶ γραπτὰ κοσμήματα ἐχόντων, ἐπειδὴ τὰ ἐν τοῖς τάφοις τῆς Χαλκίδος εὑρεθέντα εἶνε τοιαῦτα, οὐδὲν δὲ τούτων φέρει γραπτὰ κοσμήματα, οὐδὲ ἐν τοῖς χαράγμασι τῶν ἐγχαράκτων παρετηρήθη ἴχνος τι λευκῆς ἢ ἐρυθρᾶς ὕλης, ὡς ἐπὶ τῶν ἀλλαχοῦ εὑρεθέντων, πειθόμεθα ὅτι οἱ τῆς Χαλκίδος προμυκηναϊκοὶ τάφοι εἰσὶ σύγχρονοι μὲν τοῖς τῆς Κορίνθου, ἀρχαιότεροι δὲ οὐ μόνον τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ ταῖς Κυκλάσιν εὑρεθέντων τάφων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ προϊστορικῶν ἀκροπόλεων τοῦ Διμηνίου καὶ Σέσκλου, ὧν ἡ ἡλικία ἀνάγεται εἰς τὴν πρώτην περίοδον τοῦ λιθικοῦ αἰῶνος. Τούτων δ᾽ οὕτως ἐχόντων ὀρθὴ εἶνε ἡ εἰκασία τοῦ κ. Χ. Τσούντα, ὅτι οἱ τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἐν Σύρῳ Χαλανδριανῆς κτίσαντες ὡρμήθησαν ἐκ τῆς Εὐϐοίας (Προϊστ. ἀκροπ. Διμηνίου καὶ Σέσκλου σελ. 388 σημ.).

ΤΑΦΟΙ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΙ

Ἐν θέσει *Τρύπα*, ἀντικρὺ τοῦ κτήματος τοῦ Ἀναστασίου Καλλιμάνη, ἐν ἀριστερᾷ τῆς εἰς Χαλκίδα ὁδοῦ, ἰδὼν ἐν ὀρύγμασι σπηλαιοειδέσι θραύσματα ἀγγείων νεωτέρων χρόνων καί τινα ὀστᾶ ἔκρινα ἀναγκαῖον κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1906ου νὰ ἐπιχειρήσω δοκιμαστικήν τινα ἀνασκαφήν. Σκάψας λοιπὸν περὶ τὸ ἥμισυ μέτρον βαθύτερον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἐνέτυχον δυσὶ τάφοις μυκηναϊκοῖς, ὡς μαρτυροῦσι τὰ κτερίσματα, ἅτινα εὑρέθησαν ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου παρὰ τὰ ὀστᾶ. Τοὺς τάφους τούτους δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σχεδιάσωμεν, ἐπειδὴ ἀτυχῶς ἐκ τοῦ λόφου, ἐν τῇ κλιτύϊ οὗ ἦσαν οἱ τάφοι, ὁ κύριος τοῦ ἀγροῦ, ἵνα ἐπιχώσῃ κτῆμά τι αὑτοῦ τεναγῶδες, εἶχεν ἀφαιρέσει ἅπαν τὸ χῶμα τὸ σχηματίζον τὴν πρόσοψιν τῶν τάφων, ὧν οὐδὲν ἄλλο πλέον ὑπελείπετο ἢ τὸ σπη-

Εἰκὼν 15

λαιοειδὲς κοίλωμα καὶ τὸ ἔδαφος. Δυνάμεθα ὅμως νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἦσαν κριβανοειδεῖς, ἀλλὰ δὲν εἶχον δρόμον ἢ εἴσοδον, ὡς οἱ παρὰ τὴν *Μάνικαν* προμυκηναϊκοί, ἡ δὲ θύρα αὐτῶν ἦτο πεφραγμένη οὐχὶ διὰ πλακῶν, ἀλλὰ διὰ λίθων, ὧν δύο σειρὰς ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν τάφων εὕρομεν κατὰ χώραν. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ τὸ ἥμισυ μέτρον ἄνω τῆς ἐπιφανείας, ἔνθα εὑρέθησαν τὰ ὀστᾶ καὶ τὰ κτερίσματα, ἐφαίνοντο, ὡς προείπομεν, ὀστᾶ καὶ θραύσματα ἀγγείων χρόνων ῥωμαϊκῶν, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὑπεράνω τῶν κριβανοειδῶν τούτων τάφων ἐτάφησαν κατόπιν ἐκεῖνοι, ὧν τὰ ὀστᾶ καὶ τὰ κτερίσματα, ἀφαιρεθέντος τοῦ χώματος, φανέντα ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ ἀνακαλύψωμεν αὐτούς.

Κτερίσματα εὑρέθησαν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῶν τάφων α′) τὰ ἐνταῦθα ἀπεικονιζόμενα δύο τρίωτα πιθοειδῆ ἀγγεῖα, ἅτινά εἰσιν ἐρυθρόχροα καὶ ἄνευ κοσμημάτων (Εἰκ. 15). Τὸ ἕτερον τούτων ἦτο ἐλλι-

πὲς κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου, ἐνεῖχε δὲ κόνιν λευκήν, ἥτις ἀναλυθεῖσα ὑπὸ τοῦ χημικοῦ κ. Δ. Τσακαλώτου ἐφάνη, ὅτι ἦτο ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον. Πιθανῶς ἡ ὕλη αὕτη προερχομένη ἐκ θαλασσίων ὀστράκων ἐχρησίμευεν ὡς βαφὴ τῶν ἀγγείων (ἰδ. Ἀθηνᾶς τόμ. 14, σελ. 498)· β΄) ψευδόστομος ἀμφορεὺς εἰς τεμάχια, οὗ ἡ γαστὴρ προέχουσα περιθέεται ὑπ' ἐρυθρῶν ταινιῶν καὶ γραμμῶν (Εἰκ. 16· πρβ. Myken. Vasen Furtwängler - Loeschke πίν. XVII, 113)· γ΄) ξυρὸς χαλκοῦς, μαχαίριον

Εἰκὼν 16.

χαλκοῦν ἀπολῆγον εἰς ὀξύ, λαβὶς χαλκῆ, βελόνη χαλκῆ ὀξυτέρα περὶ τὰ ἄκρα, περὶ δὲ τὸ μέσον παχυτέρα, περόνη ἔχουσα κεφαλήν, δύο σπονδύλια μικρὰ ἐκ πυρίτου λίθου (Εἰκ. 17· πρβ. Myk. Vas. Furtw.-Loesch. πίν. XLIV, 27)[1].

Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ τάφῳ εὑρέθησαν α΄) πυξὶς τρίωτος ἄνευ πώματος φέρουσα κάτωθεν τοῦ λαιμοῦ περὶ τὰ ὦτα μεταξὺ ταινιῶν κόσμημα ἐκ διασταυρουμένων γραμμῶν, οἷον τὰ ἐν τοῖς γεωμετρικοῖς ἀγγείοις ἀπαντῶντα. Ἐκ τοῦ ἀγγείου τούτου δύναται νὰ ὁρισθῇ ἀκριβέστερόν πως ὁ χρόνος τῶν τάφων τούτων, ὅτι δηλ. ἀνήκουσι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ἡ μυκηναϊκὴ τέχνη ἤρξατο μεταχειριζομένη κοσμήματα γεωμετρικὰ (Εἰκ. 18· πρβ. Mykenische vasen Furtwängler - Loeschke πίν. XXII, 159)· β΄) ἑτέρα πυξὶς ἄνευ πώματος καὶ κοσμημάτων ἔχουσα καὶ αὕτη τρία ὦτα. Αὕτη

[1] Γενομένης ἀναλύσεως χημικῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ὀθ. Ῥουσοπούλου κατεφάνη ὅτι πάντα τὰ μετάλλινα, ὁ ξυρός, τὸ μαχαίριον κλπ. εἰσὶν ἐκ καθαροῦ χαλκοῦ ἔχοντος καὶ ἴχνη σιδήρου (ἰδ. Archiv. für die geschichte der naturwissenschaften und der technik Band. I. 1909.

ἔχει βάσιν, γαστέρα καμπύλην καὶ στόμιον μικρότερον τῆς πρότερον μνημονευθείσης (Εἰκ. 19· πρβ. Myk. Vas Furtwäng.-Loesch. πίν. I, 6)· γ΄) δύο τρίωτα πιθοειδῆ ἀγγεῖα φέροντα κοσμήματα ἐν τῷ χώρῳ τῷ μεταξὺ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῶν περιθεουσῶν τὸ κάτωθεν μέρος αὐτῶν ἐρυθρῶν ταινιῶν καὶ γραμμῶν. Τούτων τὸ μὲν φέρει μεταξὺ τῶν δύο ὤτων ὡς κόσμημα δένδρον, λωτὸν πιθανῶς, οὗ ἀπὸ τῆς ῥίζης ἐκφύεται ἑκατέρωθεν μαιανδροειδὲς κυκλικὸν κόσμημα διῆκον μέχρι τῶν ὤτων (Εἰκ. 20· πρβ. Myk. Vasen Furtw.- Loesch. πίν. V, 28· πίν. XIX, 136. XXXIV, 333), τὸ δ' ἕτερον, οὗ ἡ γαστὴρ μᾶλλον ἢ ἡ τοῦ ἑτέρου προέχει, ἔχει ὡς κόσμημα ἀντὶ τοῦ λωτοῦ φολίδας, αἵτινες κείμεναι ἐν τῷ χώρῳ τῷ μεταξὺ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῶν ταινιῶν δηλοῦνται διὰ γραμμῶν ἐρυθρῶν (Εἰκ. 21· πρβ. εἰκ. 23 γ καὶ Myken. Vasen Furtwängler-Loesch. πίν. XIX, 136 καὶ XXXIV, 333 διὰ τὸ κόσμημα).

Θολωτοὶ Μυκηναϊκοὶ τάφοι.

Τοιούτους τάφους εὕρομεν ἐν *Ὀξυλίθῳ*, ἐν τῇ παρὰ τὰς ἀρχαίας Ταμύνας κώμῃ *Κατακαλοῦ* καὶ ἐν *Μπελλουσίοις*.

Θολωτὸς τάφος Ὀξυλίθου.

Ὁ τάφος οὗτος (Εἰκ. 22 α, β) κεῖται παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ διαρρέοντος τὴν κοιλάδα τοῦ Ὀξυλίθου ποταμοῦ ἐν θέσει, ἥτις καλεῖται *εὕρημα*. Εἶνε ἐκτισμένος ἐπὶ κλιτύος γεωλόφου, ἀφ' οὗ πρότερον ἀφῃρέθη τὸ χῶμα, διὰ λίθων ἐγχωρίων ἀκατεργάστων, οἵτινες εἶνε προσηρμοσμένοι ἄνευ τινὸς συνδετικῆς ὕλης, τῶν μεταξὺ κενῶν πληρουμένων δι' ἄλλων λίθων μικροτέρων. Ἐπειδὴ ἐν τοῖς τοιούτοις τάφοις ἡ σύγκλισις χωρεῖ πρὸς τὰ ἄνω οὕτω προϊοῦσα, ὥστε ἡ κορυφὴ νὰ καλύπτηται διὰ μιᾶς πλακός, κατ' ἀνάγκην τεχνικὴν οἱ λίθοι ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ τάφου μέχρι τῆς κορυφῆς εἶνε μεγάλοι τετράγωνοι ἢ τριγωνικοί. Τούτου δὲ ἕνεκα ἡ κορυφὴ πάντων σχεδὸν τῶν μέχρι τοῦδε γνωσθέντων τοιούτων τάφων ἕνεκα τοῦ μεγάλου βάρους εἶνε πεπτωκυῖα. Ὁ δρόμος, ὡς καὶ ἡ θύρα, ἧς τὸ πλάτος ἐπὶ τῆς βάσεως εἶνε 0 80 τοῦ μέτρου, εἶχον καταστραφῆ πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν ὑπὸ

τοῦ κυρίου τοῦ ἀγροῦ, ὡς παρ' αὐτοῦ τούτου ἐμάθομεν. Ἡ διάμετρος τοῦ τάφου ἐπὶ τῆς βάσεως εἶνε μέτρων 4,60, τὸ δὲ σωζόμενον μέγιστον ὕψος τριῶν μέτρων. Ὡς ἐγένετο ἡμῖν δῆλον ἐκ τῶν ὀστῶν καὶ τῶν κτερισμάτων, οἱ νεκροὶ ἔκειντο ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου καὶ ἀντικρὺ αὐτῆς, εἷς δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ, ὅστις ἦτο κεκαυμένος. Τῶν νεκρῶν τρεῖς μὲν ἔκειντο ἐν δεξιᾷ τῆς εἰσόδου, δύο ἀντικρὺ αὐτῆς καὶ ἄλλοι τρεῖς, γυνὴ καὶ δύο παῖδες, ἐν ἀριστερᾷ. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων νεκρῶν ἡ θέσις ἐγένετο ἡμῖν γνωστὴ ἐκ τῶν κρανίων, ἅτινα πάντα ἦσαν διαλελυμένα, τῆς δὲ γυναικὸς ἐκ τῶν κόκκων ὅρμου, περὶ ὧν προϊόντες ποιησόμεθα λόγον, τῶν δὲ παίδων ἐκ δύο ὀδόντων τραπεζιτῶν, ὧν ὁ μὲν εἶνε παιδὸς ὑπερεπταετοῦς, ὁ δὲ ἐφήβου. Σημειωτέον, ὅτι ὑπεράνω ἑκάστου νεκροῦ ὑπῆρχον ὀστᾶ ζῴων, βοῶν, προβάτων, αἰγῶν, χοίρων, κυνῶν, διότι, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν ταφὴν ἑκάστου νεκροῦ ἐθύοντο ἐπ' αὐτῷ ζῷα. Ἀκριβείας χάριν σημειούμεθα ὅτι πρὸς τοῖς ὀστοῖς ἀνθρώπων τε καὶ ζῴων εὕρομεν

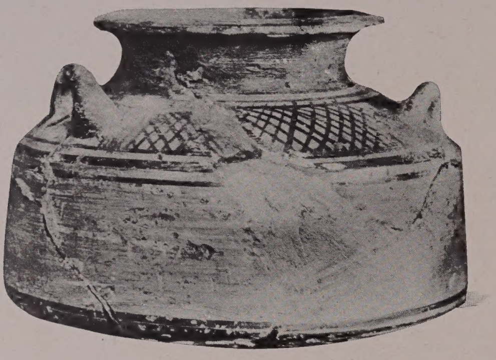
Εἰκὼν 17.

καὶ τέσσαρα κέρατα βοῶν, ἓν κάπρου καί τινας χοιρείους ὀδόντας.

Κτερίσματα εὑρέθησαν ἐν αὐτῷ τὰ ἑξῆς:

1) Συντρίμματα ἀγγείων πλεῖστα, ἅτινα συλλέγοντες ἐλάβομεν τὴν πρόνοιαν νὰ θέτωμεν τὰ παρ' ἕκαστον νεκρὸν εὑρισκόμενα χωρίς, ἵνα ὁ τεχνίτης ὁ μέλλων νὰ συγκολλήσῃ αὐτὰ εὐκολώτερον εὑρίσκῃ τὰ μέρη τοῦ αὐτοῦ ἀγγείου. Ὡς ὅμως οὗτος εἶπεν ἡμῖν, οὐδὲν σχεδὸν τῶν θραυσμάτων τούτων ἔκειτο, ἐν ᾗ χώρᾳ καὶ τὰ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ ἀγγείου τεμάχια. Ἐκ τούτου γίνεται δῆλον, ὅτι τὰ ἀγγεῖα δὲν ἐθραύσθησαν ἐκ μόνης τῆς καταπτώσεως τῶν λίθων τῆς θόλου τοῦ τάφου, οὗ περὶ τὸ ἥμισυ ἦτο ὑπ' αὐτῶν κεκαλυμμένον, ἀλλ' εἴτε κατὰ τὴν ταφὴν εἶχον θραυσθῆ, ὡς γινώσκομεν τοῦτο γινόμενον ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις ἐκ τάφων ἀσυλήτων, ὧν καὶ ἔνδον καὶ ἐκτὸς εὕρομεν ἀγγεῖα τεθραυσμένα ἐπίτηδες, εἴτε ἐθραύοντο, ὅτε ἄλλος νεκρὸς

εἰσήγετο πρὸς ταφήν, θραυόμενα δὲ μετετοπίζοντο, ἵνα τεθῇ, ἐν ᾗ χώρᾳ ἦσαν ταῦτα, ὁ νέος νεκρός. Τούτου ἕνεκα τεμάχια τοῦ αὐτοῦ ἀγγείου ἀνήκοντος νεκρῷ ἐν δεξιᾷ ταφέντι εὑρέθησαν παρὰ νεκρὸν τεθαμμένον ἐν μέσῳ ἢ ἐν ἀριστερᾷ. Ἐκ τῶν θραυσμάτων τούτων ὁ συγκολλήσας αὐτὰ ἠδυνήθη νὰ

Εἰκὼν 18.

ἀποτελέσῃ ὀκτὼ μόνον ἀγγεῖα, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσι μὲν πολλὴν τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἐν τοῖς σπηλαιοειδέσι μυκηναϊκοῖς τάφοις τῆς Χαλκίδος εὑρεθέντα ἀλλ' εἶνε ἀρχαιότερα, εἰσὶ δὲ τὰ ἑξῆς: α') ὑδροδόχον ἀγγεῖον μέγα μετὰ βάσεως καὶ λαβῆς, φέρον δὲ περὶ τὴν γαστέρα ταινίας καὶ γραμ-

Εἰκὼν 19.

μὰς ἐρυθρὰς (Εἰκ. 23 β, 2 πρβ. Myken. Vas. πίν. XLIV, 19 β)· β') δύο πιθοειδῆ ἀγγεῖα, ὧν τὸ μὲν μεῖζον ἔχει ὦτα κορωνοειδῆ καὶ κοσμεῖται διὰ ταινιῶν καὶ γραμμῶν περὶ τὸν λαιμόν, τὴν γαστέρα καὶ τὴν βάσιν, τὸ δ' ἕτερον μικρότερον εἶνε ἄωτον καὶ κοσμεῖται διὰ κυκλικοῦ μαιάνδρου καὶ φολίδων μεταξὺ ταινιῶν κειμένων (Εἰκ. 23 α, γ)· γ') τέσσαρας πυξίδας, ὧν αἱ μὲν τρεῖς ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὰς τῆς Χαλκίδος (Εἰκ. 24 α, γ, δ. πρβ. Myk.Vas. Fürtw. Loesch. XLIV. 314), μία δὲ ἀντὶ ὤτων ἔχει μαστοειδεῖς ἀποφύσεις διατρήτους (Εἰκ. 24, β)· δ') ἀγγεῖον μόνωτον ἐλλιπὲς (Εἰκ. 24, ε· πρβ. Myk. Vas. Furtw. LXIV, 104).

Ἐκ τῶν ὀστράκων, ἅτινα δὲν ἐγένετο δυνατὸν νὰ ἀποτελέσωσιν ἀγγεῖα, τινὰ μὲν ἔχουσι τὸ σύνηθες ἐν τοῖς μυκηναϊκοῖς ἀγγείοις σπειροειδὲς κόσμημα (Εἰκ. 25), ἄλλα ἔχουσι τὸν συνήθη ἐν τοῖς προμυκηναϊκοῖς ἀγγείοις τριγωνοειδῆ περίστικτον μαίανδρον οὐχὶ ἐγχάρακτον, ἀλλὰ διὰ χρώματος μέλανος ἐπὶ ἐδάφους λευκοῦ δηλούμενον (Εἰκ. 26), ἄλλα ἔχουσι τοῦτο τὸ καινοφανές, ὅτι ἐπὶ τῶν περιθεουσῶν αὐτὰ μελαινῶν ταινιῶν ὑπάρχει λευκὸν κόσμημα τριγωνικὸν ἔχον τὴν βάσιν καμπύλην (Εἰκ. 27), ἓν δὲ ἔχει ἐπὶ λευκοῦ ἐπιχρίσματος ἐντὸς τριῶν γραμμῶν περιστίκτων ἐρυθρᾶς σειρᾶς κυκλικοῦ μαιάνδρου ἀλλεπαλλήλους, αἵτινες καλύπτουσι τὸν μεταξὺ τῶν γραμμῶν χῶρον (Εἰκ. 28). Ἐκ τῶν ὀστράκων τούτων καταφαίνεται ἡ ἐξέλιξις τῆς τέχνης, καθ' ἣν τὰ ἐπὶ τῶν προμυκηναϊκῶν ἀγγείων ἄτεχνα ἐγχάρακτα κοσμήματα γενόμενα τεχνικώτερα δηλοῦνται ἐπὶ τῶν Μυκηναϊκῶν διὰ χρωμάτων. Τινὰ δὲ ἄλλα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς ἀγγεῖα ἀσυνήθους καὶ ἀγνώστου μέχρι τοῦδε σχήματος οἷον τὸ ἑπόμενον, ὅπερ καθ' ἡμᾶς εἶνε μέρος σωράκου ἢ ὀπωροδόχου κανοῦ (Εἰκ. 29)· 2) λίθος ἀχάτης διάτρητος ἀνήκων εἰς ὅρμον γυναικός, φέρων δὲ ἀνάγλυφον ἀντιλόπην ἐν μέσῳ δένδρων (Εἰκ. 30 καὶ πίν. ΙΗ')· 3) ἑπτὰ κόκκοι ὅρμου γυναικείου, ὧν ὁ μὲν λίθου σαρδίου διάτρητος καὶ ἔχων ἐντομάς, πέντε δὲ ἐξ ὕλης ὑαλοειδοῦς κυανοῖ, εἷς δὲ ἐκ φυσικοῦ κρυστάλλου (Εἰκ 30)· 4) μικρὸν πτηνὸν ἐκ φυσικοῦ κρυστάλλου καθήμενον ἐπὶ βάσεως διατρήτου· τὸ διάτρητον τῆς βάσεως μαρτυρεῖ ὅτι καὶ τοῦτο ἀνῆκε τῷ ὅρμῳ (Εἰκ. 30)· 5) εἴκοσι καὶ ἓξ σπονδύλια ἢ κομβία ἐκ πυρίτου λίθου διάφορα τὸ μέγεθος καὶ τὸ χρῶμα (Εἰκ 31 α, β, γ, δ)· 6) ἡμισέληνος μικρὰ μολυβδίνη ἔχουσα τὰ ἄκρα ὀξέα, ἵνα πιθανῶς προσαρμόζωνταί που (Εἰκ. 30)· 7) πλεῖστοι ᾠοειδεῖς χάλικες ποτάμιοι ἢ θαλάσσιοι ποικίλοι τὸ χρῶμα καὶ τὸ μέγεθος. Τούτων οἱ πλεῖστοι εὑρέθησαν ἔνθα ἦσαν τεθαμμένοι οἱ παῖδες·

8) κοπὶς χαλκῆ εἰς μικρὰ τεμάχια πλατεῖα περὶ τὸ ἄκρον.

Ὅμοιος θολωτὸς τάφος εὑρέθη ἐν τῷ παρὰ τὴν θάλασσαν ἀμπελῶνι τοῦ ἐκ τῆς *Ἐνορίας* Ἀγγελῆ, ὅστις ἐξ ἀγνοίας κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἐργατῶν, οἵτινες ἐφύτευον τὴν ἄμπελον. Ὡς αὐτὸς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος ἐβεβαίωσεν ἡμᾶς, καὶ ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ εὑρέθησαν κτερίσματα ὅμοια τοῖς τοῦ προειρημένου, ὧν τὰ μὲν διήρπασαν οἱ ἐργάται, ἄλλα δὲ καὶ μάλιστα τὰ πήλινα ὡς ἀνάξια λόγου θραυσθέντα ἐξερρίφθησαν ἢ κατεχώσθησαν.

Ἡ ἐνταῦθα ὕπαρξις τῶν τάφων τούτων μαρτυρεῖ ὅτι πᾶσα ἡ κοιλὰς ἡ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ὀξυλίθου, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν με-

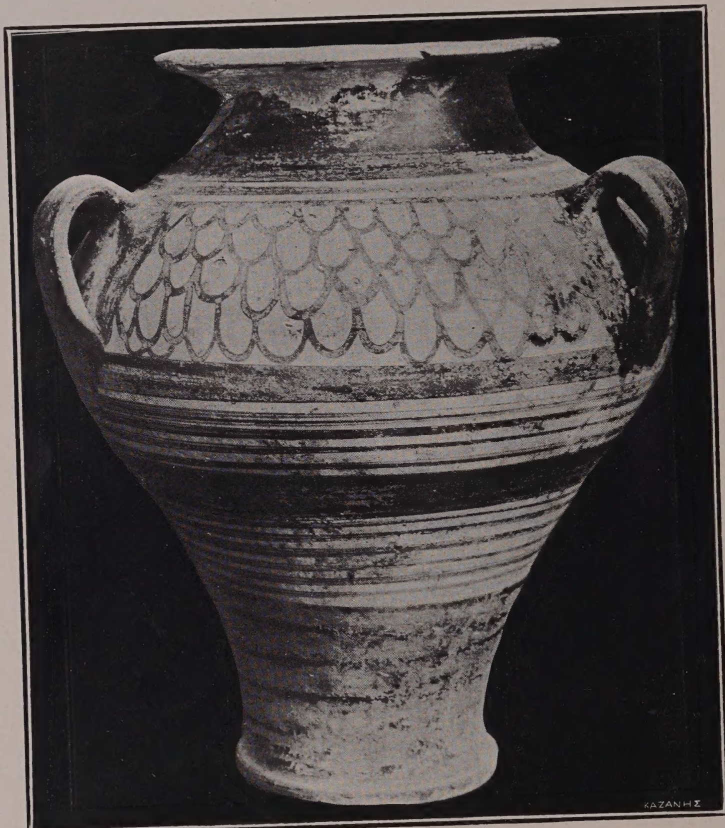

Εἰκὼν 20.

ταξὺ τῆς κώμης ***Ποταμίας*** καὶ τῆς ἄκρας, ἥτις καλεῖται ***κακὴ κεφαλή***, κατῳκεῖτο ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Μυκηναϊκῶν. Τοῦτο ἐπιμαρτυροῦσι καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν λόφων λείψανα ἐξ ἀργῶν λίθων ἀκροπόλεων καὶ συνοικισμῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ τόπος οὗτος διετέλεσεν οἰκούμενος μέχρι τῶν χρόνων τῆς Ἐνετοκρατίας. Τοῦτο τεκμαιρόμεθα ἐκ τῶνδε: α΄) ἐκ τοῦ ἐν θέσει Πτελέᾳ ἀρχαίου ναοῦ (ἰδ. Πρκτ. Ἀρχ. Ἑταιρείας 1907 6) ἐκ τῶν ἐν θέσει *μάρμαρα* εὑρεθέντων ὑφ᾽ ἡμῶν θεμελίων λίθων καὶ μαρμαρίνης παραστάδος θύρας (μήκους 2,60 μ.) μεγάλου οἰκοδομήματος, ὅθεν πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν πολλὰ μάρμαρα ἐκομίσθησαν εἰς Κύμην καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς τὸν τότε οἰκοδομηθέντα ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου· γ΄) ἐκ θησαυροῦ ἀργυρῶν νομισμάτων Χαλκίδος καὶ Ἐρετρίας εὑρεθέντων ἐν τῇ θέσει.

ἥτις ἀπὸ τούτου καλεῖται *εὕρημα*· δ΄) ἐκ τάφων ἱστορικῶν χρόνων ἐν ἀγροῖς εὑρεθέντων παρὰ τὴν θάλασσαν· ε΄) ἐκ Βυζαντιακῶν ναῶν (*κόκκινες ἐκκλησιὲς*) καὶ τῶν ἐνετικῶν φρουρίων καὶ τειχῶν, ἅτινα κεῖνται ἐπὶ τῶν λόφων τῶν πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ὀξυλίθου. Νῦν γεννᾶται τὸ ζήτημα, τίνες κατῴκουν ἐνταῦθα καὶ πῶς ἐκαλεῖτο ἡ πόλις, ἧς ὁ βίος, ὡς τὰ προρρηθέντα τεκμήρια μαρτυροῦσι, δὲν ὑπῆρξε βραχύς.

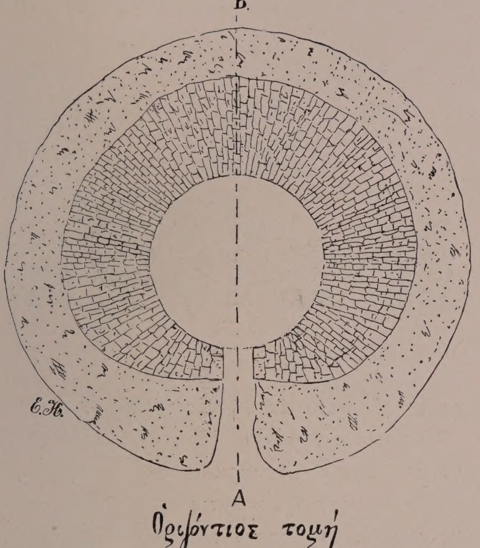
Ὡς γνωστόν, ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς μέσης Εὐβοίας ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κύμη, ἥτις περὶ τὸ 735 π.Χ. μετὰ τῆς Χαλκίδος ἐκπέμψασα τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν ἀποικίαν εἰς τὴν ἐν Ὀπικοῖς Καμπανίαν ἔκτισε τὴν ὁμώνυμον πόλιν Κύμην. Ὅτι ἡ

Εἰκὼν 21.

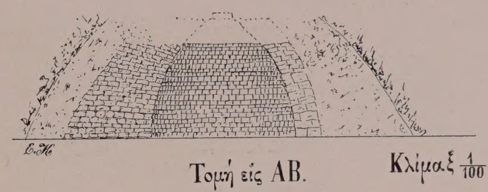
ἀρχαία Κύμη δὲν ἔκειτο, ἔνθα ἡ νῦν οὕτως ὀνομαζομένη, εἶνε βέβαιον· πρῶτον μὲν διότι ἐνταῦθα πλὴν τινων λειψάνων ἀρχαίων μεταλλευτικῶν καμίνων, ἃς καὶ αὐτοὶ εἴδομεν, οὐδὲν ἄλλο σημεῖον εὑρέθη μαρτυροῦν, ὅτι ὑπῆρξε πάλαι ποτὲ πόλις οὐχὶ ἀποικίας ἐκπέμψασα ἀλλὰ καὶ ἐλαχίστη, εἶτα δ' εἶνε γνωστόν, ὅτι ἡ νῦν Κύμη ᾠκίσθη πρὸ διακοσίων περίπου ἐτῶν ὑπὸ ἐννέα οἰκογενειῶν, ὧν οἱ ἀπόγονοι καὶ νῦν ἔτι ζῶσιν, ὡς ἐβεβαίωσεν ἡμᾶς ὁ ἐκ Κύμης, ἀλλ' ἐν Χαλκίδι νῦν κατοικῶν δικηγόρος κ. Κ. Οἰκονόμου, ὅστις οὐ μόνον παρώρμησεν ἡμᾶς εἰς τὴν περὶ τὸν Ὀξύλιθον ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐν Ὀξυλίθῳ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἐξένισεν, ἐφ' οἷς καὶ εὐγνωμονοῦμεν. Τινὲς καὶ ἐκ τῶν ἡμεδαπῶν καὶ ἐκ τῶν ξένων κρίνοντες ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ἄκρας *Χηλῆς* μυκηναϊκῶν χρόνων φρουρίου καί τινων ἰχνῶν μικροῦ συνοικισμοῦ, ἅτινα φαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ τῷ μεταξὺ τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος καὶ

τῆς Χηλῆς, ἐνόμισαν ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κύμη. Ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρξε συνοικισμὸς ἀρχαῖος, ἀναμφισβήτητον· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ χῶρος οὔτε τοσοῦ-

Εἰκὼν 22 α.

τος εἶνε οὔτε τοιοῦτος, ὥστε νὰ παρέχῃ πάντα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἄνετον βίον πλήθους πολλοῦ, πειθόμεθα ὅτι ἀδύνατον εἶνε νὰ ἔκειτο ἐνταῦθα ἡ ἀρχαία Κύμη. Τὸ δὲ ἐπὶ τῆς Χηλῆς φρούριον ἐχρησίμευε πάντως ὡς σκοπιά, ἀφ' ἧς διὰ φρυκτωριῶν ἠγγέλλετο τοῖς ἐν ταῖς πέριξ κειμέναις κώμαις ἔφοδοι ἐκ θαλάσσης πολεμίων ἢ πειρατῶν. Ἄλλοι φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἀρχαία Κύμη ἔκειτο, ἔνθα νῦν παρὰ τὴν κώμην ***Ποταμίαν*** ἐπὶ κωνοειδοῦς λόφου ὑπάρχουσι λείψανα φρουρίου ἀρχαίου, ὅπερ, ἐκτίσθη τελευτῶντος τοῦ τετάρτου ἢ ἀρχομένου τοῦ πέμπτου

Εἰκὼν 22 β.

π. Χ. αἰῶνος, ὡς μαρτυρεῖ μέρος αὐτοῦ σῳζόμενον ἐν τῇ δυτικῇ μάλιστα πλευρᾷ τοῦ λόφου. Τοῦτο ἡμῖν τουλάχιστον φαίνεται ἀδύνατον, πρῶτον διότι ὁ χῶρος, ὅ τε ἔνδον τοῦ περιβόλου καὶ ὁ ἐκτὸς αὐτοῦ, δὲν εἶνε ἱκανὸς μήτε νὰ περιλάβῃ μήτε νὰ διαθρέψῃ τὸ πλῆθος πόλεως, οἵα ἦτο ἡ Κύμη, ἔπειτα δὲ διότι ἐνταῦθα πλὴν εἰδωλίου τινὸς ὀρειχαλκίνου καὶ ἐπιγραφῆς ἐχούσης τὰς λέξεις

ΝΥΜΦΩΝ ΑΧΕΛΩΙΟΥ

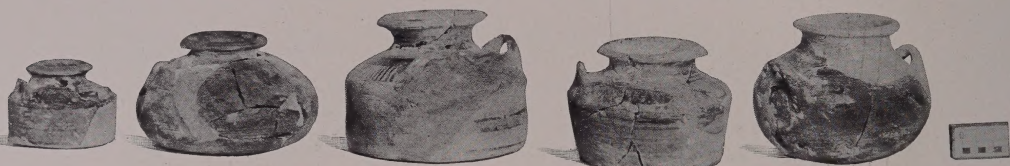

α β γ

Εἰκὼν 23.

ἡμεῖς τουλάχιστον οὐδὲν ἄλλο μνημεῖον γινώσκομεν εὑρεθὲν μαρτυροῦν τὴν ὕπαρξιν πόλεως ἐπὶ αἰῶνας ὅλους βιωσάσης καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀγδόου αἰῶνος τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν ἀποικίαν μετὰ τῆς Χαλκίδος συνεκπεμψάσης. Ἡ ὕπαρξις δὲ τοῦ φρουρίου τούτου μαρτυρεῖ ὅτι καὶ ἐνταῦθα, ὡς

καὶ παρὰ τὴν Χηλὴν καὶ παρὰ τὴν κώμην *Βρύσιν*, ἔνθα ἴσως ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις *Γρύγχη*, ἦσαν συνοικισμοὶ λόγου ἄξιοι. Ὡς δὲ ἡμεῖς φρονοῦμεν, καὶ οἱ Κυμαῖοι ᾤκουν κατὰ κώμας τὴν χώραν, ἥτις περιλαμβάνεται πρὸς βορρᾶν μὲν μεταξὺ τῆς ἄκρας, ἥτις καλεῖται *Ἀποθήκωσις*, καὶ τῆς ἄκρας *Χηλῆς*, ἔνθα τὸ μυκηναϊκὸν φρούριον, πρὸς ἀνατολὰς δὲ μεταξὺ τῆς *Χηλῆς* καὶ τῆς κώμης καὶ ἄκρας *Ὀχθωνιᾶς*, πρὸς δυσμὰς δὲ μεταξὺ τῆς Ἀποθηκώσεως καὶ τῆς κώμης *Μακρυχωρίου*, πρὸς μεσημβρίαν δὲ μεταξὺ τοῦ *Μακρυχωρίου*, *Γαΐων*, *Ὁρίου* καὶ *Ὀχθωνιᾶς*. Πάντων ὅμως τῶν ἀρχαίων τούτων συνοικισμῶν, ὧν τάφοι ἐνιαχοῦ εὑρέθησαν, ὁ σπουδαιότατος καὶ πολυπληθέστατος ἦτο ὁ ἐν τῇ

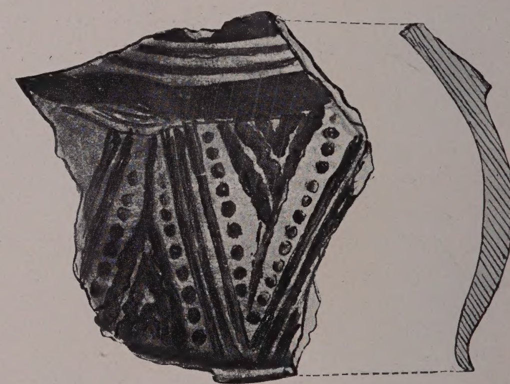

α β γ *Εἰκὼν 24.* δ ε

κοιλάδι, ἣν διαρρέει ὁ καὶ νῦν ἀείρρους ποταμὸς τοῦ Ὀξυλίθου. Ἐνταῦθα, εἰ καὶ οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἐπιγραφὴ εὑρέθη κυροῦσα τὴν γνώμην ἡμῶν, δι᾽ οὕς τε ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν λόγους καὶ διὰ τὸ πρόσφορον τοῦ τόπου πρὸς ἄνετον διατροφὴν πλήθους πολλοῦ, εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι ἔκειτο ἡ ἀρχαία *Κύμη*. Ἴσως ὅμως ἐρωτήσῃ τις πῶς δὲν διετηρήθη τὸ ὄνομα ἐν τῇ θέσει ταύτῃ; Γνωστὸν εἶνε, ὅτι κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ὅτε ἡ πειρατεία ἐλυμαίνετο πάντα τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, οἱ παρὰ τὴν θάλασσαν οἰκοῦντες καταλείποντες τὰς πόλεις ἀνῳκίζοντο μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἵνα εὐκολώτερον δύνωνται νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τῶν ἐφόδων τῶν πειρατῶν (πρβ. Θουκ. 1, 5). Τότε τῶν

Εἰκὼν 25.

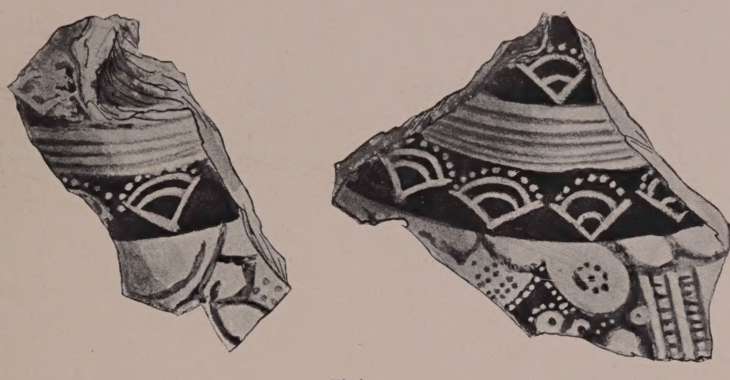

Εἰκὼν 26.

τὴν κοιλάδα τοῦ Ὀξυλίθου οἰκούντων οἱ μὲν πλεῖστοι ἀνῳκίσθησαν περὶ τὸν Ὀξύλιθον, ὀλίγαι δὲ οἰκογένειαι, ὡς εἶνε γνωστὸν ἐκ παραδόσεως, κατέφυγον εἰς οὐχὶ πολὺ μακρὰν ἀπέχοντα σύδενδρον καὶ ἀκατοίκητον τόπον, ἔνθα ἔκτισαν τὴν νῦν πόλιν Κύμην. Ἐρημωθέντος τοῦ μέρους τούτου, εὐκόλως πᾶς τις ἐννοεῖ, ὅτι τὸ μὲν ὄνομα τῆς Κύμης ἐντεῦθεν ἀπώλετο, ἐπικρατήσαντος τοῦ ὀνόματος τοῦ ὄρους Ὀξυλίθου, περὶ ὃ οἱ ἐκ τῆς κοιλάδος ᾤκησαν, τὸ δὲ τῆς Κύμης διεσώθη δοθὲν ὑπὸ τῶν ἀποικησάντων εἰς τὴν νῦν οὕτως ὀνομαζομένην πόλιν. Ὅτι δὲ οὐχὶ ἄλλοθεν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ὁμο-

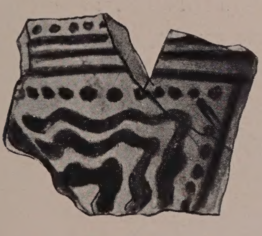
φύλων ἀπῳκίσθη ἡ νῦν Κύμη, μαρτυρεῖ τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν Κυμαίων, ὅπερ οὐδόλως σχεδὸν διαφέρει τοῦ ὀξυλιθικοῦ ἰδιώματος καὶ τοῦ τῶν ἄλλων κωμῶν, αἵτινες κεῖνται ἐν ᾧ χώρῳ κατῴκουν οἱ ἀρχαῖοι Κυμαῖοι.

Ἡ ἐν Ὀξυλίθῳ εὕρεσις τῶν μυκηναϊκῶν τούτων τάφων δὲν μαρτυρεῖ μόνον ὅτι ἐνταῦθα πιθανώτατα ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κύμη, ἀλλὰ καὶ κυροῖ τὴν γνώμην τοῦ Βουρσιανοῦ, ὅτι ἡ ἀκμὴ τῆς Κύμης εἶνε πολὺ ἀρχαιοτέρα τοῦ τελευταίου τρίτου τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος ὅτε πιθανώτατα ἐξεπέμφθη ἡ εἰς Καμπανίαν ἀποικία ὑπὸ τῶν Κυμαίων καὶ Χαλκι-

Εἰκὼν 27.

δέων (Mitt. 133). Ἂν δὲ ἐν τῇ Κύμῃ τῆς Αἰολίδος, ἥτις ἐκτίσθη τῷ 967-1052 π. Χ. [1], μὴ εὑρεθῶσι τάφοι προμυκηναϊκοὶ ἢ καὶ μυκηναϊκοί, οὐ μόνον κυροῦται ἡ εἰκασία τοῦ Girard (mémoire σ. 683) καὶ ἡ τοῦ Βουρσιανοῦ (Quaest. Eub. p. 15), ὅτι ἡ ἐν τῇ Αἰολίδι Κύμη εἶνε κτίσμα τῆς Εὐβοϊκῆς, ὅπερ πιθανώτατον, διότι γνωστόν εἶνε, ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῇ μέσῃ Εὐβοίᾳ Αἰολέων τινὲς ἀναγκασθέντες

Εἰκὼν 28.

ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς βορείου Εὐβοίας προελασάντων Ἐλλόπων μετενάστευσαν, ἀλλ᾽ αἴρεται ὅλως καὶ ἡ ἄλλως ἀστήρικτος καὶ ἀπίθανος μαρτυρία τοῦ Ἐφόρου, ὅστις ἐκ φιλοπόλιδος αἰσθήματος ἢ καὶ ἐξ ἀγνοίας ἴσως, φρονεῖ ὅτι τὴν ἐν Καμπανίᾳ Κύμην ἔκτισαν οἱ συμπολῖται αὐτοῦ Κυμαῖοι τῆς Αἰολίδος καὶ οὐχὶ οἱ ἐν Εὐβοίᾳ μετὰ τῶν Χαλκιδέων. Λέγομεν δὲ τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοῦ Ἐφόρου ἀστήρικτον καὶ ἀπίθανον, πρῶτον μὲν διότι οὐδεὶς ἄλλος συγγραφεὺς πλὴν αὐτοῦ μνημονεύει τοῦτο, ἔπειτα

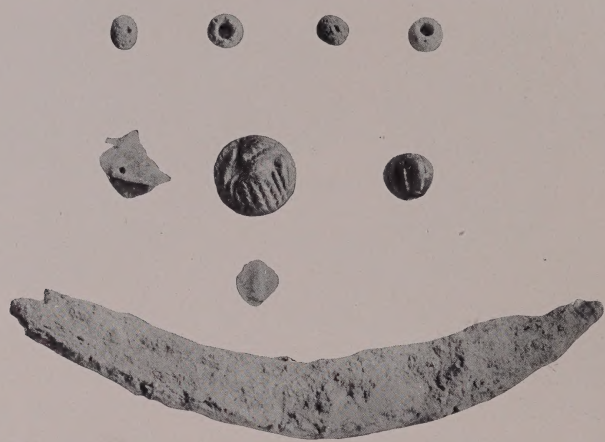
Εἰκὼν 29.

διότι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι οἱ ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῖς, ἐν ᾧ ἦσαν πλησιέστατα αὐτῶν οἱ Ἐρετριεῖς, μεθ᾽ ὧν καὶ ἄλλας ἀποικίας εἶχον ἐκπέμψει, καὶ οἱ ἐν τῇ Εὐβοίᾳ Κυμαῖοι, ἤθελον ζητήσει συναποικιστὰς ἐκ τῆς ἐν τῇ Αἰολίδι Κύμης.

[1] Κατὰ τὸν Ἱερώνυμον, ὅστις συγχέει τὴν κτίσιν αὐτῆς πρὸς τὴν κτίσιν τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Κύμης. Duncker gesch. des Altert. 5 V. 485 σημ.

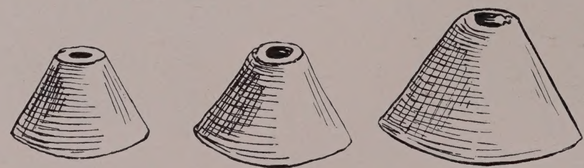
Θολωτὸς τάφος Κατακαλοῦ.

Ὁ τάφος οὗτος (Εἰκ. 32 α, ϐ, γ) κατὰ μὲν τὰ ἄλλα ὢν ὅμοιος πρὸς τὸν ἐν Ὀξυλίθῳ, ἀλλὰ μείζων καὶ νεώτερος εὕρηται παρὰ τὴν κώμην *Κατακαλοῦ*, ἥτις ἀπέχει μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῶν ἀρχαίων Ταμυνῶν ἢ τοῦ νῦν Ἀλιϐερίου. Ἔχει διάμετρον ἐπὶ τῆς βάσεως μέτρων 5,60, ὕψος δὲ σωζόμενον τὸ μὲν μέγιστον μ. 4,70, τὸ δ᾽ ἐλάχιστον μ. 3,50. Ὡς ἐν τοῖς τῶν Μυκηνῶν τάφοις, καὶ ἐν τούτῳ ὑπὲρ τὴν εἴσοδον καθ᾽ ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς σχηματίζεται τρίγωνον, ὅπερ ἔσωθεν μὲν εἶνε κενόν, ἵνα μὴ ἕνεκα τοῦ βάρους οἱ καλυπτῆρες τῆς

Εἰκὼν 30.

εἰσόδου λίθοι καταπέσωσιν, ἔξωθεν δὲ εἶνε πεφραγμένον διὰ τοίχου ἔχοντος πάχος μ. 1,30. Ἡ θύρα ἔχει ὕψος μ. 1,65, πλάτος μ. 0,80, φέρει δὲ ὑπέρθυρα, ὧν τὸ μὲν ἔξωθεν τὸ πρὸς τὴν ὁδὸν εἶνε μήκους μὲν μ. 1,88, πάχους δὲ 0,30 μ. καὶ πλάτους 0,56 μ. Ὁ μεταξὺ τῶν δύο ὑπερθύρων χῶρος τῆς εἰσόδου καλύπτεται ὑπὸ δύο μόνον λίθων. Ὁδηγηθέντες ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς θύρας, ἀφ᾽ οὗ ἀφηρέσαμεν τοὺς φράσσοντας αὐτὴν λίθους, οἵτινες εἶχον καταπέσει ἐκ τῆς ὀροφῆς, καὶ ἐκαθαρίσαμεν τὸ κεκαλυμμένον μέρος τῆς εἰσόδου, συνηντήσαμεν μετὰ μέτρα 3,30 τὴν ἔξωθεν θύραν τὴν βλέπουσαν πρὸς τὴν ὁδόν, ἥτις κειμένη μεταξὺ ἀναλημμάτων μήκους μέτρων 6,95 ἦτο κεκαλυμμένη διὰ χώματος

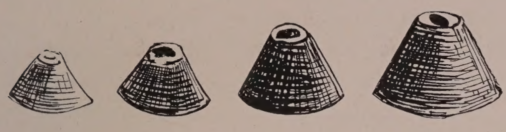

Εἰκὼν 31 α.

καὶ διὰ τοῦτο οὐδόλως ἐφαίνετο. Διὰ τῆς ἀνοιχθείσης θύρας, ἀφ᾽ οὗ ἐξηγάγομεν πάντας τοὺς ἐκ τῆς ὀροφῆς καταπεσόντας λίθους καὶ τὸ διὰ τοῦ σχηματισθέντος ῥήγματος εἰσρυὲν ὑπὸ τοῦ ὑετίου ὕδατος χῶμα, εὕρομεν εἰς βάθος 0,80 τοῦ μέτρου κάτωθεν ὀστῶν βοῶν, προβάτων, αἰγῶν καὶ χοίρων πᾶσαν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους κεκαλυμμένην ὑπὸ τέφρας μελαίνης, ἐν ᾗ ὑπῆρχον καί τινα ὀστᾶ ἡμίκαυστα. Πλὴν ὀλιγίστων θραυσμάτων ἀγγείων, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη τὸ ἐνταῦθα ἀπεικονιζόμενον οὐδὲν ἄλλο εὕρομεν (Εἰκ. 33). Τὰ κτερίσματα τῶν καέντων νεκρῶν πιθανῶς ἦσαν ἀποτεθειμένα ἐπὶ

τοῦ ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τριγωνικοῦ κενοῦ, διηρπάγησαν δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐκ τῆς καταπεσούσης ὀροφῆς κατελθόντος.

Ἀναγραφῆς ἄξιον νομίζομεν καὶ τόδε· ἐπειδὴ ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις ὑπῆρχεν ἀμφιβολία, ὅτι οἱ νεκροὶ ἐκαίοντο, τῶν ἀρχαιολόγων τινὲς ἐνόμισαν, ὅτι οἱ κεκαυμένοι νεκροὶ δὲν ἦσαν σύγχρονοι

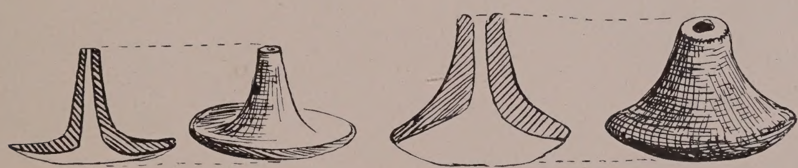

Εἰκὼν 31 β.

τοῦ τάφου τούτου, ἀλλὰ νεωτέρων χρόνων καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ἔδει νὰ γείνῃ νέα σκαφὴ πρὸς εὕρεσιν τῆς στερεᾶς ἐπιφανείας, ἐφ' ἧς ὁ τάφος ἡδράζετο. Εἰ καὶ εἴμεθα πεπεισμένοι περὶ τοῦ ἐναντίου ἔκ τε τῆς ἡμετέρας προσεκτικῆς ἐρεύνης τοῦ τάφου τούτου καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ μελαίνῃ τέφρᾳ εὑρεθέντων τεμαχίων τοῦ προρρηθέντος ἀγγείου, ὅπερ ὂν ὅμοιον πρὸς ἄλλα τε ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εὑρεθέντα (πρβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1909 σελ. 73 εἰκ. 7, 8) καὶ πρὸς τὸ ἐν τῷ τάφῳ Zafer-Papoura εὑρεθὲν (ἰδ. Evans περὶ τῶν ἐν Κνωσσῷ τάφων ἐν σελ. 124 εἰκ. 118 ὑπ' ἀριθ. 65[4]· πρβ. Mykenische Vasen Furtwängler-Loeschke πίν. XLIV, 85) προσμαρτυρεῖ, ὅτι ὁ τάφος δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀρχαιότερος τῶν ἀρχῶν τῆς τρίτης καὶ τελευταίας περιόδου τοῦ Μινωϊκοῦ πολιτισμοῦ (ἰδ. Evans Preist. tomb σελ. 125), ὅμως, ἵνα πᾶσα ἀμφιβολία ἐκλίπῃ, ἐπεχειρήσαμεν καὶ δευτέραν σκαφικὴν ἔρευναν, καθ' ἣν προχωρήσαντες 0,20 τοῦ μέτρου βαθύτερον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἐν ᾧ εὑρέθησαν τὰ ἡμίκαυστα ὀστᾶ καὶ ἡ τέφρα, συνηντήσαμεν τὸν βράχον, ἐφ' οὗ εἶχε θεμελιωθῆ ὁ τάφος.

Θολωτὸς τάφος Μπελλουσίων.

Ὁ παρὰ τὴν κώμην *Μπελλούσια* καὶ ἐν ἀριστερᾷ τῆς εἰς Κύμην ὁδοῦ εὑρεθεὶς θολωτὸς τάφος (Εἰκ.

Εἰκὼν 31 γ.

34 α, β) κατὰ μὲν τὴν κατασκευὴν εἶνε ὅμοιος τοῖς προειρημένοις, ἀλλὰ πολὺ μικρότερος αὐτῶν, στερεῖται τοῦ ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τριγωνικοῦ κενοῦ καὶ ἀναλημμάτων στηριζόντων τὸ χῶμα τὸ καλύπτον τὴν ἔξωθεν θύραν, ἥτις ἦτο πεφραγμένη διὰ χώματος πεπιεσμένου. Ἡ διάμετρος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς βάσεως εἶνε μέτρων 4,20, τὸ δὲ ὕψος 2,25 μ. Ἡ κορυφὴ τοῦ τάφου τούτου σχεδὸν σῴζεται, διότι ἡ καλύπτουσα αὐτὴν πλὰξ ὑπάρχει καὶ νῦν ἔτι κατὰ χώραν. Ἡ εἴσοδος κεῖται πρὸς Μ, ἔχει δὲ μῆκος ἀπὸ τῆς ἔξωθεν θύρας μέχρι τῆς ἔσωθεν μέτρων 2,75 καὶ καλύπτεται ὑπὸ πέντε λίθων, ἐν οἷς συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ ὑπέρθυρα τῆς τε ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν θύρας. Ὁ τάφος οὗτος, ὡς εἶπεν ἡμῖν ὁ κύριος αὐτοῦ, ἐχρησίμευσεν ἐπὶ τῶν ζοφερῶν χρόνων τῆς δουλείας ὡς καταφύγιον καὶ κατοικία τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἀσφαλής, ἐπειδὴ ἡ καταπεσοῦσα κορυφὴ οὖσα κεκαλυμμένη ὑπὸ πυκνῶν σχοίνων ἦτο ὅλως ἀφανής. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ τάφῳ εὑρέθησαν ὑπὸ τοὺς λίθους τοὺς καταπεπτωκότας πάμπολλα ὀστᾶ ζῴων ἀνάμικτα ἀνθρωπίνοις. Κτέ-

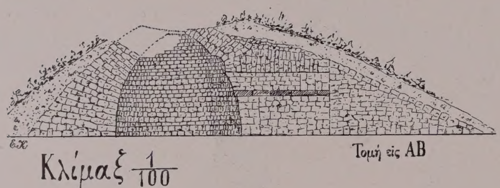
Εἰκὼν 31 δ.

ρισμα εὕρομεν μόνον ἓν μικρὸν σπονδύλιον πυρίτου λίθου.

Τάφοι ἱστορικῶν χρόνων.

Εἴδη τάφων τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἐν Εὐβοίᾳ εἰσὶ τὰ ἑξῆς· α') οἱ θαλαμοειδεῖς τύμβοι καὶ οἱ ἄνευ

θαλάμου· β΄) οἱ ἀψιδωτοὶ τάφοι· γ΄) οἱ ἔνδον περιβόλου ὑπάρχοντες οἰκογενειακοί· δ΄) οἱ ἄνευ περιβόλου μεμονωμένοι. Πάντων τῶν ἄλλων εἰδῶν πλὴν τῶν θαλαμοειδῶν τύμβων ἀνεώξαμεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1900 μέχρι τοῦ νῦν περὶ τοὺς τετρακοσίους ἀνήκοντας εἰς πάσας τὰς ἀπὸ τῆς πέμπτης μέχρι τῶν ἀρχῶν τῶν Χριστιανικῶν χρόνων ἑκατονταετηρίδας ἐν Χαλκίδι, ἐν Ἐρετρίᾳ, ἐν Βάθειᾳ, ἐν Ταμύναις (τῷ νῦν Ἀλιβερίῳ), ἐν Δύστῳ καὶ παρὰ τὴν Κάρυστον. Οἱ ἐν αὐτοῖς νεκροὶ ἔκειντο α΄) ἐν λάρναξι μονολίθοις ἐκ μαρμάρου ἢ λευκοῦ πώρου ἢ κογχυλιάτου λίθου, β΄) ἐν τάφοις πεποιημένοις διὰ μαρμαρίνων ἢ λιθίνων πλακῶν ἢ διὰ κεράμων τετραγώνων ἢ κοίλων, γ΄) ἐν τάφοις λελαξευμένοις ἐπὶ τοῦ βράχου. Εἰ καὶ ἐν τοῖς ὑφ᾽ ἡμῶν ἀνοιχθεῖσι τάφοις οὐκ ὀλίγα σπάνια καὶ πολύτιμα κτερίσματα εὑρέθησαν, ὅμως μέχρι τοῦδε δὲν ἔσχομεν τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐμπέσωμεν εἰς τά-

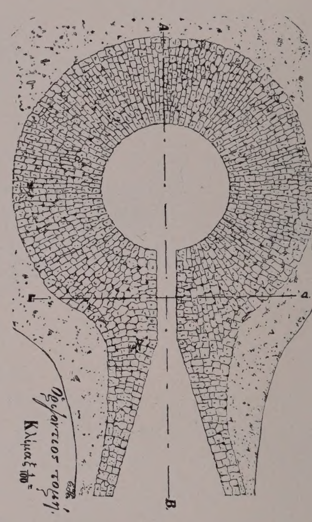
Εἰκὼν 32 α.

φους ἀναγομένους εἰς τὴν ἀκμὴν τῶν δύο μεγάλων καὶ ἀντιπάλων πόλεων, τῆς Χαλκίδος καὶ Ἐρετρίας, ὁπότε θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίσωμεν καὶ τὰ περιβόητα Χαλκιδικὰ ἀγγεῖα.

α΄. Τύμβοι.

1) Παρὰ τὴν Χαλκίδα.

Ὁ τύμβος οὗτος ὢν ἐν **Πέϊ** εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας καὶ ἡμισείας ἀπὸ τῆς Χαλκίδος εἶχεν ὕψος ὑπὲρ τὰ πέντε μέτρα ἀπὸ τοῦ βράχου, ἐφ᾽ οὗ εἶνε ἐκτισμένος. Εἶνε πεποιημένος ἐκ λίθων ἀργῶν λίαν μεγάλων καὶ ἄλλων μικροτέρων, οὓς ἐκάλυπτον ἄνωθεν χάλικες μικροὶ ἐπὶ τούτῳ σωρευθέντες. Οἱ λίθοι πάντες ἔχουσι ληφθῆ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πετρώδους λόφου, ἐφ᾽ οὗ ὁ τύμβος. Ὡς ἠκάσαμεν ἐκ τοῦ χώματος, ὅπερ ἐν τοῖς κατωτέροις μέρεσιν αὐτοῦ ἔτι ὑπῆρχεν, τοὺς λίθους καὶ χάλικας ἐκάλυπτε στρῶμα χώματος, ὅπερ παρασυρθὲν ὑπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων ἀπεγύμνωσεν αὐτούς· τούτου ἕνεκα ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καὶ **λιθοσωρὸς** καλεῖται. Ἐπειδὴ δὲ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν ἦτο προσόμοιος τῷ ὑπὸ Παυσανίου (ἐν βιβ. 6, 21, 3) μνημονευομένῳ τάφῳ τοῦ Οἰνομάου, ἐν δὲ τῇ δυτικῇ πλευρᾷ αὐτοῦ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ εἰς τὸν τύμβον δρόμου ἢ εἰσόδου ὑπῆρχε σελυλημένος τάφος τοῦ τετάρτου π. Χ. αἰῶνος ἔχων ἀψιδωτὴν θόλον ἐκ μεγάλων τετραγώνων πωρίνων λίθων (ἰδ. Ἀθηνᾶς τόμ. 3 σελ. 612), ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον νὰ βεβαιωθῶμεν, ἂν ὁ τύμβος κατεσκευάσθη χάριν τοῦ τάφου τούτου ἢ ὁ τάφος ὑπεισῆλθεν εἰς τὸν δρόμον ἀρχαίου θο-

Εἰκὼν 32 β.

λωτοῦ τάφου. Πρὸς τοῦτο πρῶτον μὲν ἐκαθαρίσαμεν τὴν εἴσοδον ἢ τὸν δρόμον, ἔνθα ἦτο ὁ τάφος, εἶτα δὲ ἀρξάμενοι ἄνωθεν ἀφηρέσαμεν πάντας τοὺς λίθους, οἵτινες ἐπλήρουν τὸ κυκλικὸν ἐξ ὀγκωδῶν λίθων κρηπίδωμα. Προχωρήσαντες εἰς βάθος τεσσάρων μέτρων, εὕρομεν χῶμα, ὅπερ φαίνεται ἄλλοθέν ποθεν κομισθέν, διότι ὁ λόφος, ἐν ᾧ ὁ τύμβος εἶνε πετρώδης. Σκάψαντες καὶ τὸ χῶμα τοῦτο εἰς βάθος πλέον τοῦ μέτρου κτέρισμα μὲν οὐδὲν οὐδὲ ὀστοῦν εὕρομεν, ἐπείσθημεν ὅμως ἔκ τε τῆς εἰσόδου καὶ ἐκ τῆς κατασκευῆς τοῦ κυκλικοῦ κρηπιδώματος, ὅπερ χωρεῖ πρὸς τὰ ἄνω συγκλινόμενον, ὅτι ἦτο παλαιὸς θολωτὸς τάφος, ὅστις καταπεσούσης τῆς ὀροφῆς αὐτοῦ ἐν πάνυ παλαιοῖς χρό-

νοις ἐσυλήθη, ὅτε δὲ κατεσκευάσθη ὁ ἐν τῷ δρόμῳ αὐτοῦ τάφος, ἐπληρώθη διὰ πετρῶν καὶ χαλίκων. Τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην, ἣν καὶ ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1900) ἐξεδηλώσαμεν, ἐκύρωσαν οἱ κατόπιν ὑφ' ἡμῶν διερευνηθέντες θολωτοὶ τάφοι Ὀξυλίθου, Κατακαλοῦ καὶ Μπελλουσίων. Παρὰ τὸν τύμβον τοῦτον εὑρέθη μυκηναϊκὴ σφραγὶς ἔχουσα ἐγγεγλυμένην ἀντιλόπην. Τῆς σφραγῖδος ταύτης ἀτυχῶς μόνον ἀποτύπωμα εἴδομεν ληφθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Δερβένη, οὗ τὴν εἰκόνα ἔχουσαν μέγεθος πενταλέπτου ἰδὲ ἐν πίνακι ΙΕ′ 2.

2) *Παρὰ τὸ Καμάριον*

Ὁ τύμβος οὗτος ἔκειτο ἐν τῷ τέσσαρας ὥρας περίπου ἀπέχοντι τῆς Χαλκίδος *Καμαρίῳ*, ἐν δε-

Εἰκὼν 32 γ.

ξιᾷ τῆς εἰς τὴν κώμην *Θεολόγον* ὁδοῦ. Ἦτο κατεσκευασμένος ἐκ χώματος ὑπερύθρου λίαν πεπιεσμένου, εἶχε δὲ ὕψος τριῶν περίπου μέτρων, ὅτε ἡμεῖς εἴδομεν αὐτόν. Σκάψαντες αὐτὸν εὕρομεν εἰς βάθος τριῶν μέτρων τρεῖς τάφους σεσυλημένους. Ἦσαν πεποιημένοι ἐκ τεσσάρων λιθίνων πλακῶν· οἱ νεκροὶ ἔκειντο ἐπὶ τοῦ χώματος, διότι πλὰξ κάτωθεν δὲν εὑρέθη, εἶχον ὅμως κάλυμμα πλάκα μεγάλην. Πλὴν τῶν ὀστῶν καὶ τούτων ἐν τοῖς χώμασιν ὄντων οὐδὲν κτέρισμα εὕρομεν οὐδὲ ἄλλο τι σημεῖον, ἐξ οὗ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν τὸν χρόνον, εἰς ὃν ἀνῆκεν ὁ τύμβος, διότι, ὡς κατόπιν ἐμάθομεν, χωρικοὶ ἐκ τῆς κώμης *Θεολόγου* πρὸ δύο ἐτῶν (1898) εἶχον συλήσει αὐτούς.

3) *Παρὰ τὴν Ἐρέτριαν.*

Ὁ τύμβος οὗτος κεῖται μεταξὺ *Ἐρετρίας* καὶ τῆς κώμης *Γυμνοῦ* ἐν θέσει, ἥτις ἀπ' αὐτοῦ ὀνομάζεται *Μαγούλα*, εἶχε δὲ ὕψος, ὅτε εἴδομεν αὐτόν, μέτρων 5 $^1/_2$ διάμετρον δὲ μ. 20. Ἓξ ἔτη πρὸ ἡμῶν (1894) ἐπεχείρησαν νὰ ἀνασκάψωσιν αὐτὸν οἱ περὶ τὴν Ἀμερικανικὴν σχολήν, ἐποπτεύοντος τοῦ ἐφόρου κ. Κουρουνιώτου. Τεμόντες αὐτὸν σταυροειδῶς περὶ τὸ μέσον καὶ εὑρόντες τὸ κρηπίδωμα, ὅπερ συνέκειτο ἐκ μεγάλων τετραγώνων πωρίνων λίθων, ἐπειδὴ χωρήσαντες εἰς βάθος μέχρι τῶν πρώτων λίθων τοῦ κρηπιδώματος δὲν εὗρον τάφον, κατέλιπον ὑπολαβόντες ἴσως, ὅτι ἦτο σκοπιά. Ἡμεῖς πεπεισμένοι, ὅτι ὑπὸ τὸν σωρὸν τοῦ χώματος πάντως ὑπῆρχε τάφος, ἐποιησάμεθα τομὴν ἐν τῷ πρὸς δυσμὰς τόξῳ, ἔνθα εἰς βάθος μέτρων 3,10 εὕρομεν αὐτόν. Εἶχε μῆκος ἐξωτερικὸν

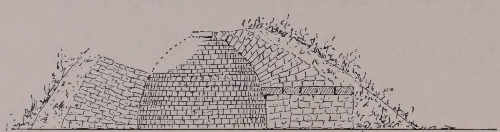
Εἰκὼν 33.

μέτρων 2,05, πλάτος μ. 1,69, συνέκειτο δὲ ἐκ πωρίνων τετραγώνων λίθων δύο μὲν ἐν ταῖς μακροτέραις πλευραῖς, ἑνὸς δὲ ἐν ταῖς βραχυτέραις, πλάτους μέτρου καὶ πάχους 0,20. Τὸ κάλυμμα αὐτοῦ συνέκειτο ἐκ τριῶν πωρίνων λίθων, εἶχε δὲ μῆκος μ. 2,85 καὶ πλάτος μ. 1,25. Ἀρθέντων τῶν καλυπτήρων λίθων ἐφάνη ἔνδον λάρναξ μαρμαρίνη μήκους 1,88, πλάτους 0,61, ὕψους 0,60 ἔχουσα ἕτερον μαρμάρινον κάλυμμα. Μεταξὺ τοῦ πωρίνου καλύμματος καὶ τοῦ τῆς μαρμαρίνης λάρνακος ὑπῆρχον τὰ ἑξῆς κτερίσματα· α′) ἑπτὰ λευκὰ ἀλάβαστρα, ὧν τὰ πέντε ἀκέραια, τὰ δ' ἄλλα δύο, ἐπειδὴ ἔκειντο μεταξὺ τοῦ καλύμματος τῆς λάρνακος καὶ τοῦ χείλους αὐτῆς, εἶχον μικρόν τι φθαρῆ· β′) δύο στλεγγίδες ἀργυραῖ, αἵτινες ὅμως ἅμα ἀφθεῖσαι μετεβλήθησαν εἰς κόνιν· γ′) δύο πήλινα πινά-

κια μελαμβαφῆ καὶ σπόγγος ὁπωσδήποτε σῳζόμενος. Σημειωτέον ὅτι ἐσῴζετο τὸ φόρεμα ἀπηνθρακωμένον καὶ ὁ τύπος σανδαλίου ἀπηνθρακωμένου. Ὅτε ἀφῃρέθη καὶ τὸ μαρμάρινον κάλυμμα τῆς λάρνακος, ἐφάνη ὁ σκελετὸς ἀνδρὸς νέου κάλλιστα διατηρούμενος, ὅστις ἔκειτο ἐντὸς φερέτρου ξυλίνου, ὅπερ ὅμως εἶχε μεταβληθῆ εἰς κόνιν ὑπόφαιον. Σημειωτέον ὅτι ἥ τε μονόλιθος λάρναξ καὶ τὸ κάλυμμα αὐτῆς εἶχον ἐντομὰς χρησίμους πρὸς ἔνθεσιν αὐτῶν ἐντὸς τοῦ πωρίνου περικαλύμματος, ὅπερ ἔσωθεν ἦτο κεχρισμένον καὶ βεβαμμένον ἐρυθρᾷ ζωηρᾷ βαφῇ.

4) *Τύμβοι Δύστου, Μαυροπούλου.*

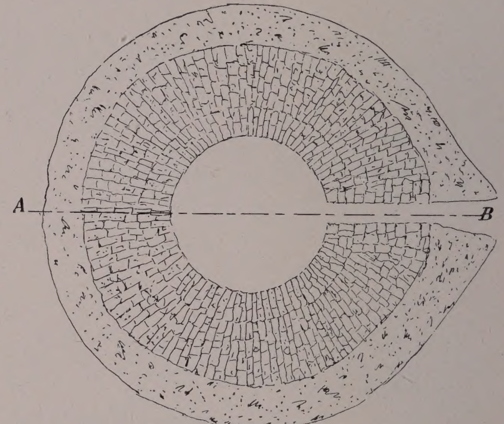
Ὁ μείζων τῶν ἐν Δύστῳ τύμβων ἔκειτο ἐν τῇ πεδιάδι, ἐκαλεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων *χαμοβοῦνι* εἶχεν ὕψος, ὅτε κατὰ τὸ θέρος τοῦτο (1909) ἀνεσκάψαμεν αὐτόν, ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους μέ-

Τομή εἰς ΑΒ. Κλίμαξ $\frac{1}{100}$

34 α

χρι τῆς κορυφῆς μέτρων ἕξ, διάμετρον δὲ τριάκοντα. Οὗτος περὶ τὸ μέσον δὲν εἶχε στήριγμα λίθινον, ὡς ὁ ἐν Μαγούλᾳ τῆς Ἐρετρίας, ἦτο δὲ πεποιημένος ἐκ στρωμάτων ἄμμου ποταμίας καὶ χώματος ἐρυθροῦ ἐναλλὰξ διαδεχομένων ἄλληλα. Καὶ τῆς μὲν ἄμμου τὰ στρώματα ἦσαν πού μὲν παχύτερα, πού δὲ λεπτότερα (0,50-0,30 τοῦ μέτρου), τοῦ δὲ χώματος, ὅπερ ἐχρησίμευεν, ἵνα συγκρατῆται ἡ ἄμμος, ἦσαν λεπτότερα (0,40-020). Πρὸς εὕρεσιν τοῦ τάφου ἀνεώξαμεν τάφρον περὶ τὸ μέσον τοῦ τύμβου πλάτους τεσσάρων μέτρων ἀρξάμενοι συγχρόνως ἀπό τε βορρᾶ καὶ μεσημβρίας. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ εἰς βάθος μέτρου περίπου εὕρομεν δύο λάρνακας μαρμαρίνας μονολίθους κεκαλυμμένας ὑπὸ πλακῶν καλῶς προσηρμοσμένων. Ἐν τῇ μείζονι τῶν λαρνάκων τούτων, ἐν ᾗ ἦτο τεθαμμένος ἀνήρ, ὑπῆρχε στλεγγὶς σιδηρᾶ εἰς τεμάχια καὶ πήλινος ἀμφορεὺς τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος ἀντὶ κάλπης χρησιμεύσας, μέλας, ἔχων περὶ τὰ χείλη κοσμήματα. Τούτου ἔχοντος ὕψος μὲν 0,48 τοῦ μέτρου, διάμετρον δὲ περὶ τὰ χείλη 0,17, τὰ ὦτα καὶ ἡ λαβὴ ἦσαν ἀποκεκολλημένα (ἰδὲ εἰκ. 35). Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχον ὀστᾶ ἡμίκαυστα νηπίου, ὅπερ ἢ συγχρόνως τῷ πατρὶ ἀποθανὸν συνετάφη ἢ ἐτάφη κατόπιν ἀνοιχθέντος τοῦ τάφου. Ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν λαρνάκων τῇ καὶ μικροτέρᾳ, οὐδὲν ἄλλο πλὴν τῶν ὀστῶν εὑρέθη. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ τύμβου εἰς βάθος ἓξ μέτρων εὕρομεν δύο τάφους, ἀρχαιοτέρους τῶν προμνημονευθέντων πεποιημένους ἐκ μαρμαρίνων πλακῶν, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ σεσυλημένους. Ἄξιος μνείας εἶνε ὁ τρόπος τῆς συλήσεως, ὡς ἠδυνήθημεν ἀσφαλῶς νὰ

Ὁριζόντιος τομή

34 β

νοήσωμεν ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν ἐν ᾧ ἐγένετο μέρει ἡ σύλησις στρωμάτων. Πρὸς τὸ ΒΑ μέρος τοῦ τύμβου ἀνεῴχθη φρέαρ στρογγύλον, ὅπερ ἔφθασε μέχρι τοῦ ἐδάφους, ἔνθα ἦσαν οἱ τάφοι. Ἐντεῦθεν κατεσκευάσθη ὑπόνομος καὶ νῦν σῳζομένη, ἥτις ἄγει πρὸς τὸ κέντρον. Ἐνταῦθα εὑρόντες τὸν πρῶτον τάφον ἐσύλησαν αὐτὸν συντρίψαντες τὰς πλάκας τῆς ἀνατολικῆς καὶ βορείας πλευρᾶς αὐτοῦ. Εἶτα δὲ ἰδόντες, ὅτι ὄπισθεν αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς ὑπῆρχεν ἕτερος, ἐσύλησαν καὶ τοῦτον θραύσαντες τὰς ἀνατολικὰς αὐτοῦ πλευρᾶς. Τὰ ὀστᾶ πάντα εὕρομεν σεσωρευμένα ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ πρώτου τάφου, τὰ δὲ τεμάχια τῶν πλακῶν ἐν τῷ βάθει τοῦ ἀνοιχθέντος φρέα-

τος μετά τινων ὀστῶν βοός. Τὸ φρέαρ, ἀφ' οὗ ἐσύλησαν τοὺς τάφους, ἐκάλυψαν διὰ χώματος, ὅπερ εἶχον ἐξαγάγει ἔκ τε τῆς ὑπονόμου καὶ ἐξ αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα, ἐν ᾧ πανταχοῦ ἀλλαχοῦ τοῦ τύμβου τὰ στρώματα τῆς ἄμμου καὶ τοῦ χώματος κανονικῶς διεδέχοντο ἄλληλα, ἐνταῦθα ἄμμος καὶ χῶμα ἦσαν ἀνάμικτα.

Ὀλίγον ἀπωτέρω τούτου παρὰ τὴν θέσιν *μανδριὰ* ὑπῆρχεν ἕτερος τυμβίσκος ὕψους περίπου δύο μέτρων, διαμέτρου δὲ ἕξ. Καὶ ἐν τούτῳ ὑπῆρχε τάφος πλαξὶ πεποιημένος, ὅστις εἶχε συληθῆ, τίς οἶδε πότε. Ἐν τοῖς χώμασι τούτου εὕρομεν στήλην ὕψους μ. 1,08, πλάτους 0,57, πάχους δὲ 0,13, ἐφ' ἧς ἦτο κεχαραγμένη ἥδε ἡ τοῦ τρίτου αἰῶνος ἐπιγραφή, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων, δηλοῦσα τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ·

Εἰκὼν 35.

ΑΚΑΜΑΣ
ΟΡΘΑΓΟΡΟΥ

Ὅμοιον τούτῳ τυμβίσκον ἀνεσκάψαμεν καὶ ἐν τῷ χωρίῳ *Μαυροπούλῳ* τῷ ὑπὸ τὴν Δίρφυν. Καὶ ὁ ἐν τούτῳ δι' ἀκατεργάστων πλακῶν πεποιημένος τάφος ἦτο σεσυλημένος.

Μνείας ἄξιον νομίζομεν, ὅτι ἐν Δύστῳ εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Λεβέντη καὶ δύο σφραγῖδες μυκηναϊκαί, ἐξ ἐλαιόχρου στεατίτου, ὧν ἡ μὲν εἶνε κυκλικὴ ἔχουσα ἐγγεγλυμμένα ἐντὸς ὀδοντωτοῦ κύκλου δύο ζῷα κατ' ἀντίθετον φορὰν τρέχοντα (πρβ. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1907 πίν. 7, 103). Τοῦ ἑτέρου τῶν ζῴων μόνον οἱ ῥώθωνες τῆς κεφαλῆς ὑπάρχουσι, τὸ δ' ἄλλο ἐλλείπει, ἐπειδὴ ὁ λίθος ἐνταῦθα εἶνε τεθραυσμένος. Ἡ δὲ ἑτέρα εἶνε ἐλλειψοειδής, ἔχει δὲ ἐντὸς ὀδοντωτοῦ κύκλου ἔγγλυφον σφίγγα ἔχουσαν τοὺς μὲν προσθίους πόδας τεταμένους, τοὺς δ' ὀπισθίους ὀκλάζοντας ἐπὶ δαπέδου, ὅπερ εἰκονίζεται διὰ διασταυρουμένων γραμμῶν. Ὑπὸ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καὶ ἀντικρὺ τοῦ στήθους φαίνεται ἐγγεγλυμμένον τι ἔχον κεφαλὴν παχεῖαν καὶ ὀξεῖαν οὐράν. (ἰδ. πίν. ΙΕ' 7, 8).

β'. Τάφοι ἁψιδωτὴν θόλον ἔχοντες.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ πρὸ πολλοῦ σεσυλημένος τάφος ὁ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ δρόμου τοῦ ἐν Πέϊ τύμβου, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐποιησάμεθα λόγον. Ἦτο ἐκτισμένος διὰ πωρίνων λίθων τετραγώνων κατὰ τὰς πλευράς, ἐστεγάζετο δὲ διὰ θόλου ἁψιδωτῆς ὁμοίας τέχνης πρὸς τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ἐρετρίας ὑπάρχουσαν ὑπὸ τὸ προσκήνιον. Οὔτε ὁ τάφος οὔτε ἡ θόλος, ὅτε εἴδομεν αὐτόν, ἦσαν ἔσωθεν ἀληλιμμένοι.

Ὅμοιος τάφος πρὸ πολλοῦ ἔχει εὑρεθῆ ἐν τῷ κτήματι τοῦ κ. Β. Βουδούρη, τῷ **Βατῶντι**. Καὶ οὗτος εἶνε πεποιημένος λίθοις πωρίνοις καὶ ἔχει θόλον ἁψιδωτὴν ἐκ τῶν αὐτῶν λίθων πεποιημένην· εἶνε μήκους μέτρων 2,50, πλάτους 2,60 καὶ ὕψους 2,06, ἦτο δὲ κεχρισμένος καὶ κεκοσμημένος γραφαῖς, αἵτινες νῦν μόλις διακρίνονται ἐκ τῶν σῳζομένων καθέτων γραμμῶν καί τινων κοσμημάτων ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ ὑπῆρχε θυρὶς ὕψους μ. 1,72, πλάτους 0,73, ἥτις ἐφράσσετο διὰ δύο πλακῶν κειμένων τῆς μὲν ἔσωθεν τοῦ τάφου, τῆς δὲ ἔξωθεν. Ἐν τῷ μεταξὺ τῶν πλακῶν τούτων κενῷ εὕρομεν τεμάχια ὑδρίας τεθραυσμένης, ἧς μικρὸν τεμάχιον φέρει ἔκτυπον θαλάσσιον κτένα. Ὁ τάφος οὗτος εἶνε ῥωμαϊκῶν χρόνων, εἶχε δὲ συληθῆ πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Ἄλλος τάφος τοῦ αὐτοῦ εἴδους τῷ ἐν Βατῶντι εὑρέθη παρὰ τὴν Χαλκίδα ἐν θέσει Ξηροβρύσει ἐν τῷ ἀγρῷ Θεμιστοκλέους Λεμπέση. Ὁ τάφος οὗτος, ὡς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῶν πολλῶν ὀστῶν, ἅτινα περιεῖχεν, ἐχρησίμευσεν ὡς ὀστεοθήκη τῶν ἐκ παρακειμένου Χριστιανικοῦ ναΐσκου ἐκθαπτομένων. Ἔχει ὕψος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, ἐν ᾗ ἔκειτο ὁ νεκρὸς μέτρα περίπου 2,60, πλάτος δὲ 2,30. Πλὴν ὑαλίνων τινῶν ἀγγείων καὶ τούτων τεθραυσμένων οὐδὲν ἄλλο

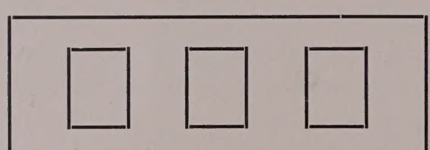
λόγου ἄξιον εὑρέθη. Ἐν τῇ θύρᾳ τούτου τοῦ τάφου ὑπῆρχεν ὡς παραστὰς λίθος φέρων ἄνωθεν κυμάτιον καὶ ἔχον ὕψ. μ. 1,22, πλ. 0,50, παχ. 0,20, ὅστις δεξιόθεν ἦτο ἀπεξεσμένος εἰς μῆκος μ. 0,80, πλ. 0,18 καὶ βάθος 0,004. Ἐπὶ τούτου ἀνέγνωμεν τήνδε τὴν ἐπιγραφήν

ΠΑΤΡΩ
ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ

Κάτωθεν τῶν γραμμάτων εἰσὶ γεγλυμμέναι δύο ῥόδακες. Ἡ τοιαύτη κατάστασις τοῦ λίθου μαρτυρεῖ ἢ ὅτι ὁ λίθος οὗτος ἐξ ἄλλου τάφου ἐλήφθη, ἢ ὅτι μεταβληθέντος τοῦ τάφου εἰς ὀστεοθήκην ἐχρησίμευσε καὶ οὗτος μετ᾽ ἄλλων, ἵνα φράξῃ τὴν θύραν αὐτοῦ.

γ΄. Τάφοι οἰκογενειακοί.

Οὗτοι πάντες κεῖνται ἔνδον περιβόλου, οὗ τὸ μὲν σχῆμα εἶνε τοιόνδε,

ἡ δὲ κατασκευὴ ἐκ λίθων πωρίνων τετραγώνων καλῶς λελαξευμένων. Τὸ μῆκος τοῦ περιβόλου εἶνε ἀνάλογον πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν περιεχομένων τάφων, τὸ δὲ πλάτος μέχρι μέτρων 2,20. Τῶν περιβόλων τινὲς οἱ καὶ πολυτελέστεροι μετὰ τὴν βάσιν, ἥτις εἶνε ἐκ πωρίνων λίθων, ἔχουσι μίαν ἢ δύο σειρὰς τετραγώνων ἐκ μαρμάρου καὶ εἶτα πάλιν ἄλλας ἐκ λίθων πωρίνων. Τὸ ὕψος τῶν περιβόλων, εἰ καὶ οὐδείς, ὧν ἡμεῖς τοὐλάχιστον εἴδομεν, ἦτο ἀκέραιος, δὲν ὑπερέβαινε τὰ δύο μέτρα. Ἐπὶ τῆς μακροτέρας πλευρᾶς, ἥτις ἔβλεπε πρὸς τὴν ὁδόν, ἐτίθεντο οἱ ἀνδριάντες, αἱ τὸ ὄνομα τῶν νεκρῶν δηλοῦσαι ἐπιτύμβιοι στῆλαι ἢ αἱ συνήθεις ἐπὶ τῶν τάφων νεκρικαὶ ὑδρίαι ἢ κάλπαι.

Οἱ ἐν τοῖς τοιούτοις περιβόλοις ὑπάρχοντες τάφοι, ἅτε ὄντες πλουσίων, εἰσὶ πάντες μαρμάρινοι, μονόλιθοι δηλονότι λάρνακες ἢ συγκείμενοι ἐκ μαρμαρίνων πλακῶν καλῶς προσηρμοσμένων, αἵτινες ἐνίοτε ἔνδοθέν εἰσιν ἐπικεχρισμέναι καὶ κεκοσμημέναι γραφαῖς.

Τοιοῦτοι τάφοι μέχρι τοῦδε εὑρέθησαν ἐν Χαλκίδι, ἐν Ἐρετρίᾳ καὶ ἐν Βάθειᾳ.

Καὶ ἐν Χαλκίδι μὲν εὑρέθησαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῷ κτήματι τοῦ Τσάλα παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν, οὓς ὅμως οὗτος, ὡς εἶπεν ἡμῖν, θέλων νὰ φυτεύσῃ ἄμπελον ἐξ ἀγνοίας κατέστρεψεν, ἐν ἔτει δὲ 1900ῳ ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ παρὰ τὴν ***Μάνικαν*** ἀγρῷ τοῦ Ν. Δρόσου ἡ βάσις τοῦ περιβόλου, οὗ οἱ ἔνδον τάφοι εἶχον συληθῆ, τίς οἶδε ὁπότε, παρ᾽ αὐτὴν δὲ εὑρέθησαν δύο ῥωμαϊκῶν χρόνων μαρμάριναι κάλπαι δίωτοι ἔχουσαι κυρτὰς ῥαβδώσεις διηκούσας ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῆς βάσεως.

Ἄλλοι ἑπτὰ τοιοῦτοι εὑρέθησαν ἐν ἔτει 1902ῳ ἐν Ἐρετρίᾳ ἐν τῷ παρὰ τὴν ἀκρόπολιν ἀγρῷ τοῦ ναυάρχου Κανάρη. Ἦσαν μονόλιθοι μαρμάριναι λάρνακες κείμεναι ἔνδον περιβόλου πεποιημένου ἐκ λίθων τετραγώνων λευκοῦ πώρου. Τὸ σωζόμενον μῆκος τῆς μακρᾶς πλευρᾶς τοῦ περιβόλου ἦτο μέτρα 15,60, ἀμφότεραι δὲ αἱ βραχύτεραι πλευραὶ εἶχον καταστραφῆ, ἀφαιρεθέντων τῶν λίθων ὑπὸ τῶν περιοίκων.

Κτερίσματα ἐν τούτοις εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς ἄξια λόγου. Ἐν ἑνί, ἔνθα ἦτο τεθαμμένη γυνή, εὑρέθη κάτοπτρον ἄνευ παραστάσεως, ἔχον κάτωθεν περίβλημα ξύλινον ἐν σχήματι φύλλου στηριζόμενον ἐπὶ χαλκῆς προεξοχῆς, τεμάχιον πυξίνου κτενὸς καὶ κόκκοι χρυσοῖ περιδεραίου βάρους δύο γραμμαρίων περίπου, λευκὸν ἀλάβαστρον κατεστραμμένον. Ἐν ἄλλῳ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν ὀδόντων τῆς κεφαλῆς ἀντὶ χαρωνείου ὀβολοῦ στατὴρ χρυσοῦς ἡμικατιωμένος φέρων ἐπὶ μὲν τῆς προσόψεως προτομὴν Ἀλεξάνδρου, ἑτέρωθεν δὲ νίκην πτερωτὴν καὶ τὰς λέξεις ***Ἀλεξάνδρου βασιλέως***, κάτωθεν δὲ ἑκατέρωθεν τῆς νίκης ἐντὸς στεφάνου τὰς συγκεκομμένας λέξεις ΜΥΡ-ΗΡ. Ἐν πᾶσι τούτοις τοῖς τάφοις εὑρέθησαν φιάλαι μέλαιναι ὅμοιαι τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα πρὸς τὰς ἐν τῷ τάφῳ τοῦ τύμβου τῆς Μαγούλας εὑρεθείσας καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ ἀγγεῖα ἀνάξια λόγου. Ὡς δύναταί τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν κτερισμάτων καὶ τοῦ στατῆρος οἱ τάφοι οὗτοι εἶνε τοῦ τρίτου π.Χ. αἰῶνος.

Οἱ πλουσιώτατοι πάντων τῶν τοιούτου εἴδους τάφων ἦσαν οἱ συγχρόνως τοῖς προρρηθεῖσι παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Βάθειας ὑφ᾽ ἡμῶν εὑρεθέντες. Πρὸς ἀνακάλυψιν τούτων συνετέλεσεν ἡ ἐκ πώρου καὶ μαρμάρου ἄφθονος λατύπη, ἥτις ἦτο κατε-

σπαρμένη ἐν τῷ κατὰ τὴν θέσιν, ἥτις καλεῖται *Τοῦρκος*, ἀγρῷ τῶν κληρονόμων Μαντζάκου. Ἐνταῦθα εὕρομεν δώδεκα τάφους ἐντὸς τεσσάρων περιβόλων κειμένους. Τῶν περιβόλων τούτων οἱ μὲν τρεῖς ἦσαν πεποιημένοι διὰ διπλῆς σειρᾶς λίθων πωρίνων τετραγωνικῶν, εἶχον δὲ μῆκος μέτρων 8,30, πλάτος δὲ 2,15, εἷς δὲ ὁ καὶ πολυτελέστερος εἶχεν ὡς βάσιν κάτωθεν μὲν λίθους πωρίνους, εἶτα δὲ μαρμαρίνους καὶ ἐπὶ τούτων αὖθις πωρίνους. Τούτου τὸ μὲν μῆκος ἦτο μέτρων 10,30, τὸ δὲ πλάτος 2,20. Περὶ το μέσον τούτου τοῦ περιβόλου ἢ ἀκριβῶς μετὰ μέτρα 5,10 οἱ λίθοι οἱ μαρμάρινοι καὶ οἱ ἐν διπλῇ σειρᾷ πώρινοι διεκόπτοντο. Οἱ τάφοι ἔκειντο 0,40-0,50 τοῦ μέτρου μακρὰν τῆς μακροτέρας πλευρᾶς τοῦ περιβόλου εἰς βάθος ἡμίσεως μέτρου ἀπὸ τοῦ πρώτου λίθου τῆς βάσεως. Οὐδεὶς τῶν τάφων τούτων ἦτο μονόλιθος, ἀλλὰ πάντες συνέκειντο ἐκ τεσσάρων ἢ καὶ πλειόνων μαρμαρίνων πλακῶν πάχους 0,12 μέχρι 0,20 τοῦ μέτρου. Τρεῖς ἐκ τῶν τάφων τούτων, ὁ τρίτος τοῦ δευτέρου καὶ ὁ πρῶτος καὶ δεύτερος τοῦ τρίτου περιβόλου, ἦσαν ἔνδοθεν ἐπικεχρισμένοι καὶ ἐκοσμοῦντο γραφαῖς. Τούτων ὁ μὲν εἶχε περὶ τὰ χείλη τῶν πλακῶν ταινίαν ἐρυθράν, ἧς κάτωθεν ἦσαν γεγραμμένα δύο πρόσωπα ἀντιθέτως βλέποντα, ἀφ᾽ ὧν ἐξεβλάστανον οὕτως εἰπεῖν κλῶνες μυρσίνης, οἷς ἐπεκάθηντο πτηνὰ ἔχοντα τὴν οὐρὰν ἐστραμμένην πρὸς τὰ πρόσωπα, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων πλευρῶν ἀπεικονίζοντο ὅμοιοι ἀνθοπλόκαμοι, ἐφ᾽ ὧν ἐπεκάθητο πτηνόν. Ἐπὶ δὲ τῶν δύο ἄλλων τάφων ἡ μὲν ἐρυθρὰ ταινία ἦτο οὐχὶ περὶ τὰ χείλη ἀλλὰ παρὰ τὴν βάσιν, ὑπὲρ αὐτὴν δὲ ἦσαν γεγραμμένοι ἀνθοπλόκαμοι συνδεόμενοι ἐν ταῖς γωνίαις καὶ φέροντες πτηνὰ ἀντιμέτωπα. Ἐπειδὴ τὸ ἐπίχρισμα ἦτο λεπτότατον καὶ ἀποκεκολλημένον, ὅτε οἱ τάφοι ἀνεῴχθησαν, εἰ καὶ ἐφροντίσαμεν νὰ διασώσωμεν καὶ μέρος αὐτοῦ φέρον γραφάς, δὲν ἠδυνήθημεν. Τῶν δώδεκα τούτων τάφων τέσσαρες μόνον ἦσαν ἀσύλητοι, οἱ δ᾽ ἄλλοι πάντες οἱ καὶ πλουσιώτεροι, ὡς ἐφαίνοντο ἐκ τοῦ πολυτελοῦς τοῦ τε περιβόλου καὶ τῶν τάφων, ἦσαν σεσυλημένοι ἐν παλαιοῖς χρόνοις ὑπὸ τυμβωρύχων ἐπιτηδειοτάτων. Οὕτω δ᾽ ἔντεχνος ἦτο ἡ σύλησις, ὥστε, ὅτε ἀφῃρέθη τὸ ἐπὶ τοῦ καλύμματος χῶμα, οὐδόλως ὑπωπτεύσαμεν, ὅτι οἱ τάφοι ἦσαν σεσυλημένοι. Ὅτε ὅμως ἀφῃρέσαμεν καὶ τὸ κάλυμμα αὐτῶν καὶ εἴδομεν ὅτι τὰ μὲν ὀστᾶ ἦσαν μετακεκινημένα, κτερίσματα δ᾽ ἄλλα πλὴν τινων χρυσῶν φύλλων δὲν ὑπῆρχον, τότε ἐγεννήθη ἡμῖν ἡ ἀπορία καὶ περιεργία ἅμα νὰ γνωρίσωμεν, πῶς ἐγένετο ἡ σύλησις. Προσεκτικώτερον παρατηρήσαντες εἴδομεν ὅτι οἱ τυμβωρύχοι ἔν τισι μὲν τῶν σεσυλημένων τάφων εἶχον ἀνοίξει ὀπὴν κατὰ τὴν συναρμογὴν τῶν καλυπτουσῶν τὸν τάφον πλακῶν, ὡς ἐν τῷ τάφῳ ***Πυθέου τοῦ Ἀλεξίππου*** (ἰδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1902 σελ. 122, 3), ἐν ἄλλοις δὲ ἀπέκοψαν τὴν ἐν δεξιᾷ δυτικὴν γωνίαν τοῦ τε καλύμματος καὶ τῶν ἀποτελουσῶν αὐτὴν δύο τοῦ τάφου πλακῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διάμετρος τῆς ὀπῆς ἦτο 0,30 μόνον τοῦ μέτρου, εἰκάζομεν ὅτι ἡ σύλησις ἐγένετο διὰ παιδὸς δυναμένου νὰ εἰσέλθῃ δι᾽ αὐτῆς εἰς τὸν τάφον. Ἡ εὕρεσις δὲ ἐν πᾶσι τοῖς σεσυλημένοις τάφοις ὀλίγων φύλλων χρυσῶν, ἐν ἑνὶ δὲ ἑνὸς ἐνωτίου καὶ μικροῦ διαλίθου περιδεραίου, περὶ ὧν προϊόντες ποιησόμεθα λόγον, μαρτυρεῖ τὴν σπουδὴν τοῦ διερευνήσαντος τὸν τάφον τυμβωρύχου. Ὅσην λύπην ᾐσθανόμεθα ὅτε, ἀφαιρουμένου τοῦ καλύμματος, ἐφαίνετο ὁ τάφος σεσυλημένος, τοσαύτην χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν, ὅτε ἦτο ἀσύλητος. Τὸ πρᾶγμα ἦτο θέας ἄξιον· οἱ σκελετοὶ τῶν νεκρῶν ἦσαν ἀκέραιοι, ἑκάστου τῶν ὀστῶν ἐν τῇ προσηκούσῃ χώρᾳ κειμένου, τὰ πανταχοῦ δὲ τοῦ τάφου κατεσπαρμένα χρυσᾶ φύλλα ἐλαίας, μυρσίνης καὶ δρυὸς καὶ τὰ ἄλλα κοσμήματα καταλάμποντα ἔτερπον τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν ηὔφραινον. Τοσοῦτον δὲ ἦτο τὸ πλῆθος τῶν ἐν τοῖς τέσσαρσιν ἀσυλήτοις τάφοις χρυσῶν φύλλων, ὥστε ἐξ αὐτῶν μόνων ἠθροίσαμεν περὶ τὰ ἑκατὸν πεντήκοντα γραμμάρια, ἐκ δὲ τῶν σεσυλημένων ὀκτὼ περὶ τὰ πεντεκαίδεκα.

Κτερίσματα εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς.

Ἐν μὲν τοῖς σεσυλημένοις, τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ τοῦ πρώτου ἀπὸ δυσμῶν περιβόλου, τῷ πρώτῳ τοῦ δευτέρου, τῷ τρίτῳ τοῦ τρίτου καὶ τοῖς τρισὶ τοῦ τετάρτου, εὕρομεν περὶ τὰ πεντεκαίδεκα γραμμάρια φύλλων χρυσῶν μυρσίνης, ἐλαίας, δρυός, ἅτινα οἱ τυμβωρύχοι σπεύδοντες εἶχον καταλίπει, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τοῦ δευτέρου περιβόλου, πλὴν ὀλίγων φύλλων χρυσῶν εὕρομεν κάτωθεν τοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ τοῦ κρανίου ἐνώτιον χρυσοῦν βά-

ρους τεσσάρων γραμμαρίων εἰκονίζον τὸν Δία ὑπὸ μορφὴν ἀετοῦ ἀναρπάζοντα τὸν Γανυμήδην (ἰδ. πίν. ΙΔ΄ 3) καὶ περιδέραιον χρυσοῦν βάρους πέντε γραμμαρίων καὶ πέντε κόκκων ἔχον ἐναλλὰξ λίθους μικρὰς ἐχούσας ἐν μέσῳ λευκὸν διάζωμα, περὶ δὲ τὰ ἄκρα λεοντοκεφαλάς (ἰδ. πίν. ΙΔ΄, 9).

Ἐν δὲ τοῖς ἀσυλήτοις, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τάφῳ τοῦ πρώτου περιβόλου, ἐν ᾧ ἦτο τεθαμμένος, ὡς ἡ ἐπ᾽ αὐτοῦ εὑρεθεῖσα ἐνεπίγραφος στήλη μαρτυρεῖ, ***Ἀλέξιππος ὁ Ἅγνωνος***, ὁ πατὴρ πιθανῶς τοῦ ***Πυθέου*** τοῦ ταφέντος ἐν τῷ τρίτῳ τοῦ αὐτοῦ περιβόλου τάφῳ, ὅστις ἦτο σεσυλημένος, εὕρομεν δύο στλεγγίδας χαλκᾶς εἰς τεμάχια καὶ μαχαίριον τεθραυσμένον, ἔτι δὲ σμίλην χαλκῆν καὶ οὐκ ὀλίγα φύλλα χρυσᾶ ἐλαίας, μονόφυλλα, δίφυλλα καὶ τρίφυλλα, μυρσίνης καὶ δρυός, ὧν τὰ μὲν πλείονα ἦσαν λεπτά, μάλιστα δὲ τὰ δρυός, ὀλίγιστα δὲ ἦσαν παχύτερα, πρὸς δὲ τούτοις εὕρομεν καὶ δανάκην χρυσῆν βάρους ἑνὸς κόκκου ἔχουσαν ἔντυπον γλαῦκα καὶ τὰ γράμματα ΑΘ. Τὴν ποικιλίαν ὡς πρὸς τὸ βάρος καὶ τὸ σχῆμα τῶν χρυσῶν φύλλων παρετηρήσαμεν καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις τάφοις (ἰδ. πίν. ΙΔ΄ 10).

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τάφῳ τοῦ δευτέρου περιβόλου, ἐν ᾧ ἦτο τεθαμμένη ***Κλεονίκη ἡ Φιλίσκου*** (ἰδ. Ἐφ. Ἀρχ. 1902 σελ. 121, 1) εὑρέθησαν 1) στλεγγὶς ἢ ταινία χρυσῆ βάρους εἴκοσι περίπου γραμμαρίων ἔχουσα ἔντυπα τὰ ἑξῆς κοσμήματα· ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ἔνδον ναϊδίου ἀετωματοειδοῦς, οὗ οἱ κίονες παρίστανται δι᾽ ἀστραγάλων, εἶνε τετυπωμένη κεφαλὴ Ποσειδῶνος, ἧς ἐν δεξιᾷ τῷ ὁρῶντι εἶνε τετυπωμένη τρίαινα. Ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ ναϊδίου εἰκονίζονται διὰ λεπτοτέρων ἀστραγάλων ἀνὰ τέσσαρα τετράγωνα, ὧν τινά εἰσι δὶς τετυπωμένα, κείμενα μεταξὺ κιόνων ὁμοίων τοῖς τοῦ ναϊδίου, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἐναλλὰξ ἢ ἀμέθυστοι λίθοι καὶ τοπάζια, ὧν τὸ ἓν δὲν εὑρέθη ἐν τῷ τάφῳ, ἢ εἶνε τετυπωμένη ἡ αὐτὴ τῇ ἐν τῷ ναϊδίῳ κεφαλή. Καὶ τὰ ἄκρα τῆς στλεγγίδος ὄντα ἐλλειψοειδῆ κοσμοῦνται, ὡς τὰ τετράγωνα καὶ ἔχουσιν ἑκάτερον ὀπήν, ἥτις μαρτυρεῖ ὅτι προσηλοῦτο ἢ προσεδένετό που (πίν. ΙΔ΄, 2)· 2) δύο ζεύγη ἐνωτίων χρυσῶν ἔχοντα ἐρωτιδεῖς ἀπηρτημένους κάτωθεν ἀσπιδίου. Τὸ ἀσπίδιον τοῦ μὲν ἑνὸς ζεύγους ἔχει ἔνδον ῥοδακοειδὲς κόσμημα, τοῦ δ᾽ ἑτέρου ἀνὰ δύο λίθους, ὧν ἡ μὲν ἐρυθρά, ἡ δὲ πρασίνη. Τὸ βάρος τοῦ μὲν πρώτου ζεύγους εἶνε πέντε γραμμαρίων, τοῦ δ᾽ ἑτέρου ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως (ἰδ. πίν. 14΄, 5)· 3) περιδέραιον χρυσοῦν βάρους γραμμαρίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐκ σύρματος πεπλεγμένου ἔχον εἰς τὰ ἄκρα δελφῖνας (πίν. ΙΔ΄, 8)· 4) ἕτερον περιδέραιον χρυσοῦν βάρους ἐννέα γραμμαρίων εἰς τεμάχια, ὧν δύο ἔχουσι λίθους ἀμεθύστους, δύο ἔχουσι σχῆμα ἀγγείων, τρία κομβίων, τὰ δ᾽ ἄλλα εἶνε σωληνοειδῆ καὶ χανδροειδῆ (πίν. ΙΔ΄, 6)· 5) δύο σκύφοι ἀργυροῖ βάρους τριακοσίων πέντε γραμμαρίων, ὧν ὁ ἕτερος ἐφθαρμένος (πίν. ΙΕ΄, 4)· 6) δανάκη χρυσῆ βάρους πέντε κόκκων, ἔχουσα δὲ ἔντυπον πτηνόν· 7) δακτύλιος χρυσοῦς μετὰ λίθου ἐχούσης ἐγγεγλυμμένην μέλισσαν βάρους γραμμαρίων τριῶν (πίν. ΙΔ΄, 13)· 8) πάμπολλα χρυσᾶ φύλλα· 9) χαλκοῦν πινάκιον, οὗ ἡ διάμετρος 0,21 μ.· 10) πυξὶς μικρὰ μολυβδίνη.

Ἐν τῷ πρώτῳ τάφῳ τοῦ τρίτου περιβόλου εὑρέθησαν 1) τροχοειδὴς πόρπη χρυσῆ βάρους γραμμαρίων ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως ἔχουσα ἐν μέσῳ λίθον ἀμέθυστον ἐρυθράν, πέριξ δὲ ἄλλας εἴκοσι καὶ τέσσαρας. Ἡ πόρπη αὕτη ἀποβαλοῦσα μίαν τῶν ἓξ ἀκτίνων αὐτῆς, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς περιφερείας ὑπαρχόντων τεσσάρων κρίκων, ἔκειτο ἐν μέσῳ περιδεραίου ἢ ἄλλου τινὸς κοσμήματος (πίν. ΙΔ΄, 7)· 2) δακτύλιος χρυσοῦς ἔχων σχῆμα ὄφεως μετὰ δύο μικρῶν ἀμεθύστων βάρους ὀκτὼ γραμμαρίων (πίν. ΙΔ΄, 19)· 3) δύο ἄλλοι δακτύλιοι χρυσοῖ, ὧν ὁ μὲν ἔχει δύο μικρὰς λίθους ᾠοειδεῖς βάρους γραμμαρίων δύο καὶ ἡμίσεως, ὁ δὲ εἶνε στρεπτὸς βάρους γραμμαρίων τεσσάρων (ἰδ. πίν. ΙΔ΄, 11, 15)· 4) κόσμημα χρυσοῦν βάρους κόκκων ἑπτὰ ἔχον σχῆμα ἀγγείου καὶ δύο κρίκους (πίν. ΙΔ΄, 12)· 5) κτεὶς θαλάσσιος ἀργυροῦς δίθυρος βάρους γραμμαρίων τεσσαράκοντα ἐννέα (ΙΕ΄, 5)· 6) περιδέραιον χρυσοῦν βάρους γραμμαρίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐκ κόκκων χανδροειδῶν καὶ ἄλλων τεμαχίων, ὧν τὰ ἑπτὰ ἔχουσιν ἀμεθύστους ἐν σχήματι καρδίας, τρία εἰσὶν ἀστεροειδῆ, ἓν ἔχει σχῆμα κάλπης, ἄλλο φαρέτρας καὶ ἄλλο ἡμισελήνου (πίν. ΙΔ΄,4)· 7) φιάλη ἀργυρᾶ εἰς τεμάχια βάρους γραμμαρίων τεσσαράκοντα δύο· 8) τὸ κοῖλον κοχλιαρίου ἀργυροῦ ἐφθαρμένου βάρους δέκα γραμμαρίων· 9) διπλῆ δανάκη χρυσῆ βάρους ἑπτὰ κόκκων ἔχουσα ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν προσόψεως κεφαλὴν νύμφης, ἐπὶ δὲ

τῆς ἑτέρας πιθανῶς Ἑρμοῦ· 10) χαλκοῦν πινάκιον διερρωγὸς ἔχον διάμετρον μ. 0,20· 11) φύλλα χρυσᾶ πλεῖστα ποικίλα τὸ βάρος καὶ τὸ σχῆμα· 12) πυξὶς μολυβδίνη.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τάφῳ τοῦ αὐτοῦ περιβόλου εὑρέθησαν 1) ζεῦγος ἐνωτίων χρυσῶν βάρους γραμμαρίων ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως ἔχον κάτωθεν ἀσπιδίου ἀπηρτημένον μεταξὺ χρυσῶν θυσάνων κύκνον ἐπικαθήμενον σώματι καλυπτομένῳ ὑπὸ τῶν πτερύγων. Οἱ κύκνοι εἰσὶ πεποιημένοι ἐκ λευκῆς ὕλης ἐλεφαντοειδοῦς καὶ ἔχουσιν ἐργασίαν λεπτοτάτην. Ὁ τεχνίτης ἐν τούτοις ἀπεικόνισε τὴν μετὰ τῆς Λήδας συνουσίαν τοῦ Διὸς εἰς κύκνον μεταμεμορφωμένου (πίν. ΙΔ΄, 17)· 2) τρεῖς δακτύλιοι χρυσοῖ, ὧν ὁ μὲν βάρους δύο γραμμαρίων δὲν ἔχει σφενδόνην (πίν. ΙΔ΄, 14), ὁ δ᾽ ἄλλος βάρους τριῶν γραμμαρίων ἔχει δύο μικρὰς λίθους ᾠοειδεῖς (πίν. ΙΔ΄, 15) καὶ ὁ τρίτος βάρους γραμμαρίων τεσσάρων καὶ τριῶν τετάρτων τοῦ γραμμαρίων, ὅστις ἔχει πλὴν τῆς ἐν τῇ σφενδόνῃ καὶ ἄλλας τρεῖς λίθους περὶ τὸν κύκλον, εἰς ὃν εἰσέρχεται ὁ δάκτυλος (πίν. ΙΔ΄, 15)· 3) δύο ληκύθια ἀργυρᾶ, ὧν τὸ μὲν ἐφθαρμένον εἶχε βάρος γραμμαρίων τριάκοντα τριῶν, τὸ δ᾽ ἕτερον εἰς τεμάχια ἐξαχθὲν εἶχε βάρος τεσσαράκοντα (ἰδ. πίν. ΙΕ΄, 9, 10)· 4) πυξὶς ἀργυρᾶ φέρουσα παρὰ τὴν βάσιν, τὸ μέσον καὶ τὰ χείλη, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ πώματος, τετυπωμένα κοσμήματα. Εἶνε ὀλίγον ἐφθαρμένη καὶ ἔχει βάρος γραμμαρίων τεσσαράκοντα τριῶν (ἰδ. πίν. ΙΕ΄)· 5), ἑτέρα ὁμοία μικροτέρα βάρους γραμμαρίων δέκα καὶ ἕξ· 6) ἀρύταινα ἀργυρᾶ ἀκεραία βάρους γραμμαρίων πεντήκοντα καὶ ἑνὸς (πίν. ΙΕ΄, 11)· 7) κοχλιάριον μικρὸν ἀργυροῦν ἐφθαρμένον καὶ τεμάχιον τῆς οὐρᾶς αὐτοῦ βάρους γραμμαρίων πέντε καὶ κόκκων ὀκτώ· 8) πινάκιον χαλκοῦν διαμέτρου 0.20 μ.· 9) κρίκος χαλκοῦς διαμέτρου 0,15 μ.· 10) βελονάκιον χαλκοῦν, κάτοπτρον χαλκοῦν ἄνευ παραστάσεως· 11) φύλλα χρυσᾶ, ὧν πολλὰ δίφυλλα καὶ τρίφυλλα· 12) δανάκη χρυσῆ ἄνευ παραστάσεως βάρους γραμμαρίου· 13) πυξὶς πηλίνη μέλαινα, ὕψους 0,21 μ., δίωτος, μετὰ βάσεως καὶ πώματος κεκοσμημένη δι᾽ ἐγχαράκτων κοσμημάτων. Κάτωθεν διαζώματος ἐκ τεσσάρων κοίλων γραμμῶν ὑπάρχουσι κοῖλαι ῥαβδώσεις, αἵτινές εἰσι πλατύτεραι ἄνωθεν, συγκλίνουσι δὲ πρὸς τὴν βάσιν, ὑπεράνω δ᾽ αὐτοῦ, ἑκατέρωθεν πεντεκαίδεκα τετραγώνων κειμένων ἐν τῷ χώρῳ τῷ μεταξὺ τῶν ὤτων, σχηματίζονται ἄλλα μικρὰ τετράγωνα διὰ διασταυρουμένων πλαγίων γραμμῶν. Καὶ τὸ πῶμα καὶ τὰ ὦτά εἰσι κατάκοσμα. Καὶ τὰ μὲν ὦτα διαθέει κλάδος ἔχων ἄνθη διὰ στιγμῶν δηλούμενα, τὸ δὲ πῶμα ὂν πυραμιδοειδὲς κοσμεῖται δι᾽ ἐγχαράκτου ἰωνικοῦ κυματίου, οὗ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ᾠαρίων κενῷ ὑπάρχει κεχαραγμένος ἀστήρ. Ἡ πυξὶς αὕτη εὑρέθη ἐντὸς κρύπτης κειμένης ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ.

Πάντα τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα τῶν τάφων τούτων εἰσὶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ (ἰδ. ἀριθ. Εὑρ. 13120-13156).

Ἐκ τῶν κτερισμάτων τεκμαιρόμενοι νομίζομεν, ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

δ΄. *Τάφοι μεμονωμένοι ἄνευ περιβόλου.*

Τούτων οἱ μέν εἰσι κατεσκευασμένοι ἐκ μεγάλων κεράμων, αἵτινές εἰσι κοῖλαι ἢ τετράγωνοι, οἱ δέ εἰσι μονόλιθοι λάρνακες ἐκ μαρμάρου ἢ λίθου κογχυλιάτου, οἱ δὲ σύγκεινται ἐκ τεσσάρων ἢ πλειόνων πλακῶν ἢ λίθου ἢ πώρου ἢ μαρμάρου, ἄλλοι δέ εἰσι λελαξευμένοι ἐπὶ βράχου. Τῶν κεκαυμένων νεκρῶν ἡ τέφρα ἐτίθετο ἐντὸς πηλίνης ἢ χαλκῆς κάλπης, ἥτις συνήθως εὕρηται ὑπὸ μαρμάρινον ἡμίπιθον. Τῶν κεράμων ὀλίγαι φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ κεραμέως ἐντὸς σφραγῖδος ἢ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ***Χαλκιδέων***, ***Ἀθ***[ηναίων], ***Ἐρετρί***[ας] (ἰδ. Ἐφημερίδα Ἀρχαιολογικὴν 1901 σελ. 95-96), ἄλλαι ἔχουσι βαφὴν ἐρυθρὰν μετὰ γανώματος. Παρατηρητέον ὅτι οἱ κοίλας κεράμους ἔχοντες τάφοι οἱ κοινῶς ***καλυβῖται*** καλούμενοι εἰσὶν οἱ νεώτατοι πάντων, διότι κεῖνται ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων στρωμάτων τοῦ ἐδάφους, οἱ δὲ ἔχοντες τετραγώνους, οἵτινες ἕνεκα τῆς ἀκριβοῦς προσαρμογῆς αὐτῶν ἔνδον κοίλης αὔλακος εἰς τὰ ἄκρα ὑπαρχούσης ὀνομάζονται ***κλειδωτοί***, εὕρηνται εἰς τὰ βαθύτερα στρώματα, πολλάκις μάλιστα κάτωθεν ἄλλων καλυβιτῶν ἢ πωρίνων, καὶ κατ᾽ ἀκολουθίαν εἰσὶν ἀρχαιότεροι. Ὀλίγοι τῶν κεραμεῶν τάφων εἶχον τὸ ἔδαφος ἐπεστρωμένον κεράμοις, οὐδεὶς δὲ ἀσύλητος εὑρέθη μὴ καλυπτόμενος ὑπὸ κεράμων κοίλων ἢ τετραγώνων. Συνήθως ὑπεράνω τῆς κε-

φαλῆς τοῦ ἐν τοῖς τοιούτοις τάφοις νεκροῦ εὕρηται ὡς σῆμα λίθος ἀκατέργαστος ἢ ἐνεπίγραφος στήλη ἢ ἀνάγλυφον ἐκ τῶν συνήθως ἐπὶ τῶν τάφων τιθεμένων.

Τάφοι παρὰ τὴν Χαλκίδα. Ἐν ἔτει 1900ῷ ἀνεφώξαμεν τάφους ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα.

Εἰκὼν 36.

Τούτων τεσσαράκοντα μὲν εὑρέθησαν ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀρέθουσαν ἀγρῷ τοῦ Νικολάου Δρόσου, ὧν πέντε ἦσαν παίδων. Ἐνταῦθα εὑρέθησαν πέντε τάφοι ὁ εἷς ἐπικείμενος τῷ ἄλλῳ. Ἐπειδὴ δέ, ὡς φαίνεται, ὑπεράνω τῶν τάφων ἐκτίσθησαν κατόπιν οἰκοδομαί, οὐκ ὀλίγοι τάφοι ἔκειντο μεταξὺ τῶν θε-

Εἰκὼν 37.

μελίων ἢ ὑπ᾽ αὐτά, τῶν δὲ κτερισμάτων τὰ πλεῖστα ἦσαν συντετριμμένα. Καὶ ἐν μὲν τοῖς τάφοις τῶν παίδων ὑπῆρχον τὰ συνήθη τοῖς παισὶν ἀθύρματα καὶ κοσμήματα, ἀστράγαλοι, κόραι, εἰδώλια, μικρὰ χρυσᾶ ἐνώτια. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις τάφοις ὑπῆρχον τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Φιλαδελφέως περιγραφέντα καὶ δημοσιευθέντα ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ., α΄) ὁ μετὰ παραστάσεως σκύφος (ἰδ. πίν. Κ΄ καὶ Ἐφ. Ἀρχ. 1907 πίν. 4), β΄) ὁ ἔχων σχῆμα κυνὸς λακαίνης λύχνος (Εὑρετ. Ἐθν. Μουσ. 37· ἰδ. εἰκ. 36 καὶ Ἐφ. Ἀρχ. 1907 σελ. 82 εἰκ. 17), γ΄) τὸ ὑπ᾽ ἀρ. 32 Ε. Μ. πήλινον πύραυνον (ἰδ. εἰκ. 37 καὶ Ἐφ. Ἀρχ. 1907 σελ. 80 εἰκ. 13), δ΄) τὸ ὑπ᾽ ἀρ. 33 Ε. Μ. καινοφανοῦς εἴδους ποτήριον (ἰδ. εἰκ. 38 καὶ Ἐφ. Ἀρχ. σελ. 81 εἰκ. 14) καὶ πάντα τὰ ἄλλα, περὶ ὧν διελάβομεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1900οῦ (σελ. 61-62) [1]. Οἱ πλεῖστοι τῶν τάφων τούτων καὶ ἰδίᾳ οἱ ἐπὶ τῶν τριῶν ἀνωτέρων στρωμάτων καὶ οἱ ὑπεράνω τῶν θεμελίων οἰκοδομῶν ἦσαν καλυβῖται ἐκ κοίλων κεράμων πεποιημένοι, οἱ δὲ

Εἰκὼν 38.

ὑπ᾽ αὐτοὺς ἦσαν κλειδωτοὶ ἢ πώρινοι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Ἐν δὲ τῷ παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν ἀγρῷ τῆς χήρας Τουλούμη ἀνεῴξαμεν τάφους ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα. Τούτων οἱ πλεῖστοι ἦσαν κατεσκευασμένοι ἐκ κοίλων κεράμων, δύο μόνον ἦσαν κλειδωτοί, δύο ἦσαν λάρνακες ἐκ πώρου, κεχρισμέναι ἔνδοθεν, εἷς ἐξ ἡμιπίθου μαρμαρίνου, δύο ἦσαν πύελοι κεραμεαῖ, ἐν αἷς εἶχον ταφῇ νήπια. Πάντων

[1] Τὴν περιγραφὴν τῶν κτερισμάτων τούτων, ὡς καὶ τῶν ἑπομένων, ἅτινα καὶ δημοσιευθέντα ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι ἀναδημοσιεύομεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ τῆς ἑνότητος τοῦ ἔργου, ἰδὲ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι 1907 σελ. 69-82.

τῶν νεκρῶν ἡ κεφαλὴ ἔβλεπε πρὸς δυσμάς. Ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὑρέθησαν τὰ κτερίσματα, περὶ ὧν ἐποιησάμεθα λόγον ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1900 σελ. 63). Ἐν τοῖς κλειδωτοῖς τάφοις καὶ τοῖς πωρίνοις εὑρέθησαν τὰ κάλλιστα τῶν κτερισμάτων οἷον κόραι, κύλικες, ὄλπαι, φιάλαι, πυξίδες, ὧν ἐν μιᾷ ὑπῆρχε ψιμύθιον, ἐν δὲ ταῖς πυέλοις γαλακτολόγοι.

Δέκα τάφους εὕρομεν ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἀθανασίου Καραγιάννη, τῷ κειμένῳ ἐν δεξιᾷ τῆς εἰς *Ἁγίαν Ἐλεοῦσαν* ὁδοῦ. Τῶν τάφων τούτων ἐννέα ἦσαν καλυβῖται, ὧν ἐν ἑνὶ περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ σκέλη τοῦ σκελετοῦ ὑπῆρχον ὀλίγα φύλλα χρυσᾶ. Ὁ δέκατος τῶν τάφων ἦτο πεποιημένος ἐκ πωρίνων πλακῶν, ἦτο ἔνδοθεν κεχρισμένος καὶ βεβαμμένος ζωηρᾷ βαφῇ ἐρυθρᾷ.

Τεσσαράκοντα δὲ τάφους ἀνεσκάψαμεν ἐν τῷ παρὰ τὸ ἕλος ἀγρῷ τοῦ Ν. Δρόσου, ὅστις κοινῶς λέγεται *Μακρυχώραφον*. Τῶν τάφων τούτων οἱ νεκροὶ πάντες ἔβλεπον πρὸς δυσμάς. Καὶ τούτων οἱ πλεῖστοι ἦσαν καλυβῖται, ὧν ἔν τισιν οἱ νεκροὶ ἦσαν κεκαυμένοι, ὀλίγοι ἦσαν ἐν μαρμαρίναις λάρ-

α *Εἰκὼν 39.* ε γ

ναξι καὶ κλειδωτοί. Περὶ τῶν εὑρημάτων ἰδὲ ἐν Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1900 σελ. 64.

Ἄλλοι δύο τάφοι εὑρέθησαν ἄνωθεν τῆς ἐπὶ τὸν Βατῶντα ὁδοῦ ἀντικρὺ τῶν προμυκηναϊκῶν τάφων. Τούτων ὁ μὲν ἦτο χρόνων Ῥωμαϊκῶν, εἶχε δὲ κτερίσματα κοινότατα καὶ ἀνάξια λόγου, ὁ δ' ἕτερος, ὅστις ἦτο εἰς βάθος μέτρου καὶ ἡμιανεωγμένος περιεῖχε τεμάχια ληκύθου ἀξίας λόγου, ὕψ. 0,20, ὡς συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ συγκολλητοῦ. Ἐπὶ ἐδάφους ὑποπρασίνου εἰκονίζεται γυνὴ τῇ μὲν ἀριστερᾷ κρατοῦσα ἠλακάτην, τὴν δὲ δεξιὰν τείνουσα ἀνοικτὴν ὑπεράνω ταλασιουργικοῦ καλάθου. Ἔχει τὴν κόμην ἀναδεδεμένην ἐν κεκρυφάλῳ, φέρει δὲ χιτῶνα χειριδωτόν. Τὸ μέλαν χρῶμα τὸ τὰς πτυχὰς τοῦ ἐρυθροῦ χιτῶνος δηλοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξηλείφθη, φαίνονται ὅμως αἱ γραμμαὶ τοῦ σχεδίου, ἐφ' ὧν ἐναπετέθη κατόπιν τὸ χρῶμα. Ἡ εἰκὼν τῆς ληκύθου ταύτης εἶνε ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν ἐν τῇ ὑπ' ἀριθμὸν 1538 τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου ληκύθῳ ἀπεικονιζομένην, διαφέρει δὲ μόνον καθ' ὅτι ἐν ᾧ ἐν ἐκείνῃ ἡ μὲν δεξιὰ τῆς νηθούσης γυναικὸς ὑψοῦται πρὸς τὰ ἄνω, ἐν ταύτῃ εἶνε τεταμένη πρὸς τὰ κάτω, ἐν ᾧ ἐν ἐκείνῃ ἡ ἠλακάτη ἔχει

διεύθυνσιν κάθετον, ἐν ταύτῃ ἔχει πλαγίαν. Κρίνοντες ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς τεχνοτροπίας τῆς εἰκόνος ταύτης πρὸς τὴν ἐν τῇ ληκύθῳ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, φρονοῦμεν ὅτι, ἂν μὴ εἶνε ἔργον αὐτοῦ τοῦ Δούριδος, πάντως εἶνε τινὸς τῶν δουριδιζόντων τεχνιτῶν. Ἡ παράστασις, κατὰ τὸν κ. Ῥωμαῖον, τῆς νηθούσης γυναικὸς ὑπενθυμίζει τὴν θέσιν καὶ ἀσχολίαν ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ἀγαθῆς καὶ σώφρονος οἰκοδεσποίνης. Τίς ὅμως βεβαιοῦται ἡμᾶς, ὅτι ὁ τεχνίτης διὰ τῆς ἐν νεκρικῇ ληκύθῳ ἀπεικονίσεως τῆς νηθούσης γυναικὸς δὲν ὑπαινίσσεται τὴν ἐκ τῶν Μοιρῶν τὸ νῆμα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κλώθουσαν Κλωθώ; Καὶ τὸ νὰ παρίστανται ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ληκύθοις αἱ νήθουσαι μετὰ λύπης προσβλέπουσαι ἡ μὲν τῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ληκύθου τὴν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτῆς ἀγαθίδα πλήρη, ἡ δὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τὴν ἀνεῳγμένην δεξιὰν κενὴν ἄνευ νήματος ἆρά γε δὲν ὑποδηλοῖ τὸ τέρμα τοῦ βίου τοῦ νεκροῦ; Μνείας ἄξιον νομίζομεν ὅτι τῆς ἡμετέρας ληκύθου τὰ εὑρεθέντα τεμάχια οὐ μόνον δὲν ἀποτελοῦσι πλήρη λήκυθον, ἀλλ' ἔπαθον καί τινα ἀλλοίωσιν, διότι τὸ ἐπίχρισμα τὸ καλύπτον

Εἰκὼν 40.

πολλὰ μέρη τοῦ σώματος καὶ τὸν κάλαθον ἀποκολληθὲν ἀφῆκε κενὸν τὸν τόπον, ἔνθα ὑπῆρχε, καὶ τὸ χρῶμα τῆς εἰκόνος δὲν εἶνε καθαρῶς ἐρυθρὸν ἀλλ' ὑπέρυθρον. Τὸ χρῶμα ὅμως τοῦ ἐδάφους καὶ αἱ μέλαιναι γραμμαὶ διετηρήθησαν κάλλιον, διότι, ὡς φαίνεται, ἦτο γεγανωμένον (ἰδ. πίν. ΙΘ' καὶ πρβ. Ἐφημερ. Ἀρχ. σελ. 229 εἰκ. γ'). Ἐνταῦθα εὑρέθη καὶ τὸ καλλίστης τέχνης προσωπεῖον (ἰδ. εἰκ. 39 α).

Ἐν ἔτει 1901 σκάψαντες αὖθις ἐν τῷ παρὰ τὸ ἕλος ἀγρῷ τοῦ Ν. Δρόσου τῷ καλουμένῳ *Μακρυχωράφῳ* εὕρομεν τάφους πεντεκαίδεκα. Τούτων πέντε ἦσαν πώρινοι, εἷς κλειδωτός, οἱ δ' ἄλλοι καλυβῖται. Ἐν τοῖς πωρίνοις τάφοις, οἵτινες ἦσαν πλήρεις ὕδατος, εὑρέθησαν φύλλα χρυσᾶ μύρτου, βάρους περὶ τὰ τέσσαρα γραμμάρια. Μία τῶν πωρίνων τούτων λαρνάκων ἧς τὸ κάλυμμα ἦν δεδεμένον μολίβδῳ, περιεῖχε χρυσᾶ φύλλα δρυὸς συνδεδεμένα ἀλλήλοις καὶ οἱονεὶ ἀποτελοῦντα κλῶνα, βάρους κόκκων τεσαράκοντα. Ἐν ταύτῃ ἦτο τεθαμμένον παιδίον μικρόν. Ὑπεράνω τούτου ὑπῆρχε σειρὴν μαρμαρίνη ἔχουσα μορφὴν μὲν κόρης φερούσης πτέρυγας, πόδας δὲ πτηνοῦ. Τὸ πρόσωπον αὐτῆς εἶνε ἐφθαρμένον πως, τῶν δὲ χειρῶν ἡ μὲν ἀρι-

στερὰ λείπει, ἡ δὲ δεξιὰ φέρεται ἐπὶ τὸ στῆθος κάτωθεν τῶν μαστῶν [1]. Οἱ τάφοι οὗτοι, περὶ τῶν κτερισμάτων ὧν διελάβομεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1901ου, ἀνῆκον εἰς τὸν δεύτερον π. Χ. αἰῶνα

Καὶ ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ κ. Κ. Βαρατάση εὑρέθησαν δώδεκα τάφοι, ὧν μόνον δύο ἦσαν κλειδωτοί, εἷς πώρινος, οἱ δ' ἄλλοι καλυβῖται. Καὶ ἐν μὲν τοῖς κλειδωτοῖς ὑπῆρχον τρεῖς λήκυθοι μικραὶ φέρουσαι κοσμήματα μεταξὺ μαιάνδρων, ἐν δὲ τῷ πωρίνῳ, ἐν ᾧ ἦτο τεθαμμένη ἡ ***Ἐσχατίωνος Μενεστράτη***, εὑρέθησαν ἓξ λήκυθοι φέρουσαι κοσμήματα ἁπλᾶ ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαληλιμμένα,

Εἰκὼν 41.

ἐπειδὴ ὁ τάφος ἦτο πλήρης ὕδατος. Καὶ οὗτοι οἱ τάφοι εἰς τὸν δεύτερον αἰῶνα π.Χ. ἀνήκουσι. Περί τινων ἄλλων εὑρημάτων ἰδὲ Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας 1901 σελ. 44.

Ἐν ἔτει δὲ 1902ῳ ἀνασκάψαντες αὖθις ἐν τοῖς παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν ἀγροῖς τῆς χήρας Τουλούμη καὶ τοῦ Π. Τουλούμη εὕρομεν περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα τάφους, ὧν οἱ μὲν πλεῖστοι, οἱ ἐν τοῖς ἀνωτέροις στρώμασιν, ἦσαν καλυβῖται, οἱ δὲ ὑπ' αὐτοὺς ἐκ πωρίνων λίθων ἢ ἐκ τετραγώνων κεράμων κλειδωτοί, τρεῖς δὲ νηπίων ἐν κεραμεαῖς πυέλοις τεθειμένων.

[1] Αὕτη εἶνε ἐντετοιχισμένη ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τοῦ ἐν Χαλκίδι Μουσείου. Ὁμοίως πάντα τὰ κτερίσματα, περὶ ὧν ἐνθάδε δὲν λέγεται, ὅτι εὕρηνται ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ, κεῖνται ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Χαλκίδος.

Τῶν κτερισμάτων τὰ ἀξιολογώτατα κεῖνται ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ, εἰσὶ δὲ τὰ ἑξῆς (Εὐρ. Μουσ.

Εἰκὼν 42.

1-40)· α') τριάκοντα καὶ ἓν εἰδώλια, ὧν ἕνδεκα τὰ κάλλιον σῳζόμενα ἐδημοσιεύθησαν καὶ περιεγράφησαν ὑπὸ τοῦ κ. Α. Φιλαδελφέως (ἰδ. εἰκ. 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46 καὶ Ἀρχ. Ἐφημ. (1907

Εἰκὼν 43.

σελ. 69-70 εἰκ. 1, 2, 3, 4· σελ. 71-2 εἰκ. 5, 6· σελ. 73 εἰκ. 7· σελ. 75-6 εἰκ. 8, 9, 10, 11)· β') δέκα προσωπεῖα, ἅτινα ἔκειντο ἐπὶ πλακὸς κεραμεᾶς ἀετωματοειδοῦς κάτωθεν πολλῶν πετρῶν, αἵτινες εἶχον κατασυντρίψει πάντα τὰ ἄλλα πλὴν τριῶν.

Τούτων ἐδημοσιεύθησαν ἑπτά, ἅτινα ὄντα πλήρη συνεκολλήθησαν, ὑπὸ τοῦ κ. Α. Φιλαδελφέως (ἰδ. εἰκ. 45 καὶ Ἐφ.Ἀρχ. 77-78 εἰκ. 12)· γ') τὸ ἔχον σχῆμα χοίρου ἀγγεῖον, περὶ οὗ διέλαβεν ὁ κ. Φιλαδελφεὺς (ἰδ. εἰκ. 47 καὶ Ἐφημ. Ἀρχ. σελ. 81 εἰκ. 15)· δ') δύο ἐνεπίγραφα κύπελλα, ὧν ἐν τῷ μὲν καταρᾶταί τις Δαίτωνί τινι *πάντα τὰ ἀγαθὰ ἀτέλεστα* εἶναι (Ἐφ. Ἀρχ. 1902 σελ. 113), ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ *πάντα τὰ κακὰ τελεσφόρα* (Ἐφ. Ἀρ. 1907 σελ. 19-20)· ε') δανάκη χρυσῆ βάρους τριῶν κόκκων φέρουσα ἔντυπον ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως κεφαλὴν νύμφης, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας πτηνὸν (Εὐρ. Μ. 13138 εἰκ. 48,3)· ς') αἱ ὑπ' ἀριθ. Εὐρ. Μ. 1990. 1991 δύο μαρμάριναι κεφαλαί, ὧν ἡ μὲν γυναικός, ἡ δὲ κόρης· τούτων ἡ μὲν τῆς γυναικὸς ἔχει ὕψος 0,24, τῆς δὲ κόρης 0,19. Τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός, ὅπερ κατὰ τὴν σκαφὴν ἔπαθέ τινα φθοράν, ἔχει ἰδιάζουσαν ζωηρὰν ἔκφρασιν, τὸ δὲ μέτωπον, τὸ δεξιὸν

Εἰκὼν 44.

μέρος τῆς κόμης καὶ ἡ ἀποκεκρουμένη ῥὶς εἰσί πως ἀπηωρημένα (εἰκ. 49 α-α). Ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς κόρης, ἥτις φέρει ἐνώτια, ἔχει δὲ κόμην ἑλικοειδῆ ἀναδεδεμένην διὰ ταινίας, ἐπανθεῖ πικρὸν μειδίαμα, δι' οὗ ὁ τεχνίτης ἴσως ἠθέλησε νὰ ἀπεικονίσῃ τὴν λύπην αὐτῆς ἐπὶ τῷ προώρῳ θανάτῳ (εἰκ. 50 β-β)· ζ') ὑδρία μέλαινα ὕψους 0,40 ἔχουσα χρυσοῦν περιδέραιον περὶ τὸν λαιμόν, περίμετρον δὲ ἐν τῷ πλατυτέρῳ μέρει τῆς γαστρὸς 0,72 μ. (ἰδ. εἰκ. 51)· η') ὡραία κεφαλὴ προσωπείου ἑλικοειδῆ κόμην ἔχουσα ὕψ. 0,11 καὶ δύο πήλινα φαλλοειδῆ ἀθύρματα (;) ὕψ. 0,20, ὧν τὸ ἕτερον ἐλλιπές. Τούτων ἡμῖν τοὐλάχιστον ἄγνωστος ἥ τε χρῆσις καὶ τὸ σημαινόμενον (ἰδ. εἰκ. 39 β, γ). Περὶ τῶν ἄλλων εὑρημάτων τῶν ἐν τούτοις τοῖς τάφοις εὑρεθέντων ἰδ. Πρακτικὰ Ἀρχ. Ἑτ. 1907 ἐν σελ. 61-63).

Οἱ τάφοι ἐν οἷς εὑρέθησαν αἱ ὑδρίαι, τὰ ἐνεπίγραφα κύπελλα, τὰ εἰδώλια, τὰ προσωπεῖα καὶ αἱ κεφαλαί εἰσι τῶν ἀρχῶν τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ., ὡς μαρτυροῦσιν αὐτὰ τὰ εὑρήματα.

Τάφοι χριστιανικοί. Τοιούτους τάφους εὕρομεν ἐν τῷ παρὰ τὸ κτῆμα Τρακανιάρη ἠρειπωμένῳ ἤδη

ναΐσκῳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἐνταῦθα ἐν τετραγώνῳ κτίσματι πλάτους μέτρων 3,08 μήκους δὲ τριῶν ὑπῆρχον δύο τάφοι κατεσκευασμένοι ἐκ μαρμάρων εἰλημμένων ἐξ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ὡς ἐδείκνυον αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφαὶ (ἰδ. Πρακτ. Ἀρχ. Ἑταιρείας 1903 σελ. 43). Ἐν τῷ μὲν τῶν τάφων τούτων ἦσαν τεθαμμένοι ἕξ νεκροί, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ τρισκαίδεκα, ὡς ἐφάνη ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς εὑρεθέντων κρανίων. Ἐν τοῖς τάφοις τούτοις ὑπῆρχον τέσσαρες λύχνοι ὧν οἱ δύο ἔχουσι τετυπωμένον σταυρόν, οἱ δ' ἄλλοι πτηνόν.

Τῶν αὐτῶν χρόνων τάφους εὕρομεν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος οὐκ ὀλίγους ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀρέθουσαν ἀγρῷ τοῦ Ν. Δρόσου ὀλίγον πρὶν ἢ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀσβεστοκάμινον τοῦ Μελισσᾶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Βαθροβουνίου. Οἱ τάφοι οὗτοι περὶ τοὺς εἴκοσιν ἦσαν πεποιημένοι κεράμοις καὶ λίθοις πωρίνοις εἰλημμένοις ἐξ ἀρχαιοτέρων τάφων. Οἱ κάλλιστοι,

Εἰκὼν 45.

οἷος ὁ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ***Γεωργίου***, ὡς ἡ ἐν αὐτῷ εὑρεθεῖσα μολυβδίνη σφραγὶς αὐτοῦ ἐγνώρισεν ἡμῖν, ἦσαν κεχρισμένοι ἀσβέστῳ (ἰδ. Πρακτ. Ἀρχ. Ἑτ. 1903).

Τάφοι λελαξευμένοι ἐν τῷ βράχῳ. Ἐπὶ τοῦ Βαθροβουνίου ἢ τοῦ Διπλοῦ ὄρους, ὡς ἄλλως λέγεται, καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς πρὸς τὸν ***Μύτικαν*** ὁδοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν φαίνονται πλεῖστοι τάφοι τετράγωνοι λελαξευμένοι ἐπὶ τοῦ βράχου, πρός τινας ὧν ἀνήρχετό τις διὰ βαθμίδων ἢ βάθρων, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους ***Βαθροβοῦνι.*** Πάντες οὗτοι οἱ τάφοι ἔχουσιν ἀνοιχθῆ ἐν παλαιοῖς χρόνοις, μάλιστα δὲ ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶχον καὶ κάλυμμα, ἢ καθ' οὓς χρόνους κατεσκευάζετο τὸ Ἐνετικὸν ὑδραγωγεῖον καὶ ἡ εἰς τὸν Μύτικαν ὁδός. Μνείας ἄξιος εἶνε τάφος λελαξευμένος ἐπὶ τοῦ βράχου, ἔχων δρόμον, ὅμοιος τὸ σχῆμα τοῖς παρὰ τὴν Μάνικαν εὑρεθεῖσι προμυκηναϊκοῖς, οἵτινες ἔχουσι σχῆμα κριβάνου, ἀλλὰ κεχρισμένος ἔνδοθεν καὶ βεβαμμένος ἐρυθρᾷ βαφῇ. Οὗτος κεῖται ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν Βαθροβουνίου παρὰ τὸ ἐνετικὸν ὑδραγωγεῖον κατὰ τὴν διὰ τοῦ ὄρους ἄγουσαν ὁδὸν

εἰς ἀμπέλια. Ἐγένετο γνωστὸς ἡμῖν σεσυλημένος, ἔχει ἔνδον νύμφην, ἔνθα βεβαίως ἔκειντο τὰ κτερίσματα τοῦ νεκροῦ. Περίεργοι ἐφάνησαν ἡμῖν ἄλλοι τινὲς τάφοι παρὰ τὸν Ἅγιον Στέφανον ὄντες, οὓς πλήρεις χώματος, ἄνωθεν ἐκάλυπτε κροκαλοπαγὲς τεχνητὸν στρῶμα 0,10 τοῦ μέτρου, ὅπερ μόνον διὰ τῆς πυρίτιδος ἠδυνήθημεν νὰ διαρρήξωμεν. Ἐκ τούτων ἀνεῴξαμεν μόνον ὀκτὼ περιεργίας

Εἰκὼν 46.

ἕνεκα. Ἐν αὐτοῖς εὑρέθησαν ἄνευ βαφῆς μικρὰ ὑδροδόχα ἀγγεῖα καὶ πλῆθος ληκυθίων τῶν κοινῶς δακρυδόχων καλουμένων οὐχὶ ἐκ τῶν ἀπολεπτυνομένων περί τε τὸ στόμιον καὶ τὴν βάσιν οὐδὲ μελάνων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐχόντων στόμιον ἀνοικτόν, βάσιν στρογγύλην καὶ ἀχρόων. Ἐν ἑνὶ τούτων εὕρομεν περὶ τὰ τριάκοντα τοιαῦτα.

Τάφοι παρὰ τὸν Βατῶντα, Κοπανᾶν καὶ Βρω-

Εἰκὼν 47.

μοῦσαν. Περὶ τοὺς τριάκοντα ἄλλους τάφους ἀνεῴξαμεν ἐν ἔτει 1905ῳ καὶ 1906ῳ ἐν Βατῶντι, παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν ἐν τοῖς κτήμασι τοῦ Ἀγγέλου καὶ Τσάλα, πεντεκαίδεκα δὲ ἐν τῷ κτήματι τοῦ κ. Βαρατάση τῷ παρὰ τὸν *Κοπανᾶν*. Καὶ οἱ μὲν ἐν Βατῶντι ἦσαν πτωχότατοι. Ὀλίγων αἱ πλευραὶ ἦσαν ἐπενδεδυμέναι κεράμοις ἢ πλαξί, κτερίσματα δὲ ἐνεῖχον εὐτελέστατα ἢ καὶ οὐδέν, ἐκαλύπτοντο δὲ μόνον διὰ πλακῶν ἀκατεργάστων δύο ἢ τριῶν. Οἱ ἐν τῷ τοῦ Βαρατάση καὶ Τζάλα πάντες ἦσαν καλυβῖται τῶν τελευταίων ῥωμαϊκῶν χρόνων, περιεῖχον δὲ κοινότατα ἀγγεῖα καὶ πάμπολλα εὐτελῆ ληκύθια. Οἱ δὲ ἐν τῷ τοῦ Ἀγγέλου ἦσαν μὲν πώρινοι πάντες, ὅσους ἀνεῴξαμεν, ἀλλ' εὑρέθησαν σεσυλημένοι.

Τάφοι ἐν Ἐρετρίᾳ. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1907ου σκάψαντες ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰωάννου Βράκα εὕρομεν ἑπτὰ τάφους. Τούτων εἷς ἦτο καλυβίτης, ἄλλος κλειδωτός, πέντε δὲ λάρνακες ἐκ λίθου κογχυλιάτου. Καὶ ἐν μὲν τῷ καλυβίτῃ εὑρέθη σκύφος ἔχων κοσμήματα ἔκτυπα καὶ ὑδροχόη μικρὰ ἔχουσα λαβὴν στρεπτήν. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν λαρνάκων, ἐν ᾗ ἦτο τεθαμμένη γυνή, ὑπῆρχον τὰ ἑξῆς κτερίσματα· α') δακτύλιος μικρὸς χρυσοῦς ἔχων ἐπὶ τῆς χρυσῆς σφενδόνης κεφαλὴν μεδούσης (ἰδ. πίν. ΙϚ', 4) β') κάτοπτρον ἁπλοῦν μετὰ λαβῆς ἐχούσης περίβλημα ξύλινον· γ') πυξὶς μικρὰ ἄνευ παραστάσεων καὶ ληκύθιον μικρόν. Ἐν ἄλλῃ λάρνακι ὁμοίᾳ τῇ προειρημένῃ ὑπῆρχον τρεῖς λήκυθοι λευκαὶ (ἰδ. πίν. ΙΖ' α α, β-β καὶ πίν. ΙΗ' γ). Καὶ ἐν μὲν τῇ ληκύθῳ α-α εἰκονίζεται ἐπιτύμβιος στήλη μείζων ἀνθρωπίνου ἀναστήματος φέρουσα ὑπεράνω κυματίου ἐπίκρανον τραπεζοειδές. Εἶνε κεκοσμημένη δι' ἀνθοπλοκάμων καὶ ταινιῶν καὶ κεῖται ἐπὶ βάσεως ἐχούσης δύο βαθμίδας. Ἐν ἀριστερᾷ τῆς στήλης, ἥτις συμβολίζει τὸν ὑπ' αὐτὴν κείμενον νεκρόν, ἵσταται ἔφηβος, υἱὸς ἴσως ἢ οἰκεῖος τῷ νεκρῷ, ἔχων τὴν κόμην ἀτημέλητον καὶ περιβεβλημένος πένθιμον ποδῆρες ἱμάτιον. Κεκλιμένην ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου προσβλέπει περίλυπος πτηνόν, ὅπερ ἵσταται ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας βαθμίδος τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἡ στήλη ἵδρυται. Πτηνὰ φαίνονται ἀπεικονισμένα καὶ ἐν τάφοις (ἰδ. σελ. 53) καὶ ἐν ἄλλαις ληκύθοις, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν τάφοις τίθενται κόσμου χάριν κατ' ἀπομίμησιν ἴσως τοῦ ἐπὶ γῆς βίου, τὰ δὲ ἐν ληκύθοις (ἰδ. Pottier étude sur les lécythes attiques σελ. 20 κ.ἀ.) παρίστανται προσαγόμενα ὑπό τινος τῷ νεκρῷ ὡς ὄντα αὐτῷ προσφιλῆ κατὰ τὸν βίον. Ἡ θέσις ὅμως καὶ ἡ στάσις τοῦ πτηνοῦ ἐν τῇ προκειμένῃ ληκύθῳ ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι διὰ τοῦ πτηνοῦ ὁ ζωγράφος ἠθέλησεν ἴσως νὰ παραστήσῃ τὸ εἴδωλον ἢ τὴν ψυχὴν τοῦ νεκροῦ, μεθ' οὗ ὁ ἔφηβος τρόπον τινὰ δια-

λέγεται. Ἐν δεξιᾷ δὲ τῆς στήλης εἰκονίζεται γυνὴ ἐξωμίδα φέρουσα καὶ ἐνώτια, τὰς δὲ τρίχας τῆς κεφαλῆς ἀναδεδεμένη οὕτως, ὥστε ὄπισθεν νὰ ἀποτελῆται κόρυμβος. Κρατεῖ ταῖς χερσὶ κανοῦν πλήρες καρπῶν πιθανῶς, ἀφ᾽ οὗ κρέμανται ταινίαι. Τὸ ἄνω μέρος τῆς γαστρὸς τῆς ληκύθου περιθέει μαίανδρος. τὸν δὲ μεταξὺ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῆς γαστρὸς χῶρον κοσμοῦσι φοινικοειδεῖς κλάδοι, ὧν τὸ χρῶμα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐγένετο ἐξίτηλον. Ἡ βάσις, τὸ στόμιον καὶ ἡ λαβή εἰσι μέλανα, αἱ δὲ τῶν εἰκόνων γραμμαὶ ἐρυθραὶ ἢ ἐρυθροκίτρινοι.

Ἡ δὲ λήκυθος 6-6 (πίν. ΙΖ΄), ἥτις εὑρεθεῖσα τεθραυσμένη συνεκολλήθη, κατὰ μὲν τὸ μέγεθος εἶνε ὁμοία τῇ προρρηθείσῃ, διαφέρει δὲ κατὰ τὰ ἑξῆς· ἡ ἀπεικονιζομένη στήλη εἶνε ἱδρυμένη ἐπὶ βάσεως ἐχούσης τρεῖς βαθμίδας, ἀντὶ δ᾽ ἐπικράνου ἔχει ἀνθοπλόκαμον, ἀφ᾽ οὗ κρέμανται περὶ τὰ ἄκρα δύο ταινίαι. Ἡ τῆς στήλης ταύτης δι᾽ ἀνθοπλοκάμου διακόσμησις εἶνε πενιχροτέρα τῆς ἐν τῇ ἄλλῃ ληκύθῳ· ἐκείνην μὲν περιβάλλουσιν ἓξ σειραὶ ἀνθοπλοκάμων ταύτην δὲ μόνον δύο ἢ τρεῖς, ἂν συνυπολογίσωμεν καὶ τὸν ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας βαθμίδος τῆς βάσεως. Ἐν ᾗ θέσει ἐπὶ τῆς ἄλλης ληκύθου φαίνεται ἀπεικονιζόμενον πτηνόν, ἐν ταύτῃ ὑποτυποῦται διάγραμμα κεφαλῆς ἀνδρός· ἐν ἀριστερᾷ τῆς στήλης ὡς πρὸς τὸν ὁρῶντα κόρη ἐν κεκρυφάλῳ τὴν κόμην ἔχουσα, ἠμφιεσμένη δὲ μετὰ τὸν χιτῶνα διπλοΐδιον ἵσταται ἀνέχουσα ταῖς χερσὶ μέγα κανοῦν κεκοσμημένον κατά τε τὴν βάσιν καὶ τὰ χείλη διὰ κυματίου, περὶ δὲ τὸ μέσον διὰ κλάδου μύρτου. Ὁ ζωγράφος, εἴτε ἐξ ἀμαθίας εἴτε διότι ἠθέλησε νὰ φαίνηται τὸ μέγεθος τοῦ κανοῦ, ἀπεικόνισεν αὐτὸ οὕτως, ὥστε καὶ τὸ ὑπὸ τῆς στήλης καλυπτόμενον μέρος νὰ εἶνε φανερόν. Ἐντὸς τοῦ κανοῦ, ἀφ᾽ οὗ κρέμανται ταινίαι, μεταξὺ δύο κλάδων ἐπὶ βάσεως τετραγώνου ἀπεικονίζεται εἰδώλιόν τι, οὗ μόλις τὸ διάγραμμα φαίνεται. Ἐν δεξιᾷ δὲ τῆς στήλης ἑτέρα ἱματιοφόρος γυνή, ἧς ἡ ἀτημέλητος κόμη καλύπτει τὸν τράχηλον, ἀπεικονίζεται κρατοῦσα ταινίαν, ἣν προσέρχεται νὰ προσφέρῃ τῷ κειμένῳ νεκρῷ. Ἐν ᾧ, ὡς γνωστόν, οἱ οἰκεῖοι τοῖς τεθαμμένοις ἤδη νεκροῖς τὰς προσφορὰς ποιοῦνται κατὰ τὰ τρίτα ἢ ἔνατα, ἐν ἀμφοτέραις ταύταις ταῖς ληκύθοις, αἵτινες εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ τάφου, εἰκονίζονται σκηναὶ οὐχὶ εἰς τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ ἀναφερόμεναι, ἀλλ᾽ εἰς τὰ τρίτα ἢ τὰ ἔνατα. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ ὅτι αἱ κατὰ τὴν πρόθεσιν ἢ τὴν ταφὴν παρατιθέμεναι τοῖς νεκροῖς λήκυθοι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ εἰκονίζωσι σκηνὰς δηλούσας τὴν πρόθεσιν ἢ τὴν ταφὴν ἢ τὴν εἰς Ἅδου κατάβασιν, ἀλλ᾽ ἦτο δυνατὸν νὰ παριστῶσι καὶ ἄλλας σκηνάς, ἀναγομένας εἰς τὰ τρίτα, τὰ ἔνατα καὶ τὴν τριακάδα ἢ εἰς τὸν καθόλου ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρώπινον βίον. Καὶ εὐλόγως· διότι πρέπει νὰ γινώσκωμεν ὅτι αἱ νεκρικαὶ λήκυθοι δὲν κατεσκευάζοντο ἐπὶ παραγγελίᾳ, ὥστε νὰ εἶνε δυνατὸν νὰ κοσμῶνται διὰ παραστάσεων ἀναλόγων πρὸς τὴν ἑκάστοτε χρείαν, ἀλλ᾽ ἐπωλοῦντο ἑτοῖμαι. Ὅπως δὲ πληρῶσι πάσας τὰς ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίας, ἐκοσμοῦντο διὰ σκηνῶν ποικίλων, ὧν αἱ μὲν ἀνεφέροντο εἰς τὴν μυθολογίαν, αἱ δὲ εἰς τὸν βίον, ἄλλαι δὲ εἰς τὸν θάνατον καὶ τὰ μετ᾽ αὐτόν. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ λήκυθος αὕτη εἶνε ὁμοία τῇ προρρηθείσῃ.

1 2 3 4 5

Εἰκὼν 48.

Ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ εὑρεθεῖσα τρίτη λήκυθος διαφέρει τῶν ἄλλων οὐ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σχῆμα, τὴν παράστασιν (ἰδ. πίν. ΙΗ΄γ) καὶ τὰ κοσμήματα. Ἐπὶ τῆς γαστρὸς αὐτῆς εἰσιν ἀπεικονισμένοι ἀντιμέτωποι δύο ἱππεῖς, οἵτινες ἕτοιμοι νὰ κατακοντίσωσιν ἀλλήλους ἐπελαύνουσιν ἐπιβαίνοντες ἵππων θυμοειδῶν ἐχόντων ἠνωρθωμένην τὴν χαίτην καὶ τὴν οὐράν. Ὡς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς ἑτέρας τῶν εἰκόνων, ἥτις ὁπωσδήποτε σῴζεται, οἱ ἱππακοντισταὶ φέρουσι κράνος, θώρακα ζωστῆρα καὶ κνημῖδας. Εἰ καὶ δὲν εἴμεθα βέβαιοι ἕνεκα τῆς τῶν χρωμάτων φθορᾶς, τί εἰκονίζουσι τὰ ὑπὲρ τὰ ὀπίσθια τοῦ ἵππου φαινόμενα,

ὅμως τολμῶμεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ μὲν ὡς γραμμὴ φαινόμενον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου πάντως στηριζόμενον εἶνε ἀκόντιον, τὸ δὲ ὑπὲρ αὐτὸ πέλτη. Τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ οἱ ἵπποι βαίνουσι, παρίσταται διὰ δύο γραμμῶν, ὧν κάτωθεν ὑπάρχουσι δύο σειραὶ στιγμάτων ἐν μέσῳ γραμμῶν κείμεναι. Μετὰ τὰς ἐνστίκτους ταύτας σειρὰς ἕπονται δύο παχεῖαι ταινίαι μεταξὺ γραμμῶν κείμεναι, μετὰ δὲ ταύτας τὸ ἔδαφος πᾶν εἶνε μέλαν. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἡ βάσις τῆς ληκύθου ταύτης εἶνε διάφορος τῆς τῶν ἄλλων, διότι ἀντὶ νὰ βαίνῃ στρογγυλουμένη πρὸς τὰ κάτω φαίνεται ἄνωθεν μὲν καὶ κάτωθεν ἐξέχουσα περὶ δὲ τὸ μέσον εἰσέχουσα. Καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς γαστρὸς τῆς ληκύθου ταύτης εἶνε διάφορος τῆς τῶν ἄλλων, διότι ἐνῷ τῶν ἄλλων βαίνει στενουμένη πρὸς τὰ ἄνω, ταύτης τοὐναντίον, ἔχει δὲ ὑπεράνω τῆς παραστάσεως μαίανδρον κείμενον μεταξὺ γραμμῶν. Καὶ τὸ περὶ τὸν λαιμὸν κόσμημα

Εἰκὼν 49 α. Ὄψις κατ' ἐνώπιον.

δὲν εἶνε ὅμοιον, διότι ἀντὶ κλάδου φέρει οἱονεὶ περιδέραιον κροσσωτόν. Ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ εὕρεσις τῆς ληκύθου ταύτης ἴσως ὑπαινίσσεται τὸ ἔργον ἢ καὶ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου τοῦ νεκροῦ.

Καὶ αἱ τρεῖς αὗται λήκυθοι ἀνήκουσιν εἰς τὸν πέμπτον π. Χ. αἰῶνα, ὡς τεκμαιρόμεθα ἔκ τε τῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ μικροῦ προσώπου, ἐκ τῆς δι' εὐθειῶν γραμμῶν ἀπεικονίσεως τῶν πτυχῶν τοῦ ἱματίου καὶ ἐκ τῆς στάσεως τῶν ἀπεικονιζομένων μορφῶν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει σκάπτοντες ἐν τῷ ἀγρῷ τῶν ἀδελφῶν Ῥούσσων εὕρομεν ἐν τοῖς χώμασι καλυβιτῶν, οἵτινες ἦσαν ἄνωθεν ἄλλων ἀρχαιοτέρων τάφων, α') δύο οἰνοχόας μελαίνας ἀποκεκρουμένας τὰ χείλη· β') δύο ληκύθια, ὧν τὸ ἕτερον εὑρέθη ἐν τάφῳ κεκαυμένῳ. Ἀμφότερα ἦσαν τεθραυσμένα τὸ μὲν ἐν τῷ στομίῳ, τὸ δὲ ἐν τῇ λαβῇ· γ') δύο φιάλας, ὧν ἡ ἑτέρα μετὰ πώματος· δ') ἑτέρας δύο φιάλας μικράς, ἀμφώτους· ε') πέντε ὑδροχόας μικράς, μελαίνας. Τούτων μία οὖσα ἐρυθρομέλαινα εὑρέθη ἐν

τάφῳ κεκαυμένῳ· ς΄) τρία μικρὰ ἀγγεῖα πιθοειδῆ ἄνευ ὤτων μέλανα· τὸ ἓν τούτων ἔκειτο ἐν τῷ κεκαυμένῳ τάφῳ· ζ΄) πυξίδα μέλαιναν μικρὰν ἄνευ πώματος· η΄) σφαῖραν πηλίνην μικράν.

Ὑπὸ τοὺς καλυβίτας τούτους εὑρέθη λάρναξ λίθου κογχυλιάτου. Ἐν ταύτῃ ὑπῆρχον δύο νεκροὶ βλέποντες πρὸς δυσμάς, κτερίσματα δὲ ὀκτὼ λήκυθοι, ὧν αἱ τρεῖς ἦσαν τεθραυσμέναι, αἱ μὲν εἰς τὴν βάσιν, ἡ δὲ κάτωθεν τῆς λαβῆς. Ὕψος τῶν ἀκεραίων μ. 0,18. 0,20. 0,23. 0,28. Αἱ πλεῖσται μέλαιναι ἄνευ παραστάσεων, τρεῖς δὲ μετὰ προσώπων μελανομόρφων, ἀλλ᾽ ἐφθαρμένων, διότι ὁ τάφος ἦτο πλήρης ὕδατος. Παρὰ τὸν τάφον τοῦτον εὑρέθη ἄλλη λάρναξ ἐκ πώρου λευκοῦ εἰς βάθος τριῶν μέτρων πλήρης ὕδατος. Ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ ἦτο τεθαμμένη γυνή, ἧς ἡ κεφαλὴ οὖσα κατὰ χώραν ἔβλεπε πρὸς δυσμάς. Κτερίσματα περιεῖχεν ὁ τάφος οὗτος τὰ ἑξῆς· α΄, τέσσαρας ὑδρο-

Εἰκὼν 49 α. Ὄψις ἐν καταγραφῇ.

χόας, ὧν ἡ μείζων μ. 0,15· β΄) ἀλάβαστρον λευκὸν ὕψους μ. 0,14· γ΄) ξυλίνην λαβὴν κατόπτρου· δ΄) ἑπτὰ ληκύθια ὕψους 0,10-0,20 μ· ε΄) τέσσαρας πηλίνους κώδωνας· ς΄) δύο εἰδώλια κοινῆς τέχνης· ζ΄) δύο μέλανα ἀλάβαστρα η΄) ὀκτὼ φιάλας ἀμφώτους, ὧν ἡ μία μετὰ πώματος· θ΄) οἰνοχόην ἔχουσαν κοσμήματα κυανᾶ καὶ κίτρινα ἐπὶ ἐδάφους μέλανος· ι΄) πηλίνην περιστεράν· ια΄) δακτύλιον στρεπτὸν χρυσοῦν ἔχοντα ἐπὶ τῆς ἀμυγδαλωτῆς σφενδόνης κόσμημα χρυσοῦν (ἰδ. πίν. ΙϚ΄, 6)· ιβ΄) δακτύλιον μικρὸν χρυσοῦν οὐδὲν κόσμημα ἔχοντα ἐπὶ τῆς σφενδόνης (ἰδ. πίν. ΙϚ΄, 5)· ιγ΄) περιδέραίου πλάκα χρυσῆν ἔχουσαν ἄνωθεν ῥόδακα χρυσῆν. Ἐπὶ τῆς πλακὸς ταύτης φαίνεται ἀπεικονίζετό τι δι᾽ ἄλλης ὕλης πεποιημένον, οὗ ἀποτριβέντος τὸ ἔδαφος τῆς πλακὸς εἶνε ἀνώμαλον (ἰδ. π. ΙϚ΄, 2)· ιδ΄) ὅμοιον πρὸς τὴν πλάκα τεμάχιον χρυσοῦν τοῦ αὐτοῦ περιδεραίου πιθανῶς (πίν. ΙϚ΄, 3)· ιε΄) ἐνώτια χρυσᾶ, φέροντα ἑκάτερον πέντε κροσσοὺς κρεμαμένους ἀπό τινος ἀσπιδοειδοῦς πλακός, ἐν ᾗ ἀπει-

κονίζεται ἀνθέμιον, καὶ ἔχοντας περὶ τὸ ἄκρον χρυσοῦν θαλάσσιον ὄστρακον, χήμην ἢ τὸ νῦν παρ' ἡμῖν καλούμενον κυδώνιον (ἰδ. πίν. ΙϚ', 1). Τοῦ ἑνὸς τῶν ἐνωτίων ἐλλείπει εἷς τῶν κροσσῶν καὶ ἡ δεξιὰ ῥόδαξ, τοῦ δ' ἑτέρου ἐλλείπουσι δύο κροσσοί[1]. Ὑπεράνω τῆς ἀσπιδοειδοῦς πλακός, ἣν περιθέει ἰωνικὸν κυμάτιον, εἰκονίζεται ἡ ἁρπαγὴ τῆς Θέτιδος. Τὸν Πηλέα πειρώμενον νὰ ἁρπάσῃ τὴν Θέτιν, δάκνει εἰς τὸν δεξιὸν μηρὸν ὄφις, λέων δὲ ἱστάμενος παρὰ τὸν δεξιὸν πόδα τῆς Θέτιδος ὁρμᾷ ἐπ' αὐτόν. Ὅτι ἐν τοῖς ἐνωτίοις εἰκονίζεται ἡ ἁρπαγὴ τῆς Θέτιδος ὑπὸ τοῦ Πηλέως, κυροῖ ἐρυθρόμορφον ποτήριον ὑπάρχον ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου ὑπ' ἀριθμὸν 1881, ἐν ᾧ σχεδὸν ὁμοιοτάτη ἡ σκηνὴ τῆς ἁρπαγῆς ἀπεικονίζεται, περὶ δὲ τὰ πρόσωπα εἰσὶ γεγραμμένα τὰ ὀνόματα *Πηλεύς, Θέθις*. Διαφέρει ἡ ἐν τῷ ποτηρίῳ παράστασις τῆς ἐν τοῖς ἐνωτίοις μόνον κατὰ τὰ ἑξῆς: α') Ἐν ᾧ ἐν τοῖς ἐνωτίοις ἡ Θέτις παρίσταται ἐκπεπληγμένη καὶ πεφοβημένη, τὴν κεφαλὴν δὲ πρὸς τὰ ὀπίσω ἀνέχουσα καὶ οἱονεὶ ἀποστέργουσα τὴν ἁρ-

Εἰκὼν 50 β. *Ὄψις κατ' ἐνώπιον.*

παγήν, ἐν τῷ ποτηρίῳ παρίσταται ἡδέως βλέπουσα πρὸς τὸν Πηλέα. Ἐκ τούτων συνάγομεν ὅτι ὁ μὲν τῶν ἐνωτίων τεχνίτης εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν Ὁμηρικὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ἡ Θέτις ἄκουσα ἔλαβεν ἄνδρα τὸν Πηλέα (ἰδ. Ὁμ. Ἰλ. Σ. 431), ὁ δὲ τοῦ ποτηρίου ζωγράφος ἄλλην νεωτέραν· β') ἐν τῷ ποτηρίῳ παρίσταται ὁ λέων ἐξορμῶν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τῆς Θέτιδος, ἐν ᾧ ἐν τοῖς ἐνωτίοις ἐκ τοῦ δεξιοῦ ποδός· γ') Ἐν τῷ ποτηρίῳ ὁ μὲν τῶν ὄφεων περιειλιγμένος περὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τῆς Θέτιδος δάκνει τὸν Πηλέα εἰς τὸ μέτωπον, ὁ δὲ ἕτερος περιελιχθεὶς τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ Πηλέως δάκνει αὐτὸν εἰς τὸν λαιμόν, ἐν δὲ τοῖς ἐνωτίοις ὁ μὲν τῶν ὄφεων δάκνει τὸν μηρόν, ὁ δὲ τὸν δεξιὸν πόδα τοῦ Πηλέως· δ') ἐν μὲν τῷ

[1] Ἐν τῇ εἰκόνι φαίνονται ἔχοντα τρεῖς μόνον κροσσούς, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ φωτογράφου διὰ τὴν συμμετρίαν ἀφῃρέθη ὁ ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων σῳζόμενος κροσσός.

ποτηρίῳ ὁ Πηλεὺς εἰκονίζεται φέρων χιτῶνα καὶ ξίφος, ἐν δὲ τοῖς ἐνωτίοις γυμνός. Αἱ μικραὶ αὗται παραλλαγαὶ πολὺ πιθανῶς προέρχονται καὶ ἕνεκα τῆς διαφόρου ὕλης, δι' ἧς ἑκάτερος τεχνίτης τὴν αὐτὴν σκηνὴν ἀπεικόνισεν.

Δύο μέτρα μακρὰν τούτου τοῦ τάφου εὑρέθησαν τὰ ὀστᾶ νεκροῦ τεθαμμένου ἐν τῷ χώματι. Παρὰ τὰ ὀστᾶ ὑπῆρχον δύο ληκύθια μέλανα, ὧν τὸ ἕτερον τεθραυσμένον, χελώνη πηλίνη καὶ τεμάχια ἀγγείων. Ὑπὸ τοῦτον ὑπῆρχε λάρναξ πώρου λευκοῦ, ἧς τὸ κάλυμμα ἦτο τεθραυσμένον. Ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ ἔβλεπε πρὸς δυσμάς. Ἐν τούτῳ ὑπῆρχον α') λήκυθος μέλαινα ὕψους μ. 0,28 ἄνευ παραστάσεως, β') δύο ὑδροχόαι, ὧν ἡ μὲν μέλαινα, ἡ δ' ἑτέρα ἐρυθρομέλαινα. γ') φιάλη ἄμφωτος μετὰ βάσεως καὶ πώματος. Παρὰ τὸν τάφον τοῦτον εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεως μέτρου εὑρέθη λάρναξ λίθου κογχυλιάτου, ἧς τὸ κάλυμμα ἦτο τεθραυσμένον. Καὶ ὁ ἐν ταύτῃ νεκρὸς ἔβλεπε πρὸς δυσμάς. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον πέντε λήκυθοι ἐρυθρομέλαιναι, ὧν μία

Εἰκὼν 50 β. Ὄψις ἐν καταγραφῇ.

ἔχει ὕψος μ. 0,36, ἄλλη, ἧς ὁ λαιμὸς τεθραυσμένος, 0,30, αἱ δὲ ἄλλαι 0,25. Τῆς μείζονος τούτων αἱ εἰκόνες, αἵτινες ὑπῆρχον, εἰσὶν ἐφθαρμέναι, ἐπειδὴ ὁ τάφος ἦτο πλήρης ὕδατος· τρεῖς δὲν ἔχουσιν εἰκόνας, μία δὲ ἔχει ἀπεικονισμένην νίκην φοροῦσαν ἱμάτιον καὶ διπλοΐδιον καὶ κρατοῦσαν ταῖς χερσὶ ταινίαν, ἣν σπεύδει νὰ προσφέρῃ, ἐν ᾧ ἀναπεπταμένας ἔχει ἀκόμη τὰς πτέρυγας καὶ μόλις ἐπὶ τῶν ὀνύχων πατεῖ. Τὴν κόμην ἔχει ἀναδεδεμένην διὰ ταινίας δίκην κεκρυφάλου. Εἶνε τέχνης λεπτῆς καὶ ἔργον τῆς δευτέρας ληκυθικῆς περιόδου. Ἀτυχῶς αἱ χεῖρες καὶ τὸ ὅλον τῆς ταινίας δὲν φαίνεται, διότι εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς ληκύθου συνέβη ἀπολέπισις. Ὑπεράνω τοῦ μεταξὺ ταινιῶν μαιάνδρου ἀπεικονίζονται φοινικοειδῆ κοσμήματα (ἰδ. πίν. ΙϚ' εἰκ. 8).

Παραπλεύρως τοῦ τάφου τούτου εὑρέθησαν δύο πήλιναι κάλπαι, αἵτινες περὶ τὰ στόμια ἦσαν συνηνωμέναι. Περιεῖχον δὲ ὀστᾶ παίδων. Ἐν ταύταις

ληκύθου τοῦ ἕκτου αἰῶνος (ἰδ. πίν. ΙΘ΄). Ἐν τούτῳ ἔχοντι τὸ ἔδαφος ὑπέρυθρον ἀπεικονίζονται δύο πολεμισταὶ γενειοφόροι. Τούτων ὁ μὲν φορεῖ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κυνῆν καὶ ἔχει παρὰ τὸν ἀριστερὸν μηρὸν ξίφος οὗτινος φαίνεται ὁ κολεός. Ἔχει τὴν δεξιὰν ὑψωμένην καὶ εἶνε ἕτοιμος νὰ κατενέγκῃ αὐτὴν κατὰ τοῦ ἑτέρου, οὗ τὴν κεφαλὴν περιβαλὼν διὰ τῆς ἀριστερᾶς περισφίγγει δι' αὐτῆς καὶ τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ, ὃν ὑψοῖ ὑπὸ τὸν λαιμόν. Ὁ περισφιγγόμενος φέρει κράνος καὶ πώγωνα μακρόν, ἐκτείνει δὲ τὴν χεῖρα πρὸς λεοντῆν, ἧς ὑπεράνω κεῖται τόξον καὶ φαρέτρα. Ἡ εἰκὼν παριστᾷ τὴν πάλην τοῦ Ἡρακλέους πρὸς τὸν Ἀνταῖον. Τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ ἕνεκα τοῦ ἀγῶνος ἀποτεθειμένα ὅπλα τοῦ Ἡρακλέους καὶ μάλιστα ἡ λεοντῆ, μεθ' ἣν ἴσως ἀπεικονίζετο καὶ τὸ ῥόπαλον, κυροῖ δὲ κρατήρ, ὃν ἔγραψεν ὁ Εὐφρόνιος. Τὰ πρόσωπα τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἀνταίου καὶ ἡ λεοντῆ ἔν τε τῷ κρατῆρι τοῦ Εὐφρονίου καὶ ἐν τῷ τεμαχίῳ τούτῳ τῆς ληκύθου ἔχουσι τηλικαύτην ὁμοιότητα ὥστε προάγεταί τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὅ τε τὴν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ληκύθῳ εἰκόνα γράψας καὶ ὁ πολλῷ νεώτερος αὐτοῦ Εὐφρόνιος ἀπεμιμήθησαν τύπον τῆς σκηνῆς ταύτης συνήθη ἤδη καὶ καθιερωμένον ἐν τῇ τέχνῃ (πρβ. Ausfürliches lexicon der Griech. und Römisch. mythologie ἐν ἄρθρῳ Ἡρακλῆς σελ. 2207. Πρὸς τούτοις σαρκοφάγον Ἐθν. Μουσείου 1182 καὶ Bulletin 1891 σελ. 449. Robert sarcof. πίν. 99). Ἡ ἐνταῦθα εὕρεσις τοῦ τεμαχίου τούτου τῆς ληκύθου μαρτυρεῖ ὅτι προϋπῆρχε τάφος παλαιός, εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ λήκυθος.

Τάφοι παρὰ τὰς Ταμύνας ἢ τὸ νῦν Ἀλιβέριον. Ἐν θέσει *Ἀσμίλακι* σκάψαντες κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1904 εὕρομεν τάφους Ῥωμαϊκῶν χρόνων δέκα. Οἱ νεκροὶ ἐν δυσὶ τούτων ἦσαν κεκαυμένοι, ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ χώματος κάτωθεν τριῶν πλακῶν ἀκατεργάστων, ὁ δὲ κάτωθεν ἡμιπίθου μαρμαρίνου· ἄλλων δύο νεκρῶν ἡ τέφρα ἔκειτο ἐντὸς χαλκίνων καλπῶν, ὧν ἡ μὲν ἦτο ἐντὸς ἡμιπίθου μαρμαρίνου ἔχοντος πῶμα, ἡ δὲ ἄλλη μεταξὺ τεσσάρων τετραγώνων κεράμων. Τέσσαρες ἄλλοι νεκροὶ ἔκειντο ἐν λάρναξι μαρμαρίναις ἐχούσαις κάλυμμα. Τὸ κάλυμμα τῆς μιᾶς τούτων ἦτο ἀετωματοειδές. Ἄλλους ὀκτὼ τάφους εὕρομεν ἐν τῇ θέσει, ἥτις καλεῖται *Ἀναθώνη*. Τούτων τέσσαρες μὲν ἦσαν καλυβῖται, ἀλλ' ἐκαλύπτοντο ὑπὸ πλακῶν ἐγχωρίου λίθου, τρεῖς δὲ ἦσαν ἐσκαμμένοι ἐπὶ τοῦ πωρώδους ἐδάφους, ὅπερ δὲν ἦτο ἐπενδεδυμένον κεράμοις, ἐντὸς δὲ λάρνακος, ἥτις ἔκειτο ἐπὶ λόφου παρακειμένου, ὑπῆρχον ἑπτὰ κρανία καὶ πλεῖστα ὀστᾶ. Οἱ νεκροὶ τῶν τάφων τούτων ἔβλεπον πρὸς δυσμάς, ἑνὸς ἐξαιρουμένου, ὅστις ἔβλεπε πρὸς ἀνατολάς. Περὶ τῶν εὑρεθέντων ἐν αὐτοῖς κτερισμάτων διελάβομεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1904ου.

Τάφοι παρὰ τὴν Κάρυστον. Σκάψαντες δοκιμαστικῶς ἐν ἔτει 1908ῳ κατὰ τὴν θέσιν *ἀγριελιές*, ἔνθα ὑπῆρχεν Ἀσκληπιεῖον, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ θεμελίων οἰκημάτων συνεχομένων ἀλλήλοις, μάλιστα δὲ ἔκ τινος λεκάνης ὕψους 0,47, πλάτους 0,90 μ., ἥτις φέρει ἐγγεγλυμμένους δύο ὄφεις σπειροειδῶς ἑλισσομένους, νῦν δὲ εἶνε ἐντετοιχισμένη ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, εὕρομεν δέκα τάφους. Τούτων οἱ μὲν ὀκτὼ ἦσαν καλυβῖται καὶ οὐδὲν κτέρισμα λόγου ἄξιον περιεῖχον, δύο δὲ ἦσαν ἐκ τετραγώνων κεράμων κλειδωτοί. Ἐν τῷ μὲν τούτων ὑπῆρχον δύο σκύφοι, ὧν ὁ μὲν ἔχει ἔκτυπα κοσμήματα, ὁ δ' ἕτερος φέρει περὶ τὰ χείλη ἔκτυπον σκηνὴν θήρας ὑπὸ ἐρώτων γιγνομένην. Εἰ καὶ ἡ τῶν εἰκόνων τύπωσις μετὰ πολλῆς τῆς ἀμελείας ἔχει γίνει, διότι οὔτε τῶν θηρευτῶν οὔτε τῶν θηραμάτων τὰ χαρακτηριστικὰ καλῶς φαίνονται (ἰδ. πίν. ΚΑ΄), ὅμως, ἐπειδὴ τὸ διάγραμμα τῶν μορφῶν εἶνε σαφές, δύναταί τις νὰ διακρίνῃ εὐκόλως ὅτι ἐν τῷ περὶ τὰ χείλη τοῦ σκύφου χώρῳ, ὅστις εἶνε διῃρημένος εἰς δύο, ἡ αὐτὴ σχεδὸν θηρευτικὴ σκηνὴ εἰκονίζεται. Ἀπὸ κίονος κρέμαται λαγωός, πρὸ αὐτοῦ δὲ ἐρωτιδεὺς πειρᾶται νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ χύτρας τὸ κάλυμμα. Πρὸς τοῦτον φαίνεται βαδίζων ἄλλος ἔρως κρατῶν ὑψωμένον λαγωβόλον, ὄπισθεν δ' αὐτοῦ ἄλλος ἀντιθέτως βαδίζων φαίνεται ἔχων κεκλιμένα τὰ γόνατα καὶ οἱονεὶ τοξεύων. Πρὸ τούτου ἵσταται θηρευτὴς φορῶν βραχὺ ἱμάτιον καὶ τείνων τὴν δεξιὰν πρὸς κύνα ἱστάμενον ὕπερθεν δορκάδος, ἥτις πιθανῶς τετρωμένη κάθηται ὀκλαδὸν καὶ αἴρει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἄνω. Μετὰ ταῦτα ἄλλος θηρευτὴς ὁμοίως τῷ προτέρῳ ἐνδεδυμένος, ἐν ᾧ βαδίζει ἐπὶ δεξιά, ἵσταται ἔντρομος, διότι βλέπει κάπρον ἐφορμῶντα ἐπ' αὐτόν. Ὄπισθεν τοῦ κάπρου τρίτος θηρευτὴς ἐπ' ἄκρων ποδῶν ἱστάμενος καὶ μικρὸν κύπτων φαίνεται

προσφέρων τι εἰς κύνα βλέποντα πρὸς αὐτόν. Ἐν τῷ ἑτέρῳ μέρει τοῦ σκύφου τῷ καὶ μικροτέρῳ κατὰ τὸ τέταρτον περίπου τῆς ὅλης περιφερείας αὐτοῦ, εἰκονίζεται αὖθις ὁ κίων, ἀφ᾽ οὗ ἀνήρτηται ὁ λαγωός, ὁ κρατῶν λαγωβόλον ἔρως, ὁ χύτραν ἀποκαλύπτων ἐρωτιδεύς, ἕτερος ἔρως βλέπων καὶ βαδίζων ἀντιθέτως πρὸς τοὺς προειρημένους καὶ τελευταῖος ὁ εἰς τὸν κύνα προσφέρων τι θηρευτής. Ὡς δῆλον, ἐν τούτῳ τῷ μέρει, χώρου μὴ ὑπάρχοντος, παρελείφθησαν οἱ δύο θηρευταί, ὡς καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν δορκὰς καὶ ὁ κύων, καὶ ὁ ἐφορμῶν ἐπὶ τὸν ἕτερον τῶν θηρευτῶν κάπρος. Ἡ παράστασις αὕτη εἰλημμένη πιθανῶς ἐκ τοῦ περὶ τὸν Ἄδωνιν μύθου εἶνε ἀξία λόγου, διότι ἐν οὐδενὶ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἡμῖν μεγαρικῶν σκύφων εἶνε ἀπεικονισμένη. Ἔρωτες θηρευταὶ λαγωβόλα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες εἰκονίζονται ἐν σαρκοφάγοις (ἰδ. Robert sarcoph. τόμ. III πίν. V, 20, 21) Καὶ τὸ ἐπὶ τῆς βάσεως δὲ τοῦ σκύφου τετυπωμένον κόσμημα δὲν εἶνε ἐκ τῶν συνήθων.

Ὁ ἕτερος τῶν τάφων, ἐν ᾧ ἦτο τεθαμμένη κόρη, περιεῖχε κύλικα ἔχουσαν ἀπεικονισμένας ἔξωθεν ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐδάφους μελανομόρφους μαινάδας κρατούσας θύρσους, αἷς εἵποντο σειληνοί, ἔνδον δὲ ἐπὶ τῆς βάσεως ἦτο ἀπεικονισμένη μαινὰς ἔχουσα θύρσον. Τῆς κύλικος ταύτης τεμάχια μόνον εὕρομεν, ἐν οἷς αἱ πλεῖσται τῶν μορφῶν εἰσὶν ἐφθαρμέναι. Ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ὑπῆρχε πυξὶς ἔχουσα σχῆμα ποτηρίου καὶ φέρουσα μέλανα κοσμήματα ἐπὶ ἐδάφους ἐρυθροῦ καὶ τὸ ἐνθάδε ἄνευ στομίου ἀπεικονιζόμενον πήλινον ἀρυβαλλοειδὲς ἀλάβαστρον, ὅπερ κοσμεῖται περὶ μὲν τὸ στόμιον καὶ τὴν βάσιν δι᾽ ἀνθοπλοκάμων κύκλῳ περιθεόντων αὐτό, περὶ δὲ τὴν γαστέρα διὰ κυπαρίσσων ἐκφυομένων τρόπον τινὰ ἐκ τῆς κορυφῆς τριγωνοειδῶν λόφων. Τὸν μεταξὺ δὲ τοῦ παρὰ τὴν βάσιν ἀνθοπλοκάμου καὶ τῶν κυπαρίσσων χῶρον κοσμεῖ μαίανδρος (ἰδ. εἰκ. 52).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ εἰρημένα περὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐν Εὐβοίᾳ δαπάνῃ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας ἀνασκαφέντων ὑφ᾽ ἡμῶν τάφων λέγομεν ὅτι πασῶν τῶν χρονικῶν περιόδων οἱ τάφοι εὕρηνται κείμενοι ἔξω τῶν πόλεων ἑκατέρωθεν δημοσίων ὁδῶν, ἡ κατασκευὴ ὅμως αὐτῶν, ὁ τρόπος τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν καὶ τὰ παρατιθέμενα αὐτοῖς κτερίσματα δὲν εἶνε τὰ αὐτά.

Κατασκευὴ τῶν τάφων.

Τῆς μὲν προμυκηναϊκῆς περιόδου οἱ τάφοι εἰσὶ λελαξευμένοι ἐπὶ τιτανολίθου εὐλαξεύτου, ἔχουσι δρόμον καὶ ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ σχῆμα τοῖς λαξευτοῖς σπηλαίοις ἢ ταῖς καλύβαις, ἔνθα οἱ τότε κατῴκουν (πρβ. Ὀδ. Ι, 30, 182). Τῆς δὲ μυκηναϊκῆς οἱ μὲν λιτότεροί εἰσιν ἐσκαμμένοι ἐπὶ πωρώδους ἐδάφους καὶ ὅμοιοί εἰσι τοῖς προμυκηναϊκοῖς, ἀλλὰ δὲν ἔχουσιν, ὡς ἐκεῖνοι, δρόμον, οἱ δὲ πολυτελέστεροι, οἵτινες πεποιημένοι διὰ λίθων ἀργῶν εὕρηνται περὶ τὰς πλευρὰς λόφων, εἰσὶ θολωτοὶ καὶ ἔχουσι δρόμον μακρόν. Οἱ δὲ τῶν ἱστορικῶν χρόνων εἰσὶ ποικίλοι, οἱ μέν εἰσι τύμβοι, οἱ δὲ λελαξευμένοι ἐπὶ βράχου, ἄλλοι, καὶ μάλιστα οἱ οἰκογενειακοί, εὕρηνται ἔνδον περιβόλου ἔχοντος τὸ σχῆμα *πεῖ* Καὶ τοιοῦτοι μέν εἰσιν οἱ τῶν ἐπὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει ἐξεχόντων, τῶν δ᾽ εὐπορούντων πώς εἰσι μονόλιθοι λάρνακες ἐκ μαρμάρου ἢ λίθου κογχυλιάτου ἢ σύγκεινται ἐκ τεσσάρων ἢ πλειόνων μαρμαρίνων ἢ πωρίνων πλακῶν. Οἱ πλεῖστοι, ἐν οἷς εἰσὶ τεθαμμένοι οἱ πενέστεροι, εἰσὶ πεποιημένοι διὰ κεράμων τετραγώνων ἢ κοίλων.

Ταφὴ τῶν νεκρῶν.

Ἐν τοῖς πρημυκηναϊκοῖς τάφοις οἱ νεκροὶ ἐτίθεντο πλαγίως ἢ ὕπτιοι ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου πλευρῶν ἔχοντες τὴν μὲν κεφαλὴν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ τάφου, τοὺς δὲ πόδας πρὸς τὴν εἴσοδον. Κρίνων τις ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ὀστῶν, ἅτινα εὑρέθησαν ἐν ἑκάστῳ τούτων τῶν τάφων ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου πλευρᾶς, πείθεται ὅτι ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν ἐθάπτετο οὐχὶ εἷς, ἀλλὰ πάντες οἱ τῆς αὐ-

τῆς οἰκογενείας, ἀνοιγομένης ἑκάστοτε τῆς εἰσόδου, ἥτις ἦτο καλῶς πεφραγμένη διὰ λίθων καὶ χώματος. Ἐν οὐδενὶ τούτων εὑρέθη νεκρὸς κεκαυμένος. Καὶ ἐν τοῖς θολωτοῖς τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων ἐθάπτοντο πάντες οἱ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ὡς καὶ ἐν τοῖς προμυκηναϊκοῖς, οἱ ἐν τούτοις ὅμως νεκροὶ ἢ ἀπετίθεντο ἢ ἐκαίοντο. Ἐν ᾧ οἱ νεκροὶ τῶν τάφων τῶν ἱστορικῶν χρόνων οἱ μὴ κεκαυμένοι σπανιώτατα εὕρηνται βλέποντες οὐχὶ πρὸς δυσμάς, οἱ τῶν προμυκηναϊκῶν καὶ μυκηναϊκῶν βλέπουσι καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς μεσημβρίαν, διότι ἡ θέσις τοῦ νεκροῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εἶνε λελαξευμένος ὁ τάφος.

Κτερίσματα.

Ἐπειδὴ οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ μετὰ θάνατον ἔχει ἀνάγκην πάντων τῶν ἐν τῷ βίῳ ἀναγκαιοτάτων αὐτῷ πραγμάτων, διὰ τοῦτο παρετίθεσαν τοῖς νεκροῖς θαπτομένοις ὡς κτέρισμα πᾶν ὅ,τι χρησιμώτατον καὶ προσφιλὲς ἦν αὐτοῖς ἐν τῷ βίῳ.

Καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς τάφοις τῆς προμυκηναϊκῆς περιόδου εὑρισκόμενα κτερίσματά εἰσιν εἰδώλια, φιάλαι, ποτήρια, πρόχοι, πυξίδες, ἀγγεῖα ποικίλα τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος, τηγανοειδῆ κάτοπτρα, λεπίδες ἢ ξυροὶ ὀψιανοῦ, βελόναι καὶ περόναι χαλκαῖ, μαχαίρια χαλκᾶ, λαβίδες ἀργυραῖ ἢ χαλκαῖ, ἐργαλεῖα ὀστεϊνα. Τῶν ἀγγείων ὀλίγα τινά εἰσι λίθινα, τὰ δὲ πλεῖστα πήλινα οὐχὶ διὰ τροχοῦ ἀλλὰ διὰ χειρὸς πεποιημένα. Τούτου δ᾽ ἕνεκα καὶ διότι ὁ πηλὸς αὐτῶν ἐνέχει τρίμματα χαλαζίου καὶ ἄμμου εἶνε καὶ παχέα καὶ ἄτεχνα. Πάντα τὰ πήλινα ἀγγεῖά εἰσι μονόχροα καί, ὀλίγων ἐξαιρουμένων, ἔχουσι γάνωμα. Τινὰ τούτων φέρουσιν ἐγχάρακτα σπειροειδῆ ἢ μαιανδροειδῆ κοσμήματα ἢ τετυπωμένους κύκλους.

Τὰ δὲ ἐν τοῖς μυκηναϊκοῖς τάφοις κτερίσματά εἰσι τὰ καὶ ἐν τῷ βίῳ συνήθη ἀγγεῖα ἢ σκεύη ἢ κοσμήματα. Τούτων τὰ μὲν μετάλλινά εἰσιν ἐκ χαλκοῦ ἢ μολίβδου, τὰ δὲ πήλινα πάντα εἰσὶ τροχοποίητα καὶ διὰ τοῦτο λεπτότερα καὶ τεχνικώτερα τῶν ὄντων ἐν τοῖς προμυκηναϊκοῖς, ἔχουσι δὲ καὶ κοσμήματα οὐχὶ ἐγχάρακτα, ἀλλὰ διὰ χρωμάτων ἀπεικονιζόμενα. Ἐν τοῖς θολωτοῖς μυκηναϊκοῖς τάφοις πρὸς τοῖς κτερίσμασιν εὑρέθη καὶ πληθὺς ὀστῶν διαφόρων ζῴων, ἅτινα ἐθύοντο ἐπὶ τοῖς ἑκάστοτε θαπτομένοις.

Ποικιλώτερα καὶ πλείονά εἰσι τὰ ἐν τοῖς ἱστορικοῖς τάφοις παρατιθέμενα ἑκάστῳ νεκρῷ κτερίσματα. Τινὰ μάλιστα τούτων χαρακτηρίζουσιν ἀκριβῶς πως τὸν αἰῶνα εἰς ὃν ὁ τάφος ἀνήκει. Καὶ τοῦ μὲν πέμπτου αἰῶνος καὶ τετάρτου χαρακτηριστικὸν γνώρισμά εἰσιν μάλιστα μὲν αἱ λευκαί, εἶτα δὲ καὶ αἱ ἐρυθρόμορφοι λήκυθοι. Κατὰ δὲ τὸν τρίτον καὶ τέταρτον ἔτι αἰῶνα αἱ μελανόμορφοι λήκυθοι καὶ τὰ ἐν τοῖς τάφοις ἰδίᾳ εὑρισκόμενα λευκὰ ἀλάβαστρα καὶ τὰ ποικίλα τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφὴν εἰδώλια καὶ ἀθύρματα. Τοῦ δευτέρου δὲ π. Χ. αἰῶνος τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμά εἰσι τὰ χρυσᾶ φύλλα, ἅτινα ἄφθονά εἰσι περὶ τὸν νεκρὸν κεχυμένα, καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ σκεύη. Τοὺς δὲ μετέπειτα αἰῶνας χαρακτηρίζουσιν ἰδίως τὰ πολλὰ μελάγχροα ληκύθια, ἅτινα συνήθως ἔχουσι βάσιν καὶ λαιμὸν μακρὸν καὶ κοινῶς καλοῦνται *δακρυδόχα*, εἰ καὶ τοιαῦτα ὀλίγα ὅμως εὑρέθησαν καὶ ἐν τάφοις τοῦ τρίτου αἰῶνος. Τῶν δὲ χριστιανικῶν τάφων ἴδιον γνώρισμα εἶνε λύχνοι ἔχοντες ἔντυπον σταυρὸν ἢ περιστερὰν ἢ ἡ παντελὴς ἔλλειψις παντὸς ἀγγείου. Ὁ ὀβολὸς τοῦ Χάρωνος δὲν ἀπαντᾷ οὔτε ἐν τοῖς προμυκηναϊκοῖς οὔτε ἐν τοῖς μυκηναϊκοῖς χρόνοις. Δανάκας χρυσᾶς εὕρομεν ἐν τάφοις τοῦ τετάρτου καὶ δευτέρου αἰῶνος, νομίσματα δὲ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ χαλκᾶ ἐν πᾶσι τοῖς μετὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα.

Ἀλλ᾽ ἴσως ἐρωτήσει τις· τίνος ἕνεκα τοσαῦτα κτερίσματα παρετίθεντο τοῖς νεκροῖς; Ὡς ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ὑφ᾽ ἡμῶν γενομένων ἀνασκαφῶν κρίνοντες πειθόμεθα, ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις παρετίθεντο ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων ἑκάστῳ νεκρῷ ἐκεῖνα τὰ ἀγγεῖα καὶ σκεύη, ὧν ἐποιεῖτο χρῆσιν καὶ κατὰ τὸν βίον. Ἂν δὲ τὰ ἐν ἑκάστῳ τῶν προμυκηναϊκῶν καὶ μυκηναϊκῶν θολωτῶν τάφων εὑρισκόμενα κτερίσματά εἰσι πολλά, αἰτία τούτου εἶνε ὅτι ἐν αὐτοῖς ἦτο τεθαμμένος οὐχὶ εἷς ἀλλὰ πάντες οἱ ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἀποθανόντες. Τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἐν ἑκάστῳ τάφῳ τῶν ἱστορικῶν χρόνων ὑπαρχόντων σκευῶν, ἀγγείων, κορῶν, ἀθυρμάτων, φιαλῶν, ληκύθων, ἀλαβάστρων καὶ λοιπῶν δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ὡς ἑξῆς. Ἡ μὲν οἰκογένεια παρετίθει τῷ νεκρῷ πρὸς τοῖς χρησίμοις

αὐτῷ ἀγγείοις διὰ τὸν ἐν τῷ τάφῳ οὕτως εἰπεῖν βίον καὶ πᾶν ὅτι ἦτο προσφιλὲς αὐτῷ ζῶντι. Τούτου ἕνεκα ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ τάφῳ εὑρέθησαν καὶ χρυσᾶ κοσμήματα πολλαπλᾶ οἷον περιδέραια, ἐνώτια, δακτύλιοι. Πλὴν τῶν οἰκειοτάτων ὅμως καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς καὶ φίλοι προσέφερον τῷ νεκρῷ τελευταῖόν τι δῶρον ἐκ τῶν ἑκάστοτε ἐθιζομένων ἢ λήκυθον ἢ φιάλην ἢ πυξίδα ἢ ἄλλο τι, σχέσιν ἔχον πρὸς τὸ φῦλον ἢ τὸ ἔργον, ὅπερ ἐγίνωσκον ὅτι ἔμελλε νὰ ᾖ ἀρεστὸν τῷ ἀποθανόντι. Οὕτω πως δύναταί τις νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰς ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ τάφῳ πολλὰς ληκύθους, τὰ πολλαπλᾶ ἀλάβαστρα καὶ τὰ ἄλλα ποικιλόμορφα εἰδώλια καὶ ἀγγεῖα. Ὡς δὲ νῦν οἱ οἰκεῖοι καὶ φίλοι προσφέρουσι τοῖς νεκροῖς ἄνθη, οὕτω, φρονοῦμεν, καὶ κατὰ τὸν δεύτερον μάλιστα π. Χ. αἰῶνα οἱ γνώριμοι καὶ φίλοι ἔραινον τοὺς νεκροὺς διὰ φύλλων χρυσῶν ἐλαίας, μύρτου καὶ δρυός, ὧν τὸ πάχος καὶ βάρος ἐρρύθμιζεν, ὡς πολὺ πιθανόν, ἡ παχύτης καὶ βαρύτης τοῦ βαλλαντίου τοῦ προσφέροντος.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

ΕΥΒΟΪΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

α΄.) *Χαλκίδος*.

1

Ἐπὶ μαρμαρίνης τετραγώνου βάσεως ἐχούσης ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν ἄνωθεν καὶ κάτωθεν κυμάτιον, ὕψους 0,30, μήκους 0,50, πλάτους 0,35, εὑρεθείσης δὲ ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ φρουρίου παρὰ τὴν πυριτιδαποθήκην εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ μὲν τῆς προσόψεως ἡ ἑξῆς ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή:

ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΙΔΟΥ
ΑΜΦΙΚΡΑΤΗ
ΕΥΡΥΝΟΜΟΥ
5 ΤΙΤΩΙΣΩΤΗΡΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΙ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΝΤΕΣ

Ἀριστόμαχος
Ἀριστοκλείδου
Ἀμφικράτη
Εὐρυνόμου
5 Τίτωι σωτῆρι καὶ εὐεργέτηι
γυμνασιαρχήσαντες

Ἄνωθεν δὲ ἐν ἀριστερᾷ

. . _ιΜΙΔΗΣ	Αἰσι]μίδης
. . ΩΜΗΛΟΣ	. . ωμηλος
ΘΑΛΟΙ	Θαλοι
ΠΕΜΣΩΜΣΕ	πεμσωμσε

ἐν δεξιᾷ

ΜΟΡ.ΜΙΟΣ
ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ
Ε[illegible]
ΚΛΕΩΝΥΜΟΣ
ΧΑΛΚΙΔΕΙΣ

Τὰ ἐν τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ γράμματα εἶνε πολὺ μικρά, τὰ δὲ τῆς ἐν ἀριστερᾷ εἶνε μείζονα.

Ὡς εἶνε γνωστὸν ἐκ τοῦ Πλουτάρχου (Τίτ. XVI) οἱ *Χαλκιδεῖς* διασωθέντες τῷ 191 π.Χ. ἐκ τῆς ὀργῆς τοῦ Μανίου, μεσολαβήσαντος τοῦ Τίτου, *τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα τῶν παρ᾽ αὐτοῖς ἀναθημάτων τῷ Τίτῳ καθιέρωσαν, ὧν* **ἐπιγραφὰς** *ἔστι τοιαύτας ἄχρι νῦν ὁρᾶν*. «*Ὁ δῆμος* Τίτῳ *καὶ Ἡρακλεῖ τὸ γυμνάσιον*». *Ἑτέρωθι δὲ πάλιν*. «*Ὁ δῆμος Τίτῳ καὶ Ἀπόλλωνι τὸ Δελφίνιον*». Ὁ Ἀριστόμαχος λοιπὸν ὁ Ἀριστοκλείδου καὶ Ἀμφικράτη ἡ Εὐρυνόμου γυμνασιαρχήσαντες ἔν τινι τῶν καθιερωμένων τῷ Τίτῳ γυμνασίων ἀνέθηκαν αὐτῷ ὡς σωτῆρι καὶ

εὐεργέτη τὴν ἐπὶ τῆς εὑρεθείσης ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ κατεδαφιζομένου ἐνετικοῦ τείχους βάσεως μὴ σῳζομένην νῦν εἰκόνα. Ὅτι δὲ ὁ Τίτος ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν Χαλκιδέων ὡς σωτὴρ μαρτυρεῖ ὁ Πλούταρχος (αὐτ.) λέγων, «*ἔτι δὲ καὶ καθ' ἡμᾶς ἱερεὺς χειροτονητὸς ἀπεδείκνυτο Τίτου, καὶ θύσαντες αὐτῷ τῶν σπονδῶν γενομένων ᾄδουσι παιᾶνα πεποιημένον*, οὗ ἡ ἐπῳδὸς καταλήγει ὧδε· *ἰήϊε παιάν, ὦ Τίτε σῶτερ*.

Τῶν ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς τε δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς πλευρᾶς ὀνομάτων, ὡς ὁ ἀναγνώστης βλέπει, τινὰ εἰσὶν ἐξαληλιμμένα καὶ δυσκόλως δύνανται νὰ συμπληρωθῶσιν.

2

Ἐπὶ γείσου μαρμαρίνου μήκους 1,85, πλάτους 0,40 μ. εὑρεθέντος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ παρὰ τὴν οἰκίαν Δράκου εἰσὶ κεχαραγμένα τὰ γράμματα

.....ΝΟΥ	Ἀδρια]νοῦ ; Τραϊα]

3

Ἐπὶ ἀποκεκρουμένης ἀριστερόθεν στήλης, εὑρεθείσης ἐν Βάθεια, νῦν δὲ οὔσης ἐν τῷ Μουσείῳ Χαλκίδος, μήκους 1,40 μ., πλάτους 0,49, πάχους 0,15 ἀνέγνωμεν κάτωθεν κυματίου τὰ ἑξῆς ὀνόματα τοῦ πατρὸς τῶν νεκρῶν

ὁ δεῖνα ΗΛΙΟΔΩΡΟΥ	ὁ δεῖνα Ἡλιοδώρου
» .ΕΟΔΩΡΟΥ	» Θ]εοδώρου

Κάτωθεν τῶν γραμμάτων ἔνδον ναϊδίου ἀπεικονίζεται γυνὴ καθημένη ἐπὶ θρόνου ἔχουσα τὴν δεξιὰν παρὰ τὸν λαιμὸν καὶ ἀνέχουσα τῇ ἀριστερᾷ τὸ ἱμάτιον, ἐν ἀριστερᾷ δὲ ἀνὴρ ὄρθιος, οὗ τῆς μὲν δεξιᾶς χειρὸς οὔσης ὑπὸ τὸ ἱμάτιον φαίνεται μόνον ὁ καρπός, ἡ δὲ ἀριστερὰ κρατεῖ τὸ ἱμάτιον.

4

Ἐν θέσει *Ξηροβρύσει*, ἐν ἀγρῷ Θεμιστοκλέους Λεμπέση, ἐπὶ λίθου τετραγώνου φέροντος ἄνωθεν γεῖσον, μήκους μ. 1,22, πλάτους 0,50, πάχους 0,20 ἀνέγνωμεν

ΓΑΤΡΩ	Πατρῷ
ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ	Νικομάχου

Ὁ λίθος ἔχει ἀποξεσθῆ εἰς μῆκος 0,80, πλάτος 0,18 καὶ βάθος 0,004 καὶ ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν θύραν τάφου θολωτοῦ ῥωμαϊκῶν χρόνων (ἰδ. σελ. 51).

5

Ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον μετ' ἀκροκεράμων ὕψ. 0,95, πλ. 0,42, πάχ. 0,10 ἀνέγνωμεν

ΣΩΣΙΒΙΑ	Σωσιβία
ΑΡΙΣΤΙΩΝΟΣ	Ἀριστίωνος
ΘΗΒΑΙΑ	Θηβαία

6

Ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον μήκ. 0,70, πλ. 0,36, πάχ. 0,10 ἀνέγνωμεν

ΓΥΘΙΟ.	Πύθιο[ς
ΓΑΥΣΩΝΟΣ	Παύσωνος

β'.) Ἐρετρίας.

7

Ἐν τῷ ἀγρῷ Γεωργίου Λάμπρου ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,64, πλ. 0,28, πάχ. 0,05 ἀνέγνωμεν

ΚΑΛΛΙΓΓΗ	Καλλίππη
ΔΑΜWΝΟΣ	Δάμωνος

8

Ἐπὶ λίθου ὕψ. 0,75, πλάτ. 0,36, πάχ. 0,15 εὑρεθέντος ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ ἀνέγνωμεν

ΗΓΕΑΣ	Ἡγέας
ΔΗΜΟΚΛΕΟΥΣ	Δημοκλέους

9

Ἐπὶ τεμαχίου κεράμου τάφου ἀνέγνωμεν τάδε τὰ γράμματα τετυπωμένα

ΙϤΤƎϤƎ	Ἐρετρί[ας

γ'.) Δύστου.

10

Ὑπεράνω τῆς θύρας τοῦ ναΐσκου τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐπὶ ἐπιτυμβίου στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον, ἐν ᾧ ἀνθέμιον, ὕψους 0,42, πλ. 0,33 ἀνέγνωμεν

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΗ	Καλλιστράτη
ΕΠΙΚΡΑΤΙΔΟΥ	Ἐπικρατίδου

11

Ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ στήλης μήκους μ. 1,10, πλάτους 0,45, πάχους 0,09, ἀποκεκρουμένης ἐν ἀριστερᾷ ἀνέγνωμεν

Κ]ΛΕΑΡΕΤΗ	Κ]λεαρέτη

Ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Παπίου ἀναγράφεται μόνον τὸ ὄνομα *Κλεαιρέτη* οὐχὶ δὲ καὶ τὸ *Κλεαρέτη*.

12

Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἐν ἀριστερᾷ τῆς προηγουμένης στήλης ἐπὶ ἑτέρας μήκους 0,50, πλάτ. 0,25, πάχους 0,10 ἀνέγνωμεν

ΝΙΚΙΠΠΗ	Νικίππη
ΕΧΕΝΙΚΗ	Ἐχενίκη
ΦΙΛΩΝΟΣ	Φίλωνος

13

Ἐπὶ στήλης εὑρεθείσης ἐν τοῖς χώμασι μικροῦ τύμβου, ὃν ἀνοίξαντες εὕρομεν σεσυλημένον, ἐχούσης δὲ ὕψ. 1,08, πλ. 0,56, πάχ. 0,13 ἀνέγνωμεν

ΑΚΑΜΑΣ	Ἀκάμας
ΟΡΘΑΓΟΡΟΥ	Ὀρθαγόρου

14

Ἐπὶ τεμαχίου στήλης ὕψ. 0,15, πλάτ. 0,27, πάχ. 0,09 εἴδομεν τάδε τὰ γράμματα

Ο
Ε

15

Κάτωθεν τοῦ φρουρίου πρὸς τὴν Μ. πλευρὰν παρὰ τὴν λίμνην ἀνέγνωμεν ἐπὶ λίθου μήκους μ. 0,95, πλάτους 0,70, πάχους 0,20 τὴν λέξιν

ΗΟΡΟΣ	ὅρος

16

Ἐν τῇ κώμῃ, ἥτις καλεῖται *Κόσκινα*, ἐν ἀριστερᾷ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἀνέγνωμεν ἐπὶ στήλης ἐντετοιχισμένης, ἐχούσης δὲ ὕψος μ. 1,34, πλάτος 0,34, πάχος 0,11

ΧΑΙΡΕΑΣ	Χαιρέας
ΗΘΙ.Ε...	Ἠθι[ξ]έ[νου];

Ἡ στήλη ἔχει ἀνθέμιον, οὗ κάτωθεν. εἶνε κεχαραγμένα τὰ γράμματα. Κάτωθεν τούτων ὑπάρχουσιν ἐγγεγλυμμέναι δύο ῥόδακες, μεθ' ἃς ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα, ἅτινα νῦν εἶνε ἀπεξεσμένα.

17

Ἐν τῇ αὐτῇ κώμῃ ἐπὶ ἑτέρας στήλης ἐντετοιχισμένης ἐν δεξιᾷ τῆς θύρας τοῦ αὐτοῦ ναοῦ, ἐχούσης δὲ ὕψος 0,51, πλ. 0,41, πάχ. 0,10 καὶ ἀποκεκρουμένης κάτωθεν ἀνέγνωμεν

ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΑ	Ἀριστοκλέα

Ἀμφότεραι αὗται αἱ ἐπιγραφαί, ὡς εἶπεν ἡμῖν ὁ ἱερεὺς τῆς κώμης Ἀθανάσιος Νόνας, μετηνέχθησαν ἐκ Δύστου.

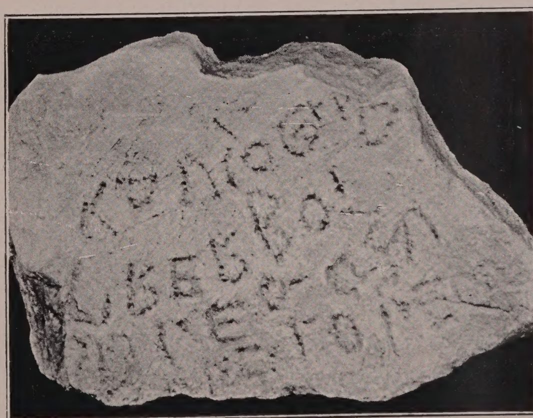
18

Παρὰ τὴν κώμην *Κατακαλοῦ*, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἐπὶ στήλης μήκους 0,90, πλ. 0,38 ἐντετοιχισμένης ἀνέγνωμεν

.ΙΡΗΝΗ	Ε]ἰρήνη
.ΡΗΣΤΗ	χ]ρηστὴ

19

Ἐπὶ λίθου μήκους 0,14, πλάτους 0,30, πάχ. 0,11, εὑρεθέντος ἐν *Ζάρκοις* (ἀρχ. Ζάρηξ), νῦν δὲ ὄντος ἐν τῷ μουσείῳ Χαλκίδος, εἶνε στιγμοειδῶς κεχαραγμένη ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή

Κόκς Ὄθρο
λίβεβ βοῖ
ποτ' ἔλασα
πότ' ὄρεος

Τί σημαίνει τὸ *λίβεβ*, ἀγνοοῦμεν. Ἐκ τοῦ τόπου ὅμως, ἔνθα ἡ ἐπιγραφὴ εὑρέθη, τεκμαιρόμενοι εἰκάζομεν ὅτι πιθανῶς τὸ ἀδιανόητον *λίβεβ* εἶνε ταυτόσημον τῷ *λίμνην*. Ἂν ἡ εἰκασία αὕτη εἶνε πιθανή, τότε ἡ ἐπιγραφὴ δηλοῖ ὅτι Κόας ὁ Ὄθρου ποτὲ διῆλθε τὴν λίμνην (τοῦ Δύστου) διὰ βοὸς πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὄρους.

δ΄.) *Ἁρμυροποτάμου*.

20

Ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἰωάννου Ῥουμελιώτου ἀνέγνωμεν ἐπὶ στήλης τετραγώνου ὕψους 0,70, πλάτ, 0,34, πάχ. 0,08

ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗ	Ἀριστοκράτη

Ἄγνωστος ἐμοὶ τουλάχιστον ὁ τύπος οὗτος τοῦ θηλυκοῦ ἀντὶ τοῦ συνήθους ***Ἀριστοκράτεια***. Πρβ. τὸ ὄνομα ***Ἀμφικράτη*** τὸ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἐκ Χαλκίδος ἐπιγραφῶν.

21

Ἐν τῇ αὐτῇ κώμῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἱερέως Ἀριστείδου Ν. Κατσάτου ἐπὶ τεμαχίου στήλης ὕψους 0,16, πλ. 0,15, πάχ. 0,04 εὑρεθείσης ἐν θέσει Ἱερουσαλὴμ ἀνέγνωμεν

ΞΕΝΟ. . .	Ξενο. . . .
ΕΘΕΙΚ. . .	Ἐθεικ. . . .

ε΄.) *Κουβελῶν*.

22

Ἐν τῇ κώμῃ ***Κουβέλαις*** ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἰωάννου Θ. Τζώρζτη ἐπὶ στήλης ληγούσης εἰς ἀετωμάτιον, ὕψ. 0,92, πλ. 0,33, πάχ. 0,04 ἀνέγνωμεν

ΑΦΡΟΔΕΙΣΙΑ	Ἀφροδεισία
ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ	Λυσιμάχου

ϛ΄.) *Στύρων*.

23

Ἐπὶ στήλης ὕψ. 0,70, πλ. 0,40. πάχ. 0,07, ἐχούσης δὲ κάτωθεν γεῖσον καὶ ἀποκεκρουμένης ἀριστερόθεν ἀνέγνωμεν

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ	Καλλίστρατος
ΦΙΛΩΤΑΔΗΣ	Φιλωτάδης
ΙΕΡΟΠΟΙΗΣΑΝ	ἱεροποιήσαν-
ΤΕΣΑΝΕΘΕΣΑΝ	τες ἀνέθεσαν
ΤΗΝΚΡΗΝΗΝ	τὴν κρήνην
ΑΣΚΛΗΠΙΩΙ	Ἀσκληπιῷ
ΙΕ]ΡΑΡΧΟΣ	Ἱέ]ραρχος
ΕΠΟΕΙ	ἐπόει

24

Ἐπὶ στήλης φερούσης ἀετωμάτιον, ἐν ᾧ ῥόδαξ, ὕψους 0,65, πλάτους 0,36, πάχους 0,06, κάτωθεν δὲ ἀποκεκρουμένης ἀνέγνωμεν

ΦΡΟΣΥΝΟΣ	Φρόσυνος
ΚΟΤΥΟΣ	Κότυος

Κάτωθεν τῶν γραμμάτων ἐντὸς ναϊδίου εἰκονίζεται παῖς φέρων τὸ ἱμάτιον ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὦμον περιειλημένον. Σῴζεται μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ.

25

Ἐν τῇ οἰκίᾳ Δημητρίου Μπατσόλα ἐπὶ στήλης ἐντετοιχισμένης ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ ἐχούσης δὲ ὕψος μὲν 0,50, πλάτος δὲ 0,37 ἀνέγνωμεν

ΛΑΙC	Λαΐς
ΚΟΡΙΝΘ	Κορινθ[ί
Α.CΟφC	α σοφι[ῦ Δ
ΑΜΑC	αμασ[κη
ΝΟΥ	νοῦ

Οὕτω νομίζομεν ὅτι δύνανται νὰ συμπληρωθῶσιν αἱ ἕνεκα ἀποκρούσεως ἐν δεξιᾷ τῆς στήλης ἐλλιπεῖς λέξεις. Ἡ ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ στιγμή, νομίζομεν, εἶνε τοῦ λίθου.

ζ΄.) *Καρύστου*.

26

Ἐν σελίδι 14ῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τοῦ ἔτους 1905ου ἐδημοσιεύσαμεν ἐπίγραμμα εὑρεθὲν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ κ. Κωνσταντινίδου, οὗτινος ἐντετοιχισμένου ἐν τῇ κλίμακι τοῦ κήπου τὸν πρῶτον στίχον ἔχοντα ἐλλιπῆ τὰ γράμματα συνεπληρώσαμεν ὧδε

Ποτάμ]ιοι Νύμφαι τόδ᾽ ἁ[γνὸν δ]όσαν ἀδ]αῖον ὕδωρ

Ἐπειδὴ καὶ αὖθις ἰδόντες τὸν λίθον ἀποτετοιχισμένον ἤδη ἐπείσθημεν, ὅτι ὁ χῶρος καὶ τὰ λεί-

ψανα τῶν γραμμάτων δὲν παρέχουσι τὰς λέξεις, δι' ὧν συνεπληρώσαμεν τὸν στίχον, νῦν συμπληροῦμεν ὧδε·

Ποτάμ]ιοι Νύμφαι τόδ' ἀ[π' οὔρε]ο[ς ἤγ]αγον ὕδωρ

27

Ἐπὶ στήλης μαρμαρίνης ἐντετοιχισμένης ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας Ἰωάννου Μπουρῆ καὶ ἐχούσης ἀετωμάτιον καὶ ὕψος 0,61, πλ. 0,35, πάχ. 0,04 ἀνέγνωμεν

ΓΕΡΑΙΣΤΙΟΝ	Γεραίστιον
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ	Ἀπολλωνίου

Τὸ *Γεραίστιον* ὡς κύριον ὄνομα ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ.

28

Αὐτόθι ἐπὶ στήλης λίθου ὑπομέλανος, ἀετωματοειδοῦς, ὕψους 0,85, πλάτους ἄνωθεν μὲν 0,42, κάτωθεν δὲ 0,45 καὶ πάχους 0,04 ἀνέγνωμεν

ΝΕΙΚΗΣΩΚΑΛΛΑΤΙΑΝΗ
ΕΝΘΑΔΕΚΕΙΜΑΙΚΟΜΑΡΟΣ
ΔΕΥΙΟΣΜΝΗΜΕΙΟΝ
ΤΟΥΤΕΠΟΙΗΣΕ
ΧΑΙΡΕΤΕΔΟΙΠΑΡΙΟΝΤΕΣ

Νεικησὼ Καλλατιανὴ
ἐνθάδε κεῖμαι, Κόμαρος
δὲ υἱὸς μνημεῖον
τοῦτ' ἐποίησε
χαίρετε δ' οἱ παριόντες.

29

Ἐν θέσει Δρυμωνιᾷ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἐντετοιχισμένης ἐπὶ τῆς γεφύρας, ἐχούσης δὲ μῆκος 0,33, πλάτος 0,22 ὑπάρχει κεχαραγμένη ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή, ἣν δημοσιευθεῖσαν τὸ πρῶτον τῷ 1878 ἐν τῇ Corresp. Hell. (σελ. 276) καὶ εἶτα τῷ 1891 ὑπὸ Keil (Hermes 26) ἀναδημοσιεύομεν πληρεστέραν πως.

Π ω
.ϹΝΕΚΓΕΝΟΥϹΙΕΡΕΑ
ΔΙΟΝΥϹΟΥΔΗΜΟΤΕΛΟΥ
ΚΑΙΓΡΑΜΜΑΤΕΑΤΟΥΓΕΝϹ
ΤΩΝΕΥΔΩΡΙΔΩΝΔΙΑΒΙ
ϹΕΙΤΩΝΗϹΑΝΤΑΕΛΕΩΝΗ
ϹΑΝΤΑΑΡΓΥΡΟΤΑΜΙΕΥϹΑΝ
ΤΑΑΓΟΡΑΝΟΜΗϹΑΝΤΑΤΟΙ
ϹΤΡΑΤΗΓΗϹΑΝΤΑ..ΕΙ
ΡΑΡΧΗϹΑΝΤΑ

πω
τ]ὸν ἐκ γένους ἱερέα
Διονύσου δημοτελοῦ[ς
καὶ γραμματέα τοῦ γένο]υς
τῶν Εὐδωριδῶν διὰ βί[ου
σειτωνήσαντα, ἐλε(!)ωνήσαντα, ἀργυροταμιεύσαντα, ἀγορανομήσαντα τὸ ι',
στρατηγήσαντα [τὸ] ε', ἱ[ε-
ραρχήσαντα

Τῆς ἐν Corresp. Hell. δημοσιευθείσης ταύτης ἐπιγραφῆς καὶ εἶτα ὑπὸ Keil ἀναδημοσιευθείσης οἱ τρεῖς τελευταῖοι στίχοι εἶνε ἐλλιπεῖς. Καὶ ἐν μὲν τῷ ὀγδόῳ ἐλλείπουσι τὰ γράμματα ΤΟΙ, ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ σημειοῦται χάσμα ἑνὸς μόνου γράμματος, ἐν ᾧ, ὡς ἡμεῖς καλῶς παρετηρήσαμεν, ἐλλείπουσι δύο, μετὰ δὲ τὸ χάσμα ὑπάρχουσι τὰ γράμματα ΕΚ, ἐν ᾧ ἡμεῖς μετὰ τὸ Ε παρετηρήσαμεν ὑπάρχον τὸ Ι καὶ μετ' αὐτὸ μέρος τῆς κεραίας τοῦ Ε, ὅπερ ὁ πρῶτος ἐκδότης μετὰ τοῦ Ι ὑπέλαβεν ὡς Κ. Ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ στίχῳ ὁ μὲν πρῶτος ἐκδότης ἀνέγνω μόνον τὰ γράμματα ..ΗϹΑΝΤΑ, ὧν πρόσθεν σημειοῦται χάσμα δύο μόνον γραμμάτων. Ἡ τοιαύτη ἀνάγνωσις προῆλθε, διότι μέρος τῆς πλακὸς ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ ἀσβέστου, ἣν ἡμεῖς ἀποξέσαντες κατωρθώσαμεν νὰ ἀναγνώσωμεν καλῶς ὅλην σχεδὸν τὴν λέξιν. Ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, καὶ τὸ *ἱεραρχεῖν*, ὡς τὸ *σιτωνεῖν*, *ἐλαιωνεῖν*, *ἀργυροταμιεύειν*, *ἀγορανομεῖν*, *στρατηγεῖν*, ἐν Καρύστῳ ἦτο ἀξίωμα αἱρετόν. Πιθανὸν μετὰ τὸ *ἱεραρχήσαντα* ὑπῆρχεν ἀριθμὸς δηλῶν ποσάκις ἐξελέχθη ἱεράρχης. Παρατηρητέον τὴν διὰ τοῦ Ε γραφὴν τοῦ *ἐλαιωνήσαντα*.

30

Ἐπὶ στήλης ὕψους 0,50 μ., πλάτους 0,15, πάχους 0,20 εὑρεθείσης ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ἐλευθερίου Χατζῆ Κωνσταντῆ, νῦν δὲ κειμένης ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς κ. Βιολέττη ἀνέγνωμεν τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν κεχαραγμένην εἰς δύο στήλας ἐξ ὀκτὼ στίχων ἑκάστην·

ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΥΑΙΝΕΤΟΥ
ΛΙΜΕΝΟΦΥΛΑΚΕΣ
ΚΑΛΛΙΑΣΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΥ
ΚΤΗΣΙΠΠΙΔΗΣΚΡΑΤΩΝΟΣ
ΝΙΚΟΣΘΕΝΗΣΚΤΗΣΙΚΛΕΟΥ
ΕΥΤΕΛΗΣΚΛΕΑΡΙΣΤΟΥ
ΝΑΥΣΙΑΣΕΠΙΣΘΕΝΟΥ
ΧΑΙΡΕΑΣΑΡΙΣΤΟΜΗΔΟΥ
ΑΙΣΧΙΝΗΣΤΗΛΕΜΑΧΟΥ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
ΑΡΜΟΔΙΟΣΘΕΑΝΔΡΟΥ
ΣΙΤΩΝΗΣ
ΑΝΤΙΚΛΕΙΔΗΣΕΠΙΚΡΑΤΟΥ
ΤΟΥΕΝΙΑΥΤΟΥΗΜΕΡΑΙ
ΗΗΗ𐅄ΔΔΔΙΙΙΙ
ΚΗΡΥΞΑΡΙΣΤΩΝΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΥ

Ἄρχοντος Εὐαινέτου
λιμενοφύλακες
Καλλίας Ἀριστοδήμου
Κτησιππίδης Κράτωνος
5 Νικοσθένης Κτησικλέου
Εὐτέλης Κλεαρίστου
Ναυσίας Ἐπισθένου
Χαιρέας Ἀριστομήδου
Αἰσχίνης Τηλεμάχου
10 Γραμματεὺς
Ἁρμόδιος Θεάνδρου
Σιτώνης
Ἀντικλείδης Ἐπικράτου
τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέραι
15 384
κήρυξ Ἀρίστων Ἀρχεστράτου

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων, εἶνε ἡ ἀρχαιοτάτη πασῶν τῶν ἐνθάδε δημοσιευομένων ἐπιγραφῶν τῆς Καρύστου. Τὸ ἔτος λογίζεται ὅτι ἔχει ἡμέρας 384, διότι παρεμβάλλεται καὶ ἐμβόλιμος μήν. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἔχει δημοσιευθῇ ἐν Corr. Hell. σελ. 275 τόμ. 2, 1878· ἀναδημοσιεύομεν αὐτήν, διότι ὁ τὸ πρῶτον δημοσιεύσας αὐτὴν Girard, τονίζει τὸ ὄνομα Εὐτέλης εἰς τὴν λήγουσαν καὶ εἰς τὰς γενικὰς τῶν τριτοκλίτων *Κτησικλέου, Ἐπισθένου, Ἀριστομήδου* προστίθησι τὸ ς. Τὸ ὄνομα δὲ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν τῷ 16 στίχῳ *Ἀρίστωνος* ἀναγινώσκει *Ἀρισ*]τ. ἐν ᾧ ἡμεῖς ἀνέγνωμεν *Ἀρχεστράτου*.

31

Ἐπὶ πλακὸς μαρμαρίνης ὕψους 0,20, πλάτους 0,26. ἀντιστρόφως ἐντετοιχισμένης ἐντὸς πατητηρίου κειμένου ἐν θέσει Πασᾶ ἀνέγνωμεν

ΑΡΧΟΝΤΟΣΠΟΛΥΑΡΚΟΥ
ΛΙΜΕΝΟΦΥΛΑΚΕΣ
ΑΡΤΕΜΩΝΤΙΜΑΓΟΡΟΥ
ΜΝΗΣΑΡΧΟΣΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΥ
ΟΔΙΠΠΟΣΑΜΕΙΝΟΚΛΕΟΥ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΟΣΙΑΣΟΝΟΣ

Ἄρχοντος Πολυάρκου
λιμενοφύλακες
Ἀρτέμων Τιμαγόρου
Μνήσαρχος Ἀρχεστράτου
Ὅδιππος Ἀμεινοκλέου
Γραμματεὺς
Ποσειδώνιος Ἰάσονος

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε νεωτέρα τῆς προηγουμένης καὶ πιθανῶς τοῦ τρίτου π. Χ. αἰῶνος, ὡς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ Α καὶ τοῦ Ο, ὅπερ εἶνε κατά τι μικρότερον τῶν ἄλλων γραμμάτων. Παρατηρητέον ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ οἱ λιμενοφύλακές εἰσι τρεῖς, ἐν ᾧ ἐν τῇ προηγουμένῃ ἀναφέρονται ἑπτά. Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἡ κίνησις τοῦ λιμένος τῆς Καρύστου δὲν ἦτο πλέον, οἵα ἦτο παλαιότερον. Πρὸς τούτοις μνείας ἄξιον νομίζομεν, ὅτι ἐν ᾧ ἐν τῇ προηγηθείσῃ ἐπιγραφῇ ἀναγράφονται καὶ σιτώνης καὶ κήρυξ, ἐν ταύτῃ οὐχί. Τὸ ὄνομα *Ὅδιππος* ἐντεῦθεν ἐγὼ τουλάχιστον μανθάνω.

32

Ἡ ἑπομένη ἐπιγραφὴ κεχαραγμένη ἐπὶ μαρμάρου εὑρέθη ἐν τῇ οἰκίᾳ Χρίστου Μούλου, ὡς σημειοῦται ἔν τινι φυλλαδίῳ ὁ μακαρίτης σχολάρχης ἐν Καρύστῳ Βιολέττης, ὅθεν αὐτὴν παρελάβομεν.

ΗΒΟΥΛΗΚΑΙΟΔΗΜ.....
ΕΥΡΙΤΙΔΟΥΗΡΩΑΟ.....
ΚΑΙΕΥΝΟΙΑΣΤΗΣΕΙΣΑ.....

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμ[ος....
Εὐριτίδου ἥρωα ......
καὶ εὐνοίας τῆς εἰς α[ὐτὸν ...

Ἡ διὰ τοῦ *ι* ἀντὶ τοῦ *υ* γραφὴ τῆς λέξεως ***Εὐριτίδου***, ἂν μὴ προέρχηται ἐξ ἁμαρτήματος τοῦ χαράκτου, τὸ πρῶτον ἐνταῦθα ἀπαντᾷ· πρβ. ἐπιγ. 37.

33

Ἐπὶ στήλης ὕψους 1,20, πλάτους 0,25, εὑρεθείσης ἐν τῇ συνοικίᾳ *Δρυμωνιᾷ* ἐν τῇ ἀμπέλῳ Γεωργίου Μερτζανάκη, νῦν δὲ ἐντετοιχισμένης ἐν τῇ οἰκίᾳ Παπαχατζῆ

ΙΕΡΟΝ◇ΙΣΚV . . . ΛΤΟΝ
ΗΡΑΚΛ . ΑΣϽ◇ΗΡΩΣ
ΔΑΜΟΚΛΕΙΑΦΕΙΔΙΜΟΥΗΡΩΟΙΚΟ
ΔΟΜΗΣΕΝΕΚΤΩΝΤΟΥΠΑΤΡΟΣ

Ἱερὸν δὶς κου⟨αδρ⟩ᾶτον·
Ἡρακλ⟨έ⟩ας ὅδ᾽ ἥρως.
Δαμόκλεια Φειδίμου ἥρῳ οἰκοδόμησεν ἐκ τῶν τοῦ πατρός.

Καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἔχει δημοσιευθῇ ἐν Corr. Hell. 1878 τόμ. 2 σελ. 276. Ἀναδημοσιεύομεν αὐτὴν συμπεπληρωμένην. Ἐν στίχῳ τρίτῳ ἀνέγνωμεν ἡμεῖς Φειδίμου ἀντὶ *Φειδινίου*, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἀνέγνωμεν *ὅδ᾽* μεταξὺ τῶν λέξεων *Ἡρακλέας* καὶ *ἥρως*.

34

Ἐπὶ στήλης ὕψ. 0,19, πλ. 0,14, πάχ. 0,08, εὑρεθείσης ἐν Ἁγίῳ Γεωργίῳ τῷ παρὰ τὴν συνοικίαν Μύλων, νῦν δὲ κειμένης ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς κ. Βιολέττη ἀνέγνωμεν

+CHI . . . VTO_ᵕ/ . ᴗ . . . .
ΟΝΒΗΜΑΜΗΧΑΗΛΟ . .
ΧΗЄΚΠΟΘΟVΗCΨVΧΗ . . . .
ΜΗCΧΑΡΗΝЄΝЄΤΗΑφλ

Σηκ[οῦ τοῦ]ύτο[υ βασίλει]-
ον βῆμα Μη(!)χαῆλο[ν ἔ
χη(!) ἐκ πόθου ἧς ψυχῆ[ς μνή-
μης χάρη(!)ν ἐν ἔτη(!) ͵αφλ

Ὁ Μιχαῆλος φαίνεται, ὅτι εἶχε ταφῇ ἐν τῷ βασιλείῳ βήματι τοῦ ναοῦ, ἱερεὺς πιθανῶς ὤν. Πότε, δεικνύει ἡ χρονολογία.

35

Ἐπὶ τεμαχίου ἐπιτυμβίου στήλης εὑρεθείσης ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἐλευθερίου Μαρούση εἴδομεν τὰ ἑξῆς γράμματα

. . . ΡΙΣ . . .   Κλεα]ρίσ[τη;
‒ΡΙΣ   . . . . τρίσ.

36

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰωάννου Ν. Κεκεμπάνου ἐπὶ στήλης ἐχούσης γεῖσον ὕψους 0,74, πλ. 0,34, πάχ. 0.10 ἀνέγνωμεν

ΔΗΜΑΙΝΕΤοΣ   Δημαίνετος
ΔΗΛΙΟΣ   Δήλιος

37

Ἐν τῷ περιβολίῳ τῶν ἀδελφῶν Ῥούντων τῷ ἐν τῇ παλαιᾷ χώρᾳ ἐπὶ στήλης ἐχούσης κυμάτιον, ὕψ. 1,24 πλ. 0,49, πάχ. 0,48 ἀνέγνωμεν

Α . ΠΛΩΤΙΟΝ . . . ΛΑΥΔΙ
ΑΠΛΩΤΙΟΝΜΕΥ . ΜοΤΟ_
ΚΑΙΛΜΕΤ . . . ΕΥΡΥΤΙΣ
ΗΚΑΙΦΑΒΩΡΙΝΗΤΟΝΥΙΟΝ
ΑΝΕΣΤΗΣΑΝΔΟΓΜΑΤΙ
ΒΟΥΛΗΣΚΑΙΔΗΜΟΥ

Α[ὖλον] Πλώτιον.. Κ]λαυδί
α, Πλώτιον Μ[ᾶρκος] Εὐ[ό]μοτος
καὶ Λ[ευκία] Μετ[έλλα] Εὐρυτὶς
ἡ καὶ Φαβωρίνη τὸν υἱὸν
ἀνέστησαν δόγματι
βουλῆς καὶ δήμου

Τὸ ὄνομα ***Εὐόμοτος*** καὶ τὸ θηλυκὸν ***Φαβωρίνη*** ἐντεῦθεν ἡμεῖς τοὐλάχιστον τὸ πρῶτον ἐμάθομεν.

38

Ἐν θέσει *Λεύκᾳ* τοῦ Γεραιστοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν ἐπὶ πλακὸς τεθραυσμένης ἀνέγνωμεν

ΚЄΒΟΗΘΙΤωΔΟΥΛωCΟΥ
ΦωΤΙΝω

Κ(ύρι)ε βοή⁽ϑ⁾ι(!) τῷ δούλῳ σου
Φωτι(!)νῷ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

1

Ἐπὶ στήλης ἀποκεκρουμένης ἄνωθεν καὶ κάτωθεν καὶ ἐχούσης ἀετωμάτιον, ἧς τὸ σῳζόμενον ὕψ. 0,20, τὸ πλάτος 0,26, τὸ δὲ πάχος 0,07 ἀνέγνωμεν

ΑΦΡΟΔΙΣΙΑ	Ἀφροδισία
ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ	Στράτωνος

Εὑρέθη ἐν τῷ κατεδαφιζομένῳ τείχει τοῦ φρουρίου Χαλκίδος. Κάτωθεν τῶν γραμμάτων ἐν ἀριστερᾷ εἶνε γεγλυμμένη ῥόδαξ.

2

Ἐπὶ ἀετωματιοειδοῦς στήλης ὕψους 0,50, πλάτους 0,25, πάχ. 0,05 ἀνέγνωμεν

ΣΑΤΥΡΑ	Σάτυρα
ΣΑΤΥΡΟΥ	Σατύρου
ΚΛΗΤΟΡΙΑ	Κλητορία

Καὶ αὕτη εὑρέθη ἐν τῷ τείχει τῆς Χαλκίδος ἐντετειχισμένη. Παρατηρητέα ἡ διὰ τοῦ Η γραφὴ τοῦ ἐθνικοῦ, ὅπερ ἀπαντᾷ διὰ τῆς ΕΙ ἢ διὰ τοῦ Ι γεγραμμένον.

3

Ἐπὶ μαρμαρολίθου ἔχοντος σχῆμα ξίφους μ. 0,54, πλ. 0.13 παχ. 0,03 ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐν Γεραιστῷ Γ. Μύρου ἀνέγνωμεν

+	
CΔΒΒΑ	Σαββα-
ΤΙΟΥΧΕ	τίου Χε
ΡΙΚΕΟC	ρικέος

Τί δηλοῖ τὸ *Χερικέος*, ἀγνοοῦμεν. Μὴ ἀναγνωστέον *χέρι* (=χαίρει) *Κέος* (=Κέως);

4

. . . .
ΝΔΗΜΟΝΠΡΩΤΩΙ
ΤΕΛΕΙΑΝΕΙΣΑΓΟΝΤΙ
ΙΤΩΝΚΑΘΑΠΕΡΤΟΙΣΑΛ
ΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑ
ΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣ
ΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΕΙ
ΟΝΚΑΙΠΟΛΙΤΗΝ
ΣΚΑΙΜΕΤΕΙΝΑΙ
ΛΛΟΙΣ

[καὶ εἶναι αὐτῶι πρόσοδον πρὸς τὴν βο]
[υλὴν καὶ τὸ]ν δῆμον πρώτωι [μετὰ τὰ ἱερ
ὰ καὶ ἀ]τέλειαν εἰσάγοντι [καὶ ἐξάγον
τι πά]ντων, καθάπερ τοῖς ἄλ[λοις εὐεργ
έταις κ]αὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφά[λειαν καὶ
πολέ]μου καὶ εἰρήνης [καὶ κατὰ γῆν καὶ
κ]ατὰ θάλατταν, εἶ[ναι δὲ αὐτὸν πρό
ξεν]ον καὶ πολίτην [καὶ ἔγκτησιν εἶναι
αὐτῶι γῆ]ς καὶ μετεῖναι [πάντων ὅσα π
ερ καὶ τοῖς ἄ]λλοις [προξένοις καὶ εὐε-
ργέταις δίδοται]

Τὸ ψήφισμα τοῦτο εὑρέθη ἐν τοῖς χώμασι τοῖς περὶ τὸν ναὸν τοῦ δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος ἐν Ερετρίᾳ. Εἶνε κεχαραγμένον ἐπὶ στήλης μαρμάρου ἀποκεκρουμένης ἄνωθεν καὶ ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν πλευρῶν. Σῳζόμενον ὕψος καὶ πλάτος τῆς στήλης 0,25μ. πάχος 0,10μ.

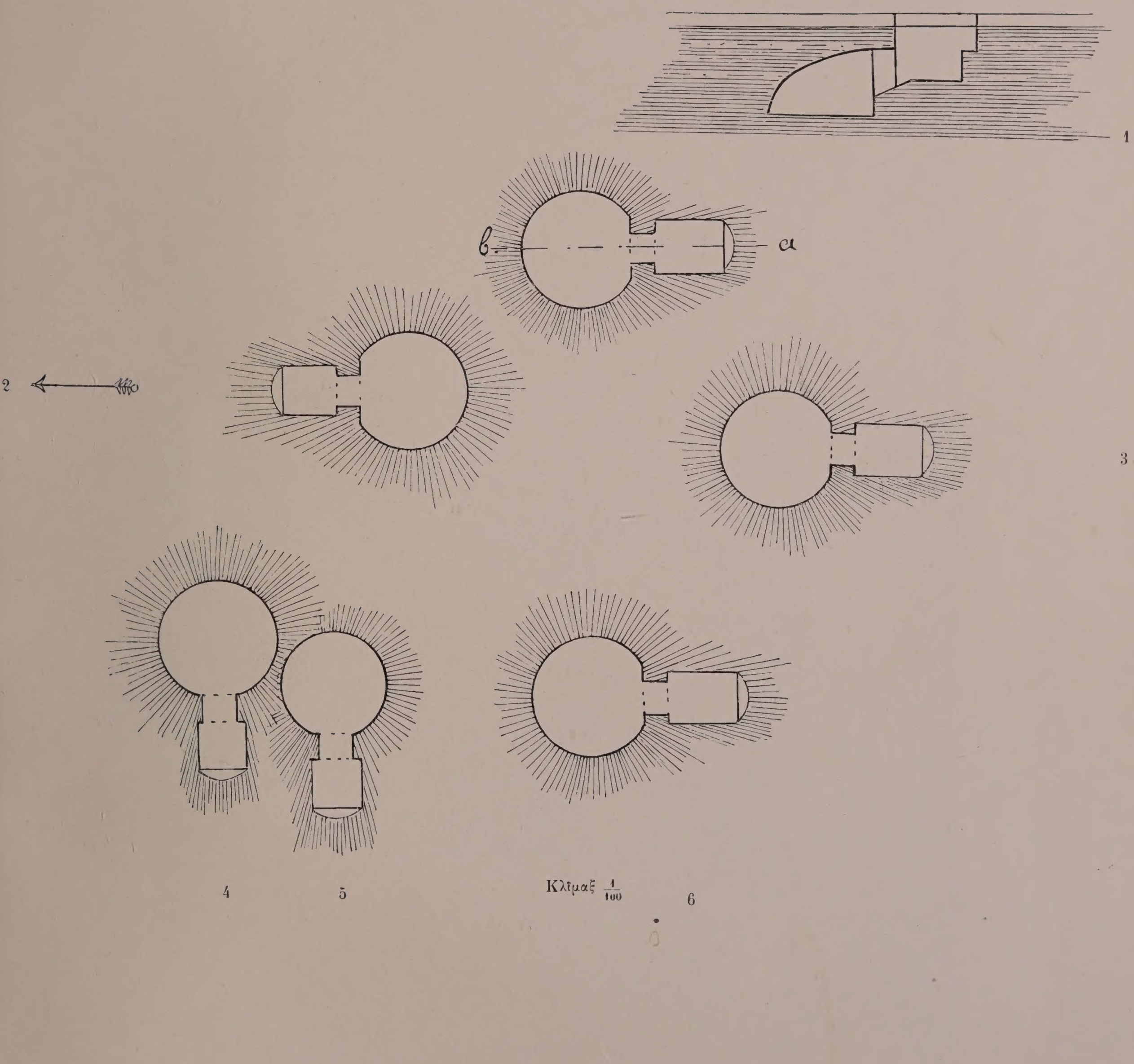
5

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐστάλη μοι παρὰ τοῦ ἐν Αὐλωναρίῳ ἑλληνοδιδασκάλου κ. Κ. Φραγκούλη·

. ΞΑ	ἐ]ξα[μέτρω
. ΠΟΙ	ν] ποι[ητὰς
. ΑΛΠΙΚΤΑ	σ]αλπικτὰ[ς
. ΗΡΥΚΑΣΒ	κ[ήρυκας β
ΕΝΚΩΜΙΟΛΟ	ἐνκωμιολό[γους
ΕΠΩΝΠΟΙΗΤ	ἐπῶν ποιητ]ὰς
ΑΥΛΗΤΑΣΧ	αὐλητὰς χ[ορῶν
.ΙΘΑΡΩΔΟΥ	κ]ιθαρωδοὺ[ς
ΠΑΡΘΕΝΩΝ	παρθένων
ΠΑΙΔΑΣ	παῖδας
ΠΑΙΔΑ	παῖδα
ΑΝ	ἄν[δρας
ΤΙ	τι

Τομαὶ τάφων καθ' ὁριζόντιον ἐπίπεδον

Τομὴ εἰς α. β.

Κλῖμαξ $\frac{1}{100}$

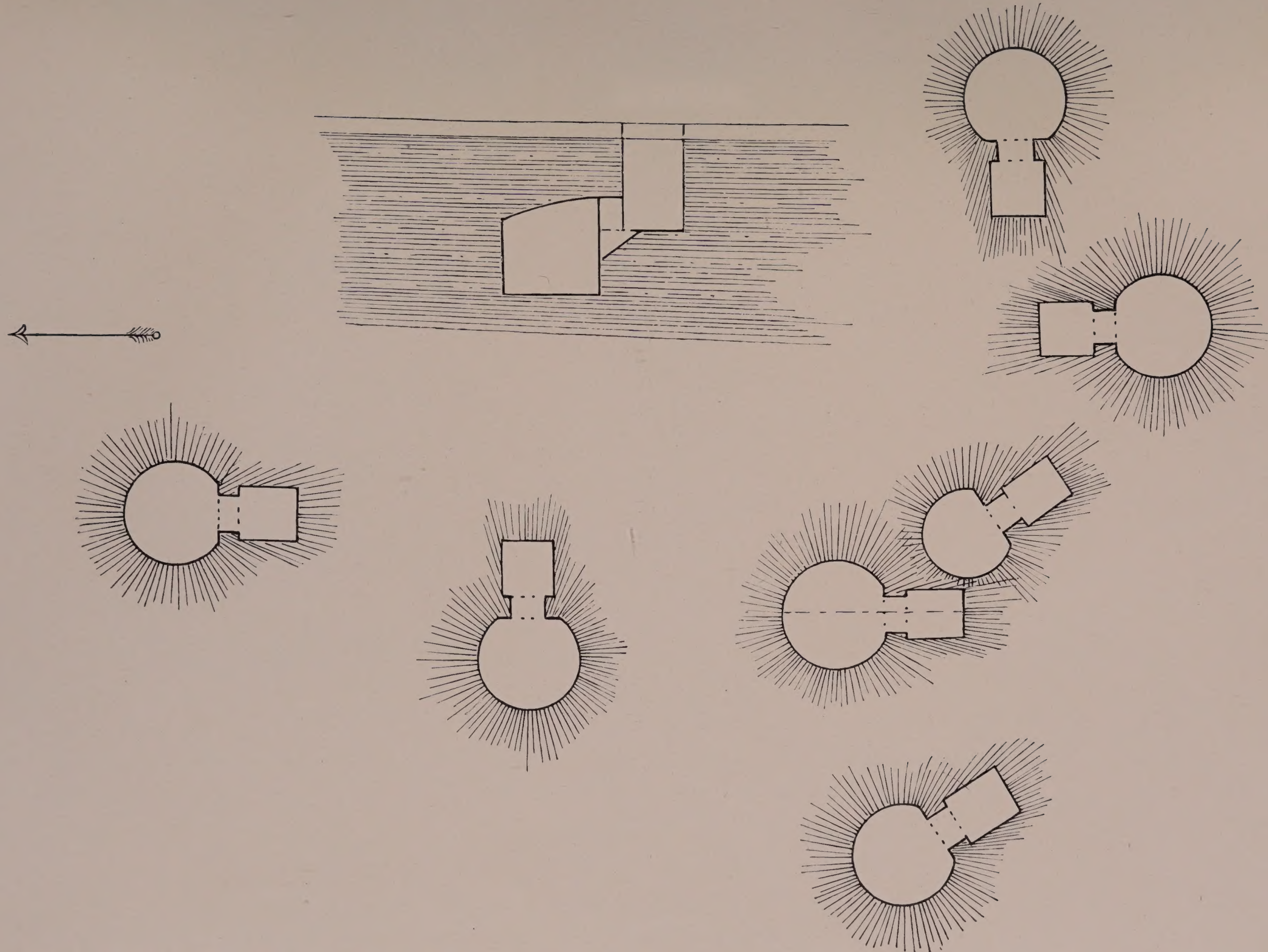
Α. 2 Α. 2 Α. 3 Α. 4
Α. 1 Α. 6 Α. 2 Α. 3 Α. 3 Α. 4
Α. 2 Α. 3 Α. 1 Α. 4 Α. 5 Α. 6

Σημ. Τὰ μὲν γράμματα δηλοῦσι τὴν συστάδα, οἱ δὲ ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ τὸν τάφον.

Πίναξ Γ.

Τομὴ εἰς α. 6.

Ἐξακολούθησις τῆς 1ης Συστάδος εἰς μῆκος 125 μ.

7

8

12

11

Τομαὶ τάφων καθ' ὁριζόντιον ἐπίπεδον.

Κλῖμαξ $\frac{1}{100}$

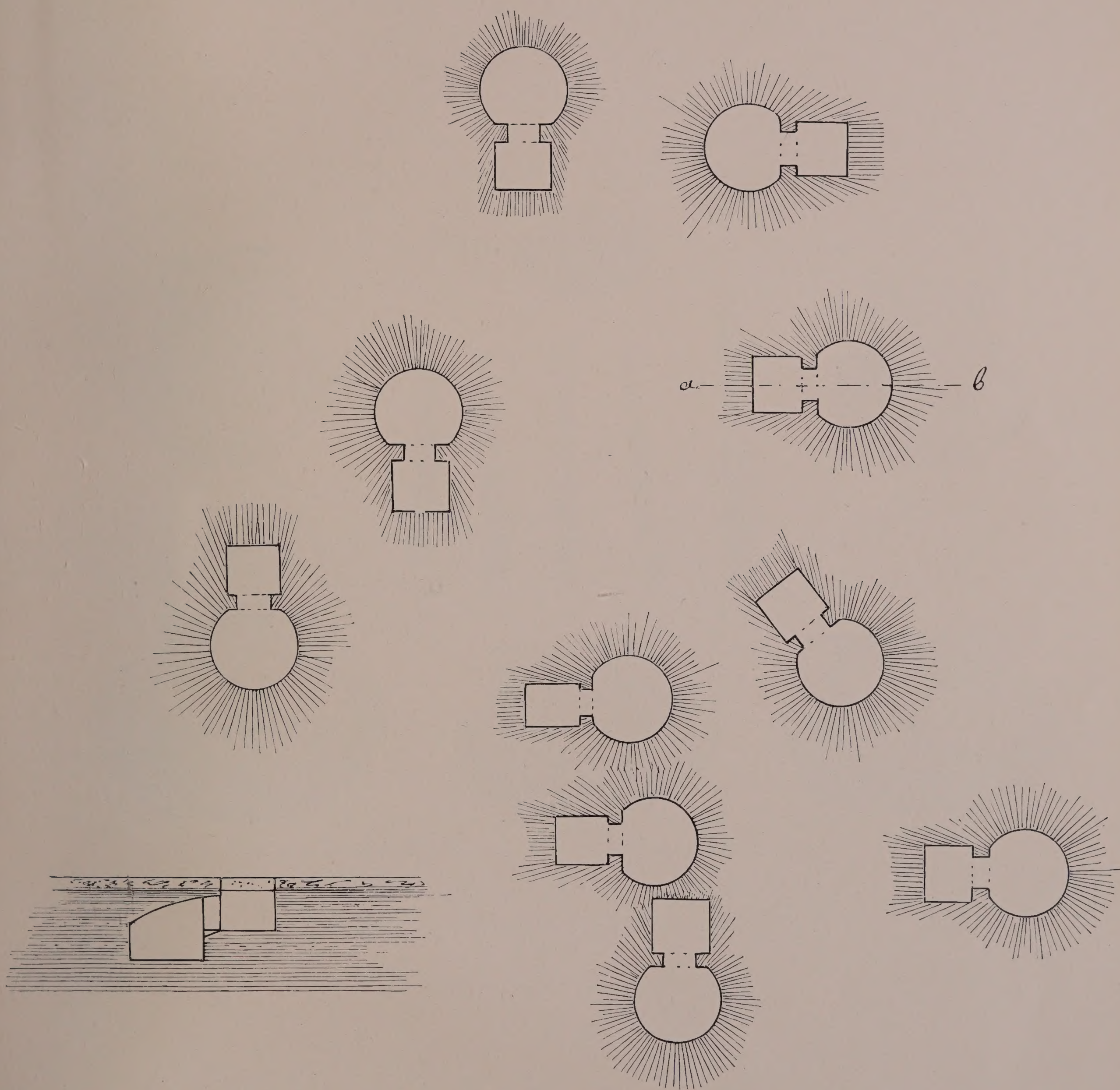
9

10

13

Τομαὶ τάφων καθ' ὁριζόντιον ἐπίπεδον.

1

Τομὴ εἰς α. β.

Κλῖμαξ $\frac{1}{100}$

Πίναξ Ε΄.

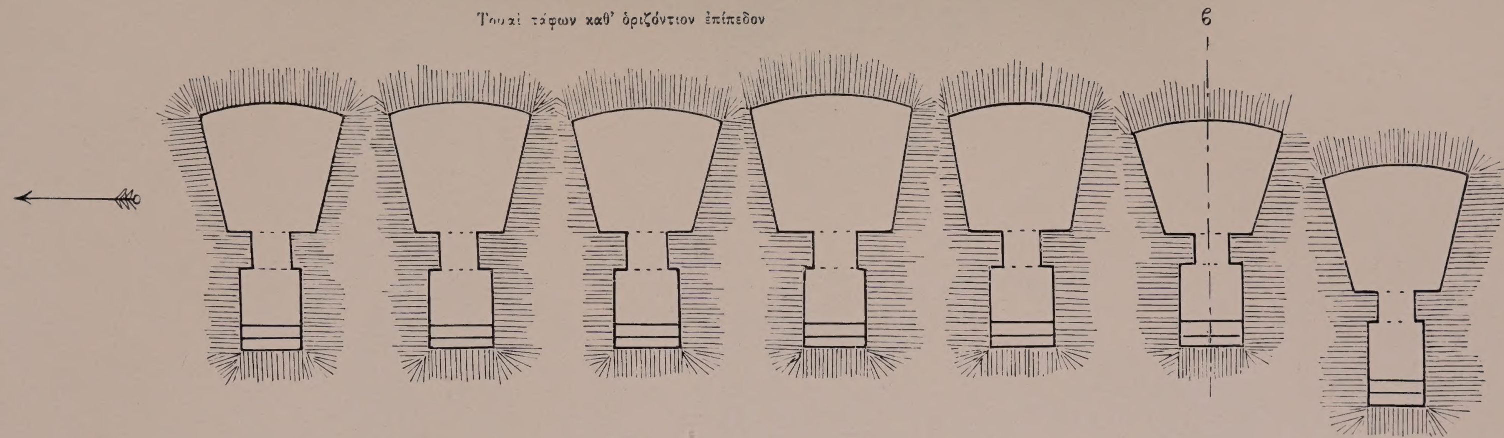

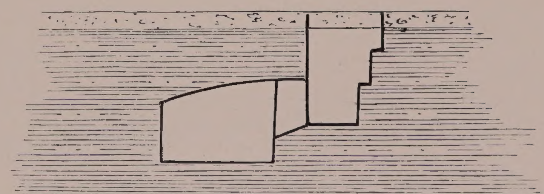
B. 5 B. 6 B. 5

B. 7 B. 7 B. 8 B. 9 B. 3

B. 2 B. 6 B. 8

Τομαὶ τάφων καθ' ὁριζόντιον ἐπίπεδον

Τομὴ εἰς α. β.

Κλῖμαξ $\frac{1}{100}$

Πίναξ Ζ'.

1

2

3

4

5

6

Πίναξ Η΄.

Πίναξ Θ'.

3

1

6

3

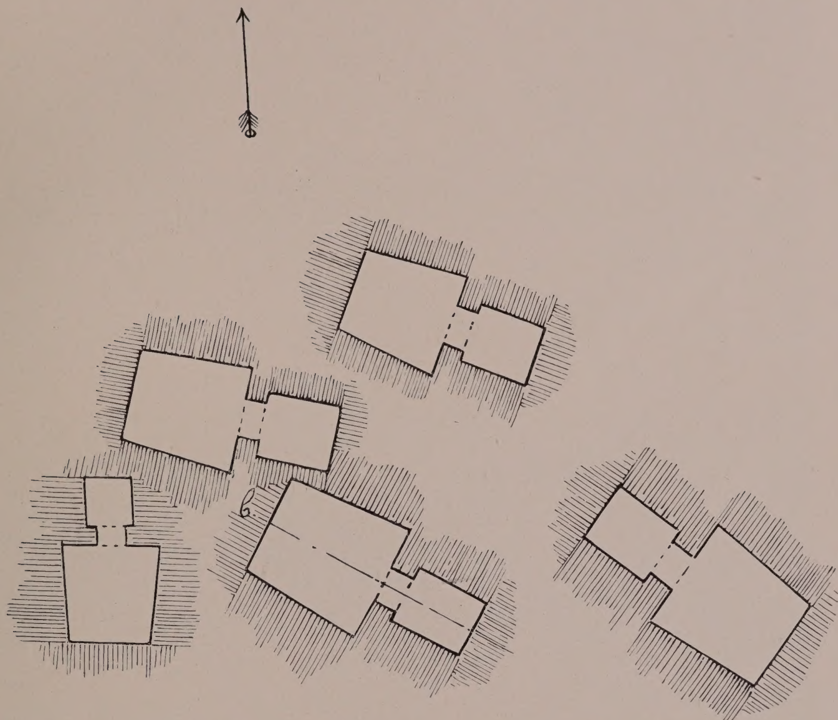
3

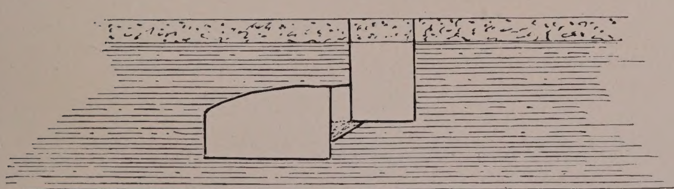

6

Πίναξ Γ'. *4η Συστάς.*

Τομαὶ τάφων καθ᾽ ὁριζόντιον ἐπίπεδον

Τομὴ εἰς α. β.

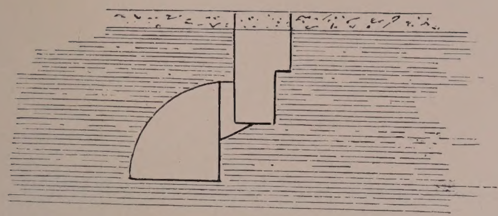
Κλῖμαξ $\frac{1}{100}$

Πίναξ ΙΑ΄.

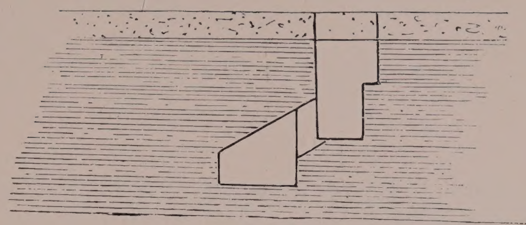

Δ. 2   Δ. 1   Δ. 2   Δ. 4 Δ. 2 Δ. 5   Δ. 2   Δ. 3 Δ. 2 Δ. 2   Δ. 2   Δ. 3   Δ. 2 Δ. 2 Δ. 1

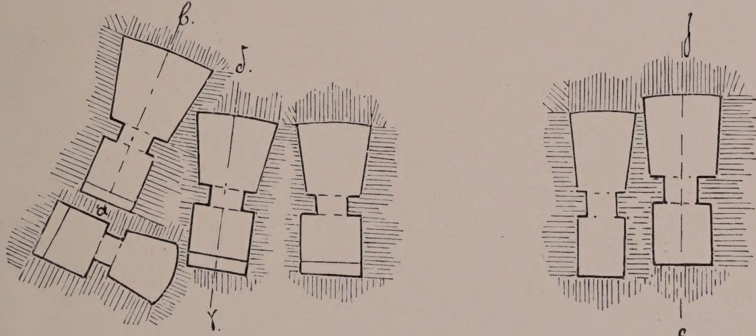
Τομὴ εἰς α β.

Τομὴ εἰς γ δ.

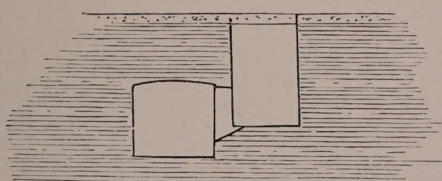

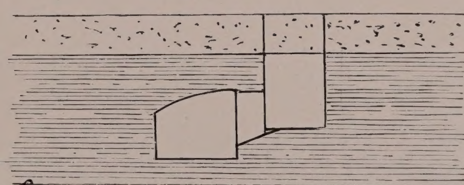
Τομαὶ τάφων καθ' ὁριζόντιον ἐπίπεδον

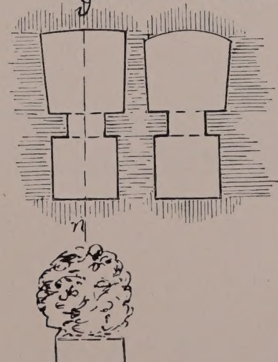
Κλῖμαξ $\frac{1}{100}$

Τομὴ εἰς ε. ζ.

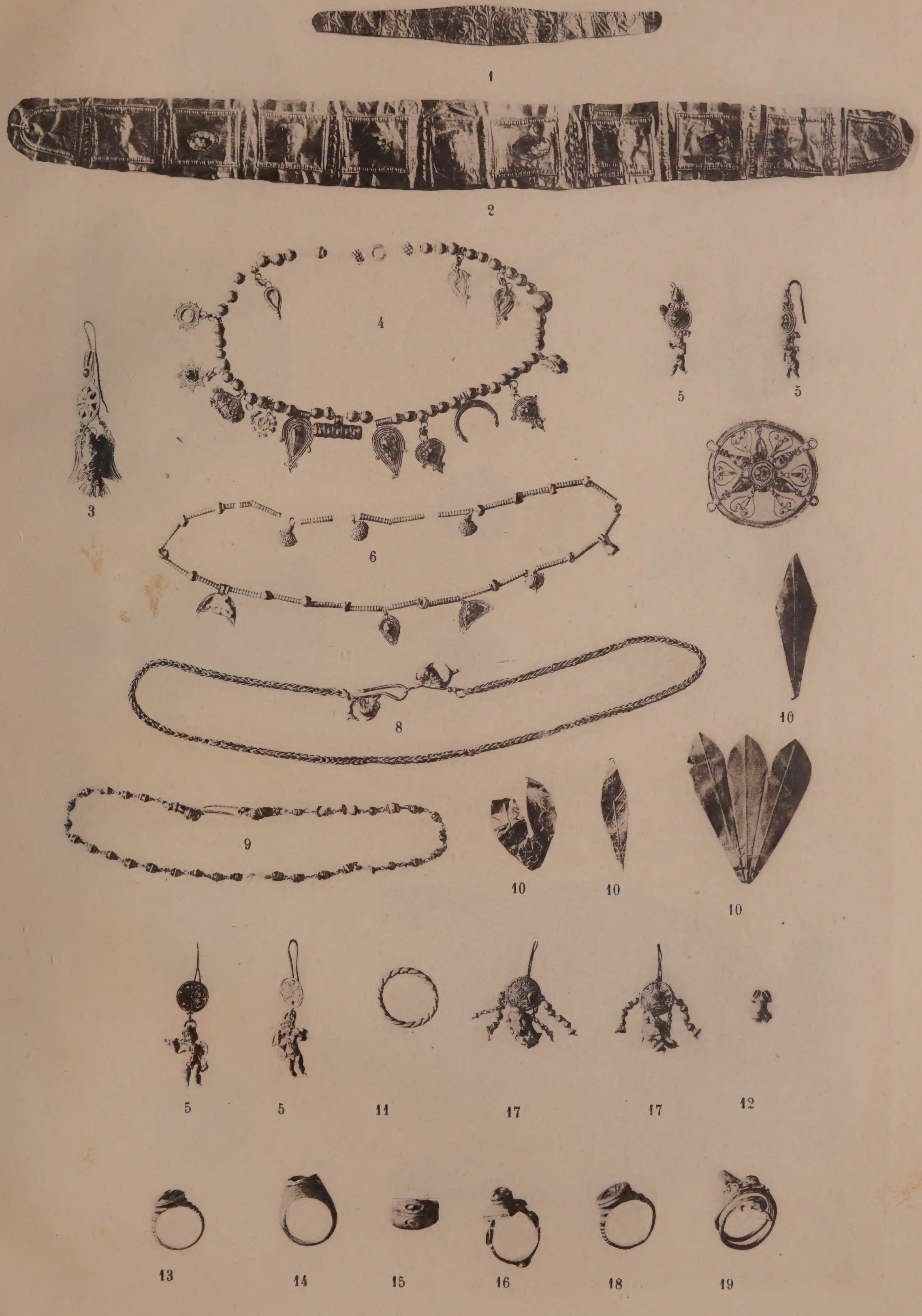

Τομὴ εἰς η. θ.

1
2
4
5
5
3
6
10
8
9
10
10
10
5
5
11
17
17
12
13
14
15
16
18
19

Πίναξ ΙΕ'.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

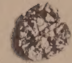
Πίναξ ΙϚ΄.

1

2

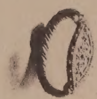
3

4

5

6

7

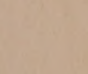

8

9

10

Πίναξ ΙΖ'.

α - α

β - β

Πίναξ ΙΗ'.

α

γ

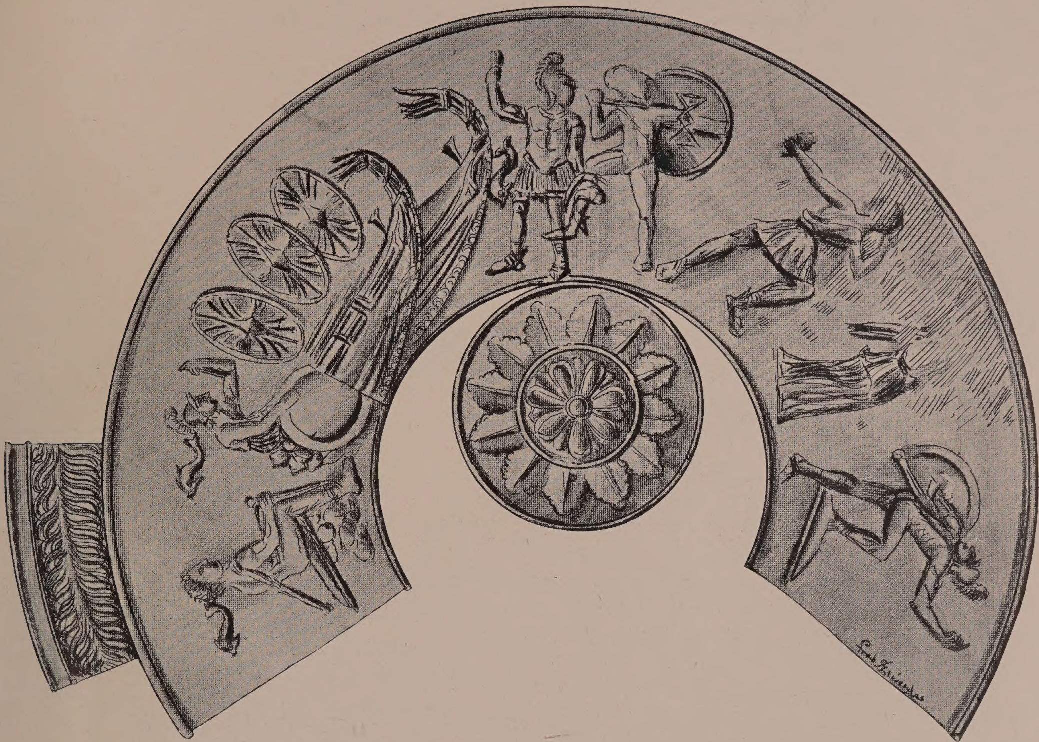
β

Πίν. ΙΘ'.

Πίναξ Κ'.

Τιμ.
Χαρτί

μικ.
[illegible]